

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1929: 8
FÖRSVARSDEPARTEMENTET

1928 ÅRS

TJÄNSTESTÄLLNINGSSAKKUNNIGAS

UTREDNING OCH FÖRSLAG

I FRÅGA OM

UNDEROFFICERARNAS TJÄNSTE-
STÄLLNING

AVGIVET DEN 30 MARS 1929

STOCKHOLM 1929
SVENSKA UNDEROFFICERSFÖRBUNDETS FÖRLAG

Statens offentliga utredningar 1929

Kronologisk förteckning

1. Betänkande och förslag till förenkling av organisation och förvaltning å flottans stationer och varv samt örlogsdepån i Göteborg. Vissa byggnadsarbeten m. m. vid flottans station i Stockholm. (Supplement till del 3. Lokalfrågor.) Beckman. 80 s. FÖ.
2. Betänkande och förslag angående vissa ekonomiska spörsmål berörande enskilda järnvägar. Beckman. 64 s. K.
3. Betänkande och förslag angående tryggnad av hos enskild arbetsgivare anställd personals rätt till utfäst pension. Norstedt. 92 s. Ju.
4. Svenska aktiebolags balansräkningar åren 1911—1925. Tiden. 520 s. Fi.
5. Redogörelse för de ecklesiastika boställena. 6. Kopparbergs län. Av Henrik Bovin. Beckman. Iij, 718 s. E.
6. Utredning och förslag rörande studieunderstöd åt lärjungar vid statens läroverk och med dem jämförliga läroanstalter. Norstedt. 107 s. 14 pl. E.
7. Berättelse rörande studier i vissa sinnessjukvårdsfrågor — särskilt arbetsterapi och hjälpverksamhet — i Danmark, Tyskland, Holland och Schweiz. Norstedt. 117 s. S.
8. 1928 års tjänstesakkunnigas utredning och förslag i fråga om underofficerarnas tjänsteställning. Fahlcrantz. 90 s. FÖ.

Anm. Om särskild tryckort ej angives, är tryckorten Stockholm. Bokstäverna med fetstil utgöra begynnebokstäverna till det departement, under vilket utredningen avgivits, t. ex. E. = ecklesiastikdepartementet, Jo. = jordbruksdepartementet. Enligt kungörelsen den 3 febr. 1922 ang. statens offentliga utredningars yttre anordning (nr 98) utgivas utredningarna i omslag med enhetlig färg för varje departement.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1929: 8
FÖRSVARSDEPARTEMENTET

1928 ÅRS

TJÄNSTESTÄLLNINGSSAKKUNNIGAS

UTREDNING OCH FÖRSLAG

I FRÅGA OM

UNDEROFFICERARNAS TJÄNSTE-
STÄLLNING

AVGIVET DEN 30 MARS 1929

STOCKHOLM 1929
SVENSKA UNDEROFFICERSFÖRBUNDETS FÖRLAG

UTREDNING OCH FÖRSLAG

UNDERSÖKNINGEN ÖFRÖM

STÄLLNINGEN

ÅR 1929

INNEHALLSFÖRTECKNING.

	Sid.
<i>Skrivelse till Statsrådet och Chefen för Kungl. Försvarsdepartementet</i>	5
I. Historik	7
II. Allmän motivering	35
Inledning.....	35
Särskiljande av begreppen tjänstegrad och tjänsteställning	37
Ny tjänstegrad inom underofficerskåren.....	42
Fanjunkare- och flaggunderofficersgraden såsom mellangrad	45
Befordran av underofficer till löjtnant i armén, marinen och flygvapnet	46
Befordran till kapten i armén, marinen och flygvapnet.....	50
Sergeanters och underofficerares av 2. graden tjänsteställning	50
Musikunderofficerare.....	53
Underofficerare på övergångsstat, på reservstat och i reserven ...	54
Vapenhantverkare	56
Övrig civilmilitär personal	58
Övergångsbestämmelser	62
Befälsrätt m. m.	62
a) Armén	63
b) Marinen.....	63
c) Flygvapnet	67
III. De sakkunnigas förslag	69
1. <i>Tjänstegrader och tjänsteställning</i>	69
a) Armén	69
b) Marinen.....	72
c) Flygvapnet	74
2. <i>Befälsrätt</i>	74
IV. Bilagor	75
Bil. 1. Översikt av bestämmelser rörande underofficerarnas tjänsteställning m. m. inom en del främmande arméer	75
Bil. 2. Översikt av bestämmelserna rörande underofficerarnas tjänsteställning m. m. inom en del främmande mariner	85

THE HISTORY OF THE

... ..

I. History

II. Analysis

... ..

III. The following

... ..

IV. History

... ..

Till

Statsrådet och Chefen för Kungl. Försvarsdepartementet.

Genom beslut den 22. juni 1928 bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för försvarsdepartementet att tillkalla högst tre sakkunniga — därav en i egenskap av ordförande — för att inom departementet biträda med verkställande av förnyad utredning i fråga om underofficerarnas tjänsteställning.

Med stöd av detta bemyndigande tillkallades den 19. juli 1928 sekundchefen för Svea livgarde, översten *C. A. Tersmeden*, såsom ordförande, fanjunkaren på övergångsstat vid Göta livgarde *F. Josephson* och flaggunderofficeren vid flottan *A. E. Åckerberg* att i egenskap av sakkunniga utföra ifrågavarande uppdrag.

Sedermera förordnade Kungl. Maj:t genom beslut den 24. november 1928, att de sakkunniga för verkställande av förnyad utredning i fråga om underofficerarnas tjänsteställning skola hava slutfört sitt uppdrag före den 1. april 1929.

De sakkunniga fattade vid konstituerande sammanträde den 3. augusti 1928 beslut om att desamma skulle benämnas "*1928 års tjänsteställningssakkunniga*". Därjämte uppdrogs åt fanjunkaren *F. Josephson* att tillika tjänstgöra såsom de sakkunnigas sekreterare.

De sakkunniga få härmed värdsamt överlämna utredning och förslag rörande omförmälda, till de sakkunniga hänskjutna frågor.

Stockholm den 30. mars 1929.

Carl Tersmeden.

Axel Åckerberg.

Fr. Josephson.

THE HISTORY OF THE UNITED STATES

The history of the United States is a story of growth and change. It begins with the first settlers who came to the shores of North America. These early pioneers faced many hardships, but they persevered and built a new life for themselves. Over time, the colonies grew and became more independent. They fought for their rights and eventually won their freedom from British rule. This led to the formation of the United States of America. The new nation was founded on the principles of liberty and justice for all. It has since grown into a powerful and influential country, shaping the world around it. The story of the United States is one of courage, sacrifice, and the pursuit of a better future.

I. Historik.

De förändrade bestämmelser för underofficerskårens rekrytering och tjänsteuppgifter, som indelningsverkets avlösning med värnpliktsarmé år 1901 innebar, väckte ävenledes till liv frågan om sagda kårs ställning i allmänhet inom försvaret. Redan året efter antagandet av 1901 års härordning framfördes sålunda en motion i riksdagen av herr E. Wavrinsky (II: 150/1902), vari hemställdes, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Konungen täcktes taga i övervägande, huruvida icke nya reglementerade föreskrifter om ordningen och grunderna för förslag till utnämningar och befordringar inom hären och flottan böra uppställas, och för ändamålet utfärda förordning eller reglemente i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder motionären anført.

I motiveringen till detta yrkande uppställde motionären vissa allmänna grunder för befordran, varav framgick, att han därvid även avsett ordnandet av vidarebefordran för underbefälet, i vilken grupp underofficerarna då inräknades.

Sedermera hemställde herr S. Palme uti en inom andra kammaren vid 1909 års riksdag väckt motion (II: 141/1909), "att riksdagen i skrivelse till Konungen behagade hemställa, att Konungen ville taga i övervägande, huruvida icke ökade möjligheter för officersbefordran skulle kunna beredas för underofficerare inom här och flotta".

Inledningsvis framhåller motionären, att inom den svenska härordningen liksom flerstädes inom främmande hör "underofficersfrågan" till de mest svårlösta.

Vidare beröras de vägar dåtida tjänstgöringsreglemente för armén stadgade för officersbefordran, varav den ena är den vanliga — "att hava avlagt avgångsexamen från krigsskolan" — den andra åter den, som i vanligt tal benämnes för "långa vägen", avsedd för underofficerarna.

Dåtida bestämmelser härom stadgade följande:

"För att kunna föreslås till underlöjtnant fordras

a); eller

b) att i 6 år hava varit i tjänstgöring såsom underofficer, därav minst två år såsom fanjunkare, samt ådagalagt framstående duglighet och så i som utom tjänsten utmärkt sig genom ett hedrande uppförande."

"Härav framgår", säger motionären vidare, "uppenbart dels att man velat bereda därav förtjänte underofficerare den belöning och den uppmuntran, som ligger i officersbefordran, dels att man utgått ifrån att en framstående underofficers praktiska duglighet och förmåga borde vara i stånd att väl göra sig gällande även inom officerskåren, vilken därigenom borde få ett för tjänsten nyttigt tillskott."

Efter att hava berört den inverkan officerskåren otvivelaktigt skulle komma att röna av en på dylika grunder skedd vidarebefordran av underofficerare i någon större utsträckning, säger motionären:

"Här berörda synpunkt har beaktats icke minst av underofficerarna själva, vilka ryggat tillbaka inför tanken, att officersbefordrade underofficerare skulle inom en officerskår varda till ett slags underklass utan social samhörighet med den övriga delen av denna kår."

Slutligen anför motionären beträffande reservofficerarna:

"Under senare år har reservofficersinstitutionen vunnit en glädjande utveckling i vårt land. Emellertid kan åtminstone hittills de unga reservofficerarnas utbildning icke betecknas såsom tillräcklig för att gentemot en skicklig och erfaren, intelligent underofficer giva dem den överlägsenhet, som borde vara ett nödvändigt underlag för befälsföring. Även denna synpunkt torde böra tagas i betraktande med avseende på den nu av mig väckta frågan."

De inför 1909 års riksdag framlagda motionerna rörande underofficers vidarebefordran gjordes till föremål för omfattande utredningar inom respektive utskott (andra kammarens tillfälliga utskott n:r 4 och första kammarens tillfälliga utskott n:r 2). Kamrarnas utskottsutlåtanden utmynnade emellertid i yrkande om avslag, vilket jämväl blev kamrarnas beslut.

1909 års sakkunniga.

På grund av nådigt beslut tillkallades sedermera den 12. februari 1909 sakkunniga för "att utreda huruvida ändrade bestämmelser för underofficers befordran till officer vore önskvärda och av behovet påkallade, dels att, därest detta befunnes vara förhållandet, därtill avgiva förslag".

Dessa 1909 års sakkunniga förklarade sig anse, att det med hänsyn till officerskårens rekrytering och samma kårs duglighet för sitt kall icke vore vare sig önskvärt eller erforderligt att ändra grunderna för officerskårens rekrytering.

Beträffande återigen underofficerarna ansågo de sakkunniga, "att ökade möjligheter för det fast anställda underbefälet att efter underofficersgradens vinnande hava utsikter att nå upp till det sociala anseende och den tryggade ställning, som officersståndet ännu erbjöde skulle komma att utöva ett välgörande inflytande på rekryteringen av underofficerskåren.

Dessutom skulle utsikterna för underofficerarna att vinna ytterligare befordran, särskilt med vidgade befordringsmöjligheter för kårens äldre medlemmar, komma att öka deras intresse och arbete i tjänsten.

Dessa omständigheter syntes de sakkunniga göra det med hänsyn till underofficerskårens rekrytering och ställning önskvärt, att underofficerarna, framför allt de äldre, d. v. s. av fanjunkares grad, bereddes tillfälle att vinna officersbefordran med därmed följande ökade löneförmåner och ökad pension."

De i syfte att bereda underofficerarna befordringsutsikter undersökta möjligheterna sammanfattades av de sakkunniga i följande tre huvudpunkter:

1. Beredandet av ökade befordringsmöjligheter för äldre underofficer.
2. Beredande av möjlighet för yngre underofficer att förvärva erforderlig allmänbildning för att därefter genomgå vederbörlig krigsskola.
3. Beredande av möjlighet för underofficer att efter avsked före pensionsåldern vinna anställning såsom reservofficer.

För tillgodoseendet av önskemålen enligt punkt 1. föreslago de sakkunniga inrättandet av vissa nya eller delvis förändrade befattningar inom armén och marinen, vilka befattningar skulle vara av officers rang.

Vid armén skulle sålunda tillsättas:

88 regements- och motsvarande kassörsbefattningar med löjtnants rang samt

35 förrådsunderlöjtnantsbefattningar;

vid flottan skulle tillsättas:

34 befattningar såsom kompani-, informations- och varvsofficerare samt biträdande intendentur å räkenskapskontoren jämte maskinofficerare å 1. kl. pansarskepp, samtliga benämnda löjtnanter av 2. klass (utom intendenterna);

vid kustartilleriet skulle tillsättas:

9 befattningar för löjtnanter av 2. klass, avsedda såsom kompani- och fortofficerare, handhavande av persedelförrådets uppörd samt biträden åt regementsintendenten.

I syfte att bereda yngre underofficer möjlighet att förvärva erforderlig allmänbildning för att därefter genomgå vederbörlig krigsskola ansågo de sakkunniga detta lämpligen böra ske genom anslåendet av studiestipendier.

Rörande slutligen den såsom en tredje möjlighet ansedda utsikten att kunna under vissa villkor vinna anställning såsom reservofficer före pensionsåldern, i förening med avsked, ansågo de sakkunniga med hänsyn till de sällsynta fall avgång från aktiv tjänst äger rum före pensionsåldern denna fråga sakna praktisk betydelse, varför något förslag beträffande

denna möjlighet för underofficerare att vinna officersbefordran icke kunde avgivas.

I avgivna yttranden över av 1909 års sakkunniga framlagt förslag uttalade sig de militära myndigheterna avstyrkande. Sålunda ansåg sig chefen för marinstaben jämte marinförvaltningen icke i föreliggande form kunna tillstyrka, vad de sakkunniga föreslagit, och liknande uttalanden gjordes jämväl av chefen för generalstaben och arméförvaltningen beträffande armén.

I skrivelse till Konungen den 29. april 1913 hemställde Svenska Underofficersförbundet, att "hela underofficersspörsmålet måtte tagas under omprövning i hela dess vidd" i syfte att utreda bland annat, "i vad mån och i vilken utsträckning underofficer må kunna befordras till högre befattning, t. ex. reservofficer".

Behandling av frågan om underofficers vidarebefordran inför 1914 års senare riksdag.

I propositionerna n:r 58 och 60, med förslag angående lant- respektive sjöförsvarets ordnande, göres under lantförsvarets huvudtitel i proposition n:r 58 uttalandet att "nuvarande grunder för rekryteringen av officerskåren — liksom av underofficerskåren — böra icke nu ändras utan i huvudsak bibehållas".

I en till riksdagens andra kammare vid 1914 års riksdag avlåten partition angående ny härordning, framburen av hr Karl Staaff m. fl., beröres även frågan om underofficers vidarebefordran och framhålles i sagda motion, att vägen för befordran för mannen ur ledet uppenbarligen måste fotas på en för ändamålet lämpad utbildning.

Om den tidigare utredning i detta ärende, som genom Kungl. Maj:ts försorg kommit till utförande, utlåter sig motionären, att "den åvägbragta utredningen ej innefattar en lösning av detta för försvaret betydelsefulla problem".

Slutligen hemställde motionären, "att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och på denna grundat förslag i ändamål att personal i underbefäls ställning vid armén och marinen vid yngre år må kunna vinna befordran till officer och reservofficer".

I överensstämmelse med försvarsutskottets utlåtande beslöt riksdagen att i samband med frågan om officersrekryteringen vid armén bland annat göra uttalandet, att riksdagen funnit förslaget om beredande av ökad möjlighet för därav förtjänt underbefäl att vinna officersanställning beaktansvärt, och anhöll riksdagen på grund härav om utredning angående de omständigheter, under vilka personal i underbefäls ställning vid yngre år må kunna vinna befordran till officer och reservofficer, varjämte riks-

dagen, intill dess denna fråga vunnit sin lösning, ansåg inrättandet av studiestipendier vara en ändamålsenlig åtgärd.

I anledning av riksdagens förenämnda framställning tillkallades jämlikt nådigt beslut den 17. september 1914 sakkunniga för att inom lantförsvarsdepartementet verkställa den begärda utredningen.

Beträffande studiestipendiernas antal, storlek och ändamål anfördes av chefen för lantförsvarsdepartementet i 1918 års statsverksproposition, att erfarenheten om det intresse, varmed dessa av 1917 års riksdag beslutade studiestipendier — 12 stycken om vardera 800 kronor — omfattats, ådagalagt behovet av deras ytterligare utökning och hemställde departementschefen i anledning härav om anslagets utökning från 12 till 36 stipendier, avsedda att främja studier, som avse förvärvande av kompetens för fortsatt utbildning vid krigsskolan till officer eller reservofficer, dels ock att utdelas för studier i annat syfte, vilka äro ägnade att främja stipendiatens militära duglighet och allmänbildning samt bibringa ökade insikter i och för det praktiska livet nyttiga kunskapsgrenar.

Riksdagen beviljade med anledning av denna hemställan 24 stipendier om vardera 800 kronor.

Utredningarna med anledning av 1914 års senare riksdags beslut.

Armén.

Under översten G. Bouvengs ordförandeskap tillkallades genom beslut den 17. september 1914 fyra sakkunniga för verkställande av utredning angående de omständigheter, under vilka personal i underbefäls ställning vid armén och marinen vid yngre år må kunna vinna befordran till officer och reservofficer, ävensom för avgivande av det förslag, vartill nämnda utredning kunde giva anledning.

I vad flottan angick, upptogo de sakkunniga, som den 15. mars 1918 tillkallats för verkställande av utredning och avgivande av förslag beträffande rekrytering och utbildning av flottans officerskår — officerssakkunniga — efter slutförandet av nämnda uppdrag, behandlingen av frågan om beredande av möjlighet för underofficer att vinna befordran till officer på stat. Arbetet påbörjades av dessa sakkunniga den 27. augusti 1919.

På grund av andra kommittéuppdrag och utländska studieresor för ordförandens del, kunde utredningsarbetet i vad beträffar armén icke taga sin början förrän i slutet av år 1918.

I sammanfattningen av sitt den 24. januari 1920 avgivna yttrande framhålla de sakkunniga, i likhet med 1909 års sakkunniga, nödvändigheten av att sättet för officerskårens rekrytering orubbat bibehållas. "Enhetligheten i fråga om officerskårens allmänbildning och därmed sociala ställning måste alltjämt upprätthållas."

Vad åter *underofficerskåren* beträffar, framhålla de sakkunniga till en

början, att kårens ställning inom armén har intill den senaste tiden kunnat hävdas tack vare en god rekrytering, möjliggjord genom en god utbildning, men hade under senare år på grund av förändrade rekryteringsförhållanden och försämrad volontärutbildning vissa svårigheter att upprätthålla underofficerskårens ställning börjat uppstå.

"En nedgång i underofficerskårens hittillsvarande homogenitet, duglighet och sociala anseende vore", säga de sakkunniga, "av största men för vårt försvar, och kraftiga åtgärder måste vidtagas för att betrygga kårens framtida rekrytering. Dessa åtgärder måste inriktas på en förbättrad utbildning av dem, som skola rekrytera kåren, således i sista hand av furirerna."

Rörande slutligen *underbefälskåren* framhålla de sakkunniga, att manskapsrekryteringen är i stort sett misslyckad och att de fast anställda volontärerna förmå i allmänhet icke ens rekrytera underbefälskårens olika grader med tillfredsställande element. Omfattande åtgärder ansågos nödvändiga för att befordra manskapsrekryteringen och höja underbefälskårens duglighet och anseende. Det betydelsefullaste medlet härför ansågo de sakkunniga vara att söka i åtgärder för en förbättrad utbildning.

Vidare anföra de sakkunniga:

"Först sedan underbefälskåren ånyo når upp till den gamla underofficersvolontärkåren motsvarande eller t. o. m. överträffande ställning, kan densamma fylla sin förnämsta uppgift i rekryteringshänseende, nämligen att möjliggöra ett noggrant urval till underofficersbefordran.

Först åter, då tillgången på underofficersaspiranter blir så riklig, att de räcka till mer än att täcka underofficerskårens rekryteringsbehov, blir det möjligt att, såsom ett medel att än ytterligare höja manskapsrekryteringen, bereda väg för de förnämsta krafterna till officersbanan."

De åtgärder, de sakkunniga ansågo påkallade för frågans lösning, omfattade i stort:

- 1) "Särskild undervisning" i allmänbildande ämnen under den tre-åriga volontäransättningstiden, ledande fram till ett kunskapsmått motsvarande lärjungarnas i allmänt läroverk efter genomgåendet av 3. klassen.
- 2) Organiserandet av tvåårig underofficersskola, ledande upp till avläggandet av fullständig realskolexamen för en del av eleverna och till begränsad realskolexamen för en del.
- 3) Militärgymnasium, avseende elevernas framförande till studentexamen.

Marinen.

Flottans sakkunniga framhålla i sitt "Betänkande och förslag angående officerskårens vid flottan rekrytering och utbildning m. m., del II, Underofficers befordran till officer, marinintendent och mariningenjör", till en

början, att tidigare utredning i sagda syfte avsett en undersökning av förutsättningarna för äldre underofficer vid däcksavdelningen att vinna officersbefordran, men att uppgiften nu jämligt av 1914 års senare riksdag gjord framställning avsåg en utredning angående de omständigheter, under vilka personal i underbefäls ställning vid yngre år må kunna vinna befordran till officer eller reservofficer.

I anslutning härtill framhålla de sakkunniga, att såväl erfarenheterna från världskriget som från vår flottas därunder utövade neutralitetsvakt till fullo ådagalagt, att de nuvarande fordringarna på sjöofficersutbildningen i intet avseende kunna eftersättas utan snarare måste ställas högre än förut för att sjöofficeren vid alla tillfällen skall kunna tillfredsställande bestrida sin mångsidiga tjänst.

Utredningen måste av denna anledning inriktas på en undersökning av förutsättningarna för underbefäl av underofficers eller manskaps grad att förvärva en sådan utbildning, att de härigenom komme att fylla eljest uppställda fordringar för erhållande av officers tjänsteställning. Vid sidan härav ansågo sig likväl de sakkunniga böra undersöka, huruvida ett mindre antal fasta befattningar, vilka böra bestridas av personal i officers tjänsteställning, skulle kunna besättas med personal utan fullständig officers- respektive intendents- eller ingenjörsutbildning.

I anslutning härtill kom flottans sakkunnigas utredning att omfatta:

1) undersökning av frågan dels om beredande av möjlighet för personal i underbefäls ställning vid flottan att i yngre år förvärva erforderlig utbildning för att därigenom kunna vinna befordran till officer, marinintendent eller mariningenjör vid stammen, dels om uttagning av skeppsgossar för sådan utbildning;

2) undersökning huruvida äldre underofficer vid flottan bör beredas möjlighet att vinna befordran till officer, marinintendent eller mariningenjör vid stammen; samt

3) undersökning angående underbefäls vid flottan befordran till officer, marinintendent eller mariningenjör i flottans reserv.

Vad beträffar det sålunda först uppställda spörsmålet, uttala de sakkunniga den åsikten, att det varken med hänsyn till försvarets verkliga intressen eller med hänsyn till statsekonomiska skäl kunde befinnas lämpligt att bereda personal i underbefäls ställning möjlighet att i yngre år vinna befordran till officer vid stammen.

Däremot anvisade de sakkunniga utvägen att genom en påbyggnad av utbildningen i skeppsgosseskolan — en skeppsgosseskolans fortsättningskurs — förbereda de bäst lämpade och skickade av skolans elever för inträde i sjökrigsskolans nedre avdelning för att sedermera denna väg i vanlig ordning vinna officersbefordran, som dock för ifrågavarande aspiranter skulle komma att inträffa vid en högre levnadsålder än för övriga. Särskilt hade de sakkunniga tagit sikte på att de elever, som på sagda sätt

skulle komma att vinna inträde vid sjökrigsskolan, sedermera skulle beredas anställning såsom marinintendents- och mariningenjörspiranter.

Vad återigen det andra spörsmålet om äldre underofficerares möjlighet att vinna officersbefordran beträffar, så framhålla de sakkunniga, att befordran av äldre underofficerare till officers tjänstegrad för tjänstgöring i vissa speciella befattningar skulle bli till gagn för tjänsten, dock endast under förutsättning att någon inskränkning icke göres i det antal fullt utbildade officerare, som enligt chefens för marinstaben gjorda beräkningar erfordras vid mobilisering. Under vissa angivna förutsättningar ansågo de sakkunniga, att befordran av äldre underofficerare till marinintendenter och mariningenjörer jämväl skulle komma att bli till gagn för intendenturtjänsten och ingenjörtjänsten vid marinen.

En av de sakkunniga verkställd undersökning rörande behovet av dylika befattningar giver vid handen, att följande antal inom de olika grupperna skulle erfordras, nämligen

till officerare befordrade äldre underofficerare, förslagsvis benämnda stationslöjtnanter	17
i marinintendentsbefattningar	3
i mariningenjörsbefattningar	14
eller tillsammans 34 beställningar.	

Då emellertid sagda beställningar skulle tillsättas, endast mot villkor, att därigenom ingen minskning skulle komma att göras i det enligt gällande stat upptagna antalet officerare, marinintendenter och mariningenjörer, komme givetvis en betydande kostnadsökning att bli den omedelbara följden. De sakkunniga hade jämväl framlagt en beräkning över nämnda kostnadsökning, fotad på de löneförhållanden, som voro gällande vid tiden för betänkangets avgivande år 1920.

Vad slutligen frågan om underbefäls befordran till officer, marinintendent eller mariningenjör i flottans reserv beträffar, ansågo de sakkunniga sig icke böra föreslå några åtgärder i sådan riktning.

Försvarsrevisionen.

I sitt den 15. mars 1923 avgivna betänkande och förslag rörande revision av Sveriges försvarsväsende håller revisionen i likhet med de sakkunniga även som de i ärendet hörda myndigheterna före, att en förbättrad utbildning för det fast anställda manskapet är av synnerlig vikt för manskapsrekryteringen. Dessutom säger sig revisionen likaledes hålla före, att åtskilliga fördelar för försvaret stå att vinna, därest möjlighet till officersbefordran beredes icke blott för fast anställt underbefäl utan jämväl för därav förtjänta underofficerare. Revisionen förutsätter, att hela

denna fråga snarast möjligt göres till föremål för förnyad utredning och att därpå grundat förslag i sinom tid framlägges för riksdagen (Rev. betänkande, del I, sid. 600).

I detta sammanhang finner sig revisionen böra omnämna en av styrelsen för Svenska Underofficersförbundet till revisionen ingiven skrivelse av den 29. november 1922 om förbättrande av underofficerarnas tjänsteställning m. m., vari föreslås, att underofficerarna skulle uppflyttas till en med vissa av de lägre officersgraderna *sidoordnad* ställning. I samband härmed skulle benämningen underofficer försvinna och ifrågavarande befattningshavare i stället benämnas: vid armén och kustartilleriet *administrationsofficerare* och vid flottan *däcksofficerare*.

Med hänsyn till den sena tidpunkt berörda förslag framställets, ansåg revisionen det emellertid icke möjligt att ägna förslaget en så ingående behandling som skulle erfordras för att därom bilda sig en bestämd uppfattning, utan hemställde revisionen, att förslaget, vid en blivande utredning av frågan om möjlighet till officersbefordran för underofficerare och fast anställt manskap, närmare måtte prövas och därvid vinna det beaktande, varav det möjligen kunde anses vara förtjänt.

Svenska Underofficersförbundets yttrande över försvarsrevisionens betänkande.

I sin av försvarsrevisionen berörda ovannämnda skrivelse framhåller Svenska Underofficersförbundet, att underofficerarna för sin del icke kunde anse en sammanblandning med officerskåren eftersträvansvärd, särskilt vid äldre år, och kunde det ifrågasättas, huruvida en sådan sammanblandning ens vore möjlig att i praktiken genomföra. Å andra sidan kunde den åsikten icke heller frångås, att underofficerens tjänsteuppgift och tjänsteansvar i förening med den högre åldern och större erfarenheten berättigade honom till en tjänsteställning framför en ung och oerfaren man. Denna uppfattning överensstämde jämväl med det allmänna åskådningssättet beträffande värdesättningen i vår tid av den praktiska dugligheten. Detta skäl torde även för sin del vara av sådan vikt, att det icke kunde förbises vid utformningen av våra tvenne befälsgruppers ställning till varandra i vår framtida försvarsorganisation.

Efter att hava påvisat den framträdande skillnad i levnads- och tjänstesålder, vilken är tillfinnandes mellan officeren och underofficeren redan vid den sistnämndes befordran till första underofficersgraden för att sedermera bliva påfallande stor vid tidpunkten då den högsta underofficersgraden vinnes, föreslår därpå förbundet, att en utjämning av denna onormala differens skall äga rum genom den ovannämnda anordningen med underofficerarnas sidoordnade ställning med vissa av de lägre officersgraderna.

1924 års förslag till försvarsväsendets ordnande.

I Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen den 1. februari 1924 n:r 20, angående försvarsväsendets ordnande, lämnas till en början en redogörelse dels för Svenska Underofficersförbundets ovanberörda förslag, dels för försvarsrevisionens i anledning härav avgivna yttrande, dels för 1923 års tidigare generalskommissionens yttrande över förbundets förslag, dels ock över chefens för generalstaben utlåtande i ämnet.

Generalskommissionen ansåg sig icke kunna biträda underofficersförbundets förslag men ansåg det böra tagas under övervägande, huruvida icke vissa av de mera ansvarsfulla och krävande befattningar, vilka nu bestridas av underofficerare, för framtiden företrädesvis borde innehavas av beställningshavare eller f. d. beställningshavare med officers tjänsteställning".

Sannolikt avser generalskommissionen med detta sitt uttalande, att sagda mera ansvarsfulla och krävande befattningar skulle komma att bestridas av från underofficerare befordrade officerare.

Även chefen för generalstaben ställde sig avvisande mot underofficersförbundets förslag. Under hänvisning till att redan nu underofficerare i tjänst kunde nå vissa befattningar med officers tjänsteställning såsom fortifikationskassörer, departementsskrivare samt tyg- och fabriksförvaltare, syntes det generalstabschefen lämpligt, att till dessa befattningar hänföra för kassatjänsten vid regementen och kårer anställda underofficerare såsom regementskassörer, vilka borde erhålla grad över fänrik. I samma grad som regementskassörerna borde dessutom förrådsförvaltare, fortifikationskassörer, departementsskrivare och tygförvaltare m. fl. inordnas.

I skrivelse den 4. december 1923 till chefen för försvarsdepartementet avstyrker jämväl chefen för marinstaben underofficersförbundets förslag.

Departementschefen ansåg den av Svenska Underofficersförbundet i förevarande hänseende gjorda framställningen vara förtjänt av beaktande. Vad angår äldre underofficerare, syntes med hänsyn till dem åvilande tjänsteansvar samt tjänsteåldern ett tilldelande av officers tjänsteställning åt dem i viss utsträckning vara väl motiverat. Genom en sådan anordning skulle dessutom ett erkännande kunna lämnas åt förvärvad duglighet och i tjänsten visat intresse.

Vid bedömandet av i vilken utsträckning officers tjänsteställning bör tilldelas de nuvarande underofficerarna måste givetvis hänsyn tagas till befälsföringens krav. Orediga eller eljest mindre lämpliga befälsförhållanden måste undvikas. På grund härav torde det vara nödvändigt att iakttaga en lämpligt avvägd begränsning.

En annan utgångspunkt torde böra vara, att officers- och underofficerskårerne framgent bibehålla sin nuvarande karaktär av särskilda befäls-

kårer. En bestämd förutsättning för ifrågavarande anordning måste vidare vara, att den högre tjänsteställningen icke skall vara förenad med någon ökning av därav berörda underofficerars avlöningsförmåner.

I anslutning till vad chefen för generalstaben anfört fann sig departementschefen till en början böra föreslå, att truppförbandens förvaltare liksom förrådsförvaltarna vid de centrala intendenturförråden erhålla grad över fänrik, lämpligen löjtnants tjänstegrad med tjänsteställning efter löjtnanter. Ifrågavarande befattningshavare skulle benämnas *sekundlöjtnanter*.

Fanjunkare och styckjunkare syntes böra erhålla fänriks tjänstegrad, likväl med bibehållande av sina titlar.

Någon förändring av sergeanternas tjänsteställning ansåg sig departementschefen icke kunna föreslå. För ett bättre tillgodoseende av sergeanternas befodringsförhållanden framhåller departementschefen, att hinder dock icke bör möta för att till fanjunkare "i regementet" befodra sergeanter, vilka på grund av ogynnsamma befodringsförhållanden eljest skulle nå fanjunkares (styckjunkares) grad senare, än som normalt ägde rum vid vederbörligt truppförband.

Med hänsyn till den förändrade tjänsteställning, som de nuvarande fanjunkarna sålunda komme att erhålla, borde benämningen underofficer icke längre bibehållas utan utbytas mot benämningen *sekundofficer*. I anslutning härtill förutsatte departementschefen, att i arvodesbefattning placerade pensionerade sekundofficerare i regel borde komma att tilldelas sekundlöjtnants tjänsteställning.

**Sekundofficerskåren* komme alltså att i överensstämmelse med framställda förslag räkna trenne tjänstegrader, nämligen

sekundlöjtnanter,
fanjunkare (styckjunkare) samt
sergeanter.

Av den civilmilitära personalen borde departementsskrivare, fortifikationskassörer, tygförvaltare av 1. klass och fabriksförvaltare av 1. klass tilldelas sekundlöjtnants tjänsteställning. I anslutning till underofficersbenämningens borttagande skulle dessutom vissa befattningshavares benämning förändras.

Även vid marinen skulle underofficerskårens benämning förändras till *sekundofficerskåren* samt räkna tre tjänstegrader, förslagsvis följande:

sekundofficer av 1. graden: sekundlöjtnanter,
" " 2. " flaggstyrmän, flaggmaskinister, flaggjunkare
o. s. v.,
" " 3. " styrmän, maskinister, sergeanter o. s. v.

Beträffande officerskårens sammansättning så föreslog vidare departementschefen, att *underlöjtnantsgraden skulle avskaffas* samt att den, vil-

ken två år varit fänrik och därunder visat sig lämplig som officer på stat, borde utnännas direkt till löjtnant. För att denna anordning icke skulle medföra ökade kostnader, föreslogs att 2. löneklassen i underlöjtnantsgraden skulle hänföras till löjtnantsgraden.

1924 års riksdag.

Uti skrivelse till Konungen framhåller 1924 års riksdag i anledning av försvarspropositionen bl. a., att riksdagens vederbörande utskott beträffande frågan om underofficerarnas tjänsteställning anfört följande:

”Utskottet kan icke anse Kungl. Maj:ts förslag i förevarande fråga vara ägnat att giva densamma en tillfredsställande lösning. Sålunda synes det ofrånkomligt, att underlöjtnantsgradens avskaffande väsentligen skulle upphäva verkan av de av Kungl. Maj:t föreslagna åtgärderna till förbättrande av underofficerarnas tjänsteställning. Men även detta frånsatt, torde berörda åtgärder icke vara tillräckliga för sitt ändamål. Underofficerarnas högre ålder och praktiska erfarenhet synas väl motivera, att de i större omfattning och högre grad, än Kungl. Maj:t föreslagit, erhålla en förbättrad tjänsteställning i förhållande till de yngre officerarna. Enligt utskottets förmenande skulle en tillfredsställande ordning härutinnan erhållas, därest

1. den nuvarande fänriks- och underlöjtnantsgraden uppdelas på två grader, en lägre för fänrikar och en högre för underlöjtnanter,

2. sergeanter efter erhållen fullmakt tilldelades fänriks tjänstegrad med tjänsteställning i förhållande till fänrikar efter data för fullmakter (konstitutorial),

3. fanjunkare och styckjunkare erhöle underlöjtnants tjänstegrad med tjänsteställning i förhållande till underlöjtnanter efter data för fullmakter, samt

4. förrådsförvaltare och med dem likställda erhöle löjtnants tjänstegrad med tjänsteställning efter löjtnanter.

Utskottet förutsätter härvid, att angivna omläggning av tjänstegrader och förändringar i tjänsteställning icke föranleda rubbning i nu utgående avlöningsförmåner, samt att sergeanter och fanjunkare alltjämt bibehålla sina nuvarande titlar.

Med hänsyn till förevarande frågas art och svårigheten för utskottet att i frågans nuvarande läge överblicka alla med dess lösning i angivna riktning förenade konsekvenser anser sig emellertid utskottet icke kunna tillstyrka dess avgörande nu.”

Riksdagen hemställde därpå hos Kungl. Maj:t om framläggande för nästkommande års riksdag av ett nytt förslag till förbättrande av underofficerarnas tjänsteställning.

Motioner i tjänsteställningsfrågan vid 1924 års riksdag.

I motion av hr P. A. Hansson m. fl. (II:392) framhålles till en början, huruvida icke en uppflyttning, varigenom officerarna tidigare fingo hand om mera krävande uppgifter och underofficerarna bereddes tillfälle till ett deras kompetens motsvarande deltagande i truppens utbildning, vore till gagn. Ur befälsföringssynpunkt syntes icke möta betänkligheter mot att bereda de äldre underofficerare, vilka i allmänhet sysselsättas i administrativa befattningar, en högre tjänsteställning. Först när det gäller den rena trupptjänsten kunna svårigheterna ur befälsföringssynpunkt hava någon betydelse. Vidare torde mindre vikt böra läggas vid själva benämningen och större vikt vid den reella innebörden. Underofficerskåren kan helt visst även framdeles med heder bära sina nuvarande benämningar. Det för dess medlemmar betydelsefulla bör vara att de erhålla en efter arbetets vikt och art anpassad självständigare ställning.

I motion av hr *Reuterskiöld* m. fl. (I:205) framlades inför 1924 års riksdag bl. a. förslag om införandet av en tredje befälsgrupp vid sidan av officerare och underofficerare, benämnd förvaltningsofficerare, vilka skulle vara likställda med kompaniofficerare och utnämnas av Konungen men rekryteras ur underofficerskåren och fullfölja de förvaltningsuppgifter, som nu i allmänhet påvila denna kår. Sålunda skulle finnas expeditionsofficerare, specialintendenter såsom expeditions-, kasern-, vapen-, tyg-, förråds-, proviant- och furageintendenter. Dessutom skulle underofficer, som under minst 6 år fullgjort väl vitsordad trupptjänst såsom underofficer och genomgått högre underofficersskola, kunna ansöka hos Konungen om utnämning till sekundlöjtnant vid det förband han tillhör och med bibehållande av underofficerslön. Sådan sekundlöjtnant kunde sedermera i tur befordras till kapten.

Beställningarna såsom förvaltningsofficerare skulle besättas av pensionerad personal.

Slutligen framlades i motion av hr *Rob. Karlsson i Gasabäck* m. fl. ytterligare ett förslag till lösning av vidarebefordringsfrågan för underofficerarna (II:390).

I motiveringen framhåller därvid motionären följande synpunkter:

”Det synes med skäl kunna sättas i fråga huruvida Kungl. Maj:ts förslag på denna punkt äro av den art att de böra bifallas. Icke så att förstå, att den prestigeförbättring de äldre underofficerarna därigenom erhålla gent emot fänrikar och löjtnanter är omotiverad. Tvärtom. Men dessa ändringsförslag möta betänkligheter av annan art.

Vad då först beträffar namnförändringen är avsikten givetvis den, att titeln 'sekundofficer' och 'sekundlöjtnant' skall uppfattas såsom den ursprungliga latinska innebörden kan ge anledning till, nämligen att man därmed åsyftar 'den andre' eller 'närmaste man' — till den förstställda

titelinnehavaren. Emellertid har i vårt språkbruk ordet 'sekunda' efter hand alltmer begagnats för att därmed känneteckna något undermåligt eller mindervärdigt. Det är fara värt, att denna sistnämnda valör kommer att vidhäfta ordet 'sekundofficer' på ett sådant sätt att titelbytet, varigenom man ville undgå beteckningen 'under', blir ett hopp ur askan i elden. Det har också redan visat sig att de enligt förslaget till sekundlöjtnanter upphöjda förvaltarna energiskt undanbett sig denna gradförstärkning.

Men viktigare beträffande denna 'reform' är att den kan visa sig vara ett formellt framsteg, men komma att bidra till ett undanskjutande av en lösning beträffande underofficersfrågornas realiteter.

Under överläggningarna i detta ämne inom försvarsrevisionen fördes från borgerligt vänsterhåll fram ett förslag, som sedermera torde ha lagt beslag på ett ganska starkt intresse inom initierade kretsar. Det antyddes för övrigt även i underofficersförbundets framställning och i den Kungl. propositionen. Uppslaget i fråga går ut på, att ett antal officersbefattningar till och med kompanichef skulle besättas med dit befordrade underofficerare. Krigsskoleofficerare skulle i subaltern- och kaptensgraderna väsentligen reduceras och förekomma endast i så stort antal, som vore erforderligt för att där skulle finnas en tillräcklig rekryteringskälla för regementsofficerare och däröver liggande grader. I subaltern- och kompaniofficerstjänsterna skulle alltså 'saxning' komma att ske mellan krigsskoleofficerare och till officerare befordrade underofficerare.

Givetvis kommer också mot en dylik anordning mer eller mindre befo- gade erinringar att kunna göras. Främst då att samarbetet i tjänsten mellan så olikartat utbildade element säkerligen kommer att gnissla om det ens kan vara tänkbart att uppehålla. Från officershåll skall man nog också förklara, att underofficerarna, även efter sovring och deltagandet i exempelvis en officerskurs, icke äga kompetens för en dylik uppgift.

Vid övervägandet mellan denna tankes debet och kredit, synes dock det senare överväga. Det måste uppenbart anses vara ett omotiverat slöseri att konstruera en officerskader, inom vilken ett så stort antal dyrbart utbildade krafter nödgas, även om kåren vore aldrig så genomgående god, se befordringsgången obevekligt klippas av med kaptensgraden och att där nödgas gå i avsked. Och fråga är, om icke en på detta sätt återhållen och snart förbigången kompanichef får sitt intresse och sin arbetsvillighet därigenom så knäckt, att han kan anses ge ett sämre arbetsresultat än den med stark tillfredsställelse dit placerade underofficeren. Säkert är, att den betydelsefulla befordringsutsikt, som med ett dylikt arrangemang skulle öppna sig för de bästa viljorna inom underofficerskåren, komme att där utgöra en kraftig och allmän sporre till högsta mått av arbetsduglighet. Det är synnerlig anledning antaga, att vad som skulle brista hos de befordrade från den gruppen i kunskap och allmänbildning bleve mer än ersatt

genom en levande intensitet i arbetet. I varje fall synas tillräckliga skäl föreligga att bringa denna fråga under fullständig utredning.

— — —
 Under hänvisning till vad sålunda anförts får jag hemställa, att riksdagen måtte, med förklaring att den icke funnit sig kunna bifalla Kungl. Maj:ts förslag rörande förändrad benämning, nya tjänstegrader m. m. för underofficerare, hos Kungl. Maj:t i skrivelse anhålla om skyndsamt utredning, huruvida icke frågan om underofficerarnas tjänsteställning och befordringsmöjligheter lämpligen kunde lösas enligt här ovan angivna grunder, samt att riksdagen snarast möjligt förelägges det förslag, vartill denna utredning kan giva anledning.”

Underofficerssakkunniga 1924.

I sin skrivelse till Konungen i anledning av försvarspropositionen hemställde, såsom i det föregående blivit omnämnt, 1924 års riksdag om förnyad utredning av spörsmålet om förbättrande av underofficerarnas tjänsteställning. Med anledning av denna hemställan bemyndigade Kungl. Maj:t genom beslut den 13. juni 1924 chefen för försvarsdepartementet att tillkalla högst fyra personer att jämte statssekreteraren i nämnda departement verkställa utredning och avgiva förslag i fråga om förbättrande av underofficerarnas tjänsteställning. Samtidigt föreskrev Kungl. Maj:t, att de sakkunniga skulle äga att hos ämbetsmyndigheter, kårer och personalorganisationer tillhörande försvarsväsendet inhämta för uppdragets fullgörande erforderliga upplysningar.

Vid överbägande av frågan om huru underofficerarnas tjänsteställning lämpligen bör ordnas säga sig 1924 års underofficerssakkunniga hava funnit de av riksdagens vederbörande utskott i frågan framlagda riktlinjer vara med vissa angivna modifikationer i stort sett ägnade att innebära en godtagbar lösning av spörsmålet i fråga.

Sakkunniga ansågo sig sålunda kunna förorda, att underlöjtnants- och fänriksgraden uppdelas i två särskilda grader, åtskilda i fråga om såväl gradbeteckning som tjänsteställning.

Vad åter utskottets under punkt 2 angivna förslag till tjänsteställning för sergeanter beträffade, så kunde de sakkunniga icke förorda deras likställande med fänrikar i fråga om tjänsteställning.

De sakkunniga framhålla, att en stor del äldre sergeanter och underofficerare av 2. graden kunna otvivelaktigt i vissa avseenden, såsom i fråga om trupprutin och, vad angår flottan, jämväl s. k. inre daglig tjänst ombord, anses vara jämställda med eller t. o. m. överlägsna fänrikarna. I fråga om militär allmänbildning samt framför allt taktiskt omdöme och, vad marinen beträffar, även navigeringsskicklighet och fartygsmanövre-

ring kunde de dock med vissa undantag näppeligen anses stå på samma ståndpunkt som fänrikarna, vilka i dessa avseenden i krigsskolan resp. sjökrigsskolan åtnjutit en undervisning, som på intet sätt motsvaras av den, vilken kommit underofficerarna i fråga till del. De yngsta sergeanterna och underofficerarna av 2. graden hade i regel icke hunnit förvärva sig sådan tjänsteduglighet, som skulle kunna motivera en relativt så hög tjänsteställning som fänriks. Att undantag härifrån givas torde icke böra vara anledning nog till en så avsevärd höjning som den av utskottet förordade. Ej heller syntes det de sakkunniga riktigt, att manskapsfurirer vid armén resp. korpraler vid marinen på denna väg skulle kunna nå fänriks tjänsteställning tidigare, än om de, på sätt av de sakkunniga i annat sammanhang föreslagits, efter genomgången krigsskola eller sjökrigsskola befordrades till fänrikar.

Beträffande åter den högsta underofficersgraden ansågo de sakkunniga i likhet med utskottet, att högre tjänsteställning bör kunna tilläggas densamma. I fråga om den tjänsteställning, som borde tillerkännas dem, anslöto sig de sakkunniga i huvudsak till utskottets ståndpunkt, att nu ifrågavarande underofficerare borde erhålla tjänsteställning i förhållande till underlöjtnanter efter data för fullmakter.

I fråga om utskottets utlåtanden under punkt 4 ansågo de sakkunniga, att befordran till löjtnant i armén av förrådsförvaltare samt i armén och marinen av pensionerade underofficerare bör kunna äga rum, dock först efter uppnådda 50 års ålder. Härjämte torde i undantagsfall befordran till kapten i armén resp. marinen kunna förekomma av pensionerade underofficerare, vilka genom sitt arbete i försvarsväsendets tjänst efter uppnådd pensionsålder gjort sig särskilt förtjänta av ytterligare befordran.

De sakkunniga förutsatte slutligen, att en utredning angående ett vidgat utnyttjande av underofficerarnas förutsättningar för förvaltningstjänst i mera kvalificerade befattningar skulle komma att äga rum i samband med frågan om förvaltningens blivande organisation.

I anslutning till vad de sakkunniga sålunda anfört föreslogs:

1. att nuvarande underlöjtnants- och fänriksgraden uppdelas i två särskilda grader, åtskilda i fråga om såväl tjänsteställning som gradbeteckning;

2. att nuvarande högsta underofficersgraden (fanjunkare, styckjunkare, flaggunderofficerare och underofficerare av 1. graden) å och över stat samt i reserven erhåller tjänsteställning motsvarande den, som tillkommer underlöjtnant i armén resp. före 1917 tillkom underlöjtnant i marinen, dock att till högsta underofficersgraden befordrade officers- och reservofficersaspiranter samt sjö- och kustartillerikadetter ävensom musiken tillhörande fanjunkare (styckjunkare), som ej avlagt musikdirektörsexamen, icke erhålla sådan tjänsteställning;

3. att förrådsförvaltare vid armén och innehavare av uppbördsmanna-

befattningar vid marinen, vilka kunna komma att förklaras jämställda med förrådsförvaltares vid armén, samt ett visst antal flaggunderofficerare och underofficerare av 1. graden på stat efter uppnådda 50 års ålder böra kunna befordras till löjtnanter i armén resp. marinen;

4. att befordran till löjtnant i armén resp. marinen bör kunna äga rum av pensionerade underofficerare, varjämte i undantagsfall befordran till kapten i armén resp. marinen bör kunna ske av pensionerade underofficerare, vilka genom sitt arbete i försvarsväsendets tjänst efter uppnådd pensionsålder gjort sig särskilt förtjänta av ytterligare befordran;

5. att erforderliga särskilda bestämmelser för reglerande av befälsförhållanden, gradbeteckningar m. m. på grund av vad i punkt 1—4 ovan föreslagits bliva utarbetade och fastställda att gälla i samband med eventuellt genomförande av under nämnda punkter framställda förslag;

6. att här ovan föreslagna omläggning av tjänstegrader och förändring av tjänsteställning icke få föranleda rubbning i till vederbörande nu utgående avlöningsförmåner;

7. att underofficerarna alltjämt bibehålla sina nuvarande titlar; samt

8. att utredning verkställes rörande vilka uppbördsmannabefattningar vid marinen, som kunna jämnställas med förrådsförvaltares vid armén;

Personalrepresentanterna i 1924 års underofficerssakkunniga.

Till 1924 års underofficerssakkunnigas förfogande ställda personalrepresentanter avlämnade särskilt yttrande i till underofficerssakkunniga hänskjutna frågor.

Personalrepresentanterna föreslogo därvid till en början att sergeanter efter erhållen fullmakt och underofficerare av 2. graden skulle erhålla fänriks tjänsteställning efter data för fullmakt. Personalrepresentanterna erinra i motiveringen härtill om den höga levnadsålder — omkring 30 år eller senare — vid vilken sergeantsbefordran vanligen uppnås. Vad hans taktiska omdöme i förhållande till fänriken beträffar, så framhålla personalrepresentanterna, att detta med hänsyn till hans krigsbefattning som ock genom en lång praktisk tjänstgöring torde vara så utvecklade att sergeanten utan svårighet skall kunna lösa de uppgifter, som åligga honom i hans egenskap av plutonchef. Högre uppgifter än så torde icke heller i praktisk tjänstgöring komma att påvila en fänrik, även om denne med hänsyn till sin framtida tjänstgöring i högre befattningar sättes i tillfälle att bedriva ytterligare teoretiska taktiska studier. Personalrepresentanterna framhålla ytterligare, att "tjänsteställningens genomförande skulle giva staten möjlighet att fullt utnyttja underofficerarnas arbetskraft i kvalificerade befattningar. Fullt värde för staten får tjänsteställningsfrågan först i och med en undersökning av i vilken utsträckning underofficerare efter den förbättrade tjänsteställningen kunna användas i mera kvalificerade befattningar."

Beträffande underofficerarna av andra graden erinra personalrepresentanterna därom att det stundom inträffat, att konstituering till fänrik ägt rum för flaggkadett, innan myndighetsåldern inträtt, under det att utnämning till underofficer av 2. graden sker vid en medelålder av 35 år, då den befordrade varit i tjänst vid marinen i 15 à 20 år, varav omkring 8 år såsom underofficer av 3. graden (underofficerskorpral). "Man kan", säga personalrepresentanterna, "rimligtvis icke begära, att den unge fänriken, huru goda teoretiska kunskaper han än besitter, skall under sina två prövoår, av vilka det första till större delen upptages av kurser för fortsatt utbildning, ens närmelsevis hinna tillägna sig den ingående kännedom om den praktiska tjänsten och den mognad i militärt omdöme, som en underofficer under omkring 15 års tjänstgöring såsom sådan varit i tillfälle att förvärva."

Personalrepresentanterna erinra vidare bland annat om att underofficerare av 2. graden, torpedstyrmän, med full ansvarsskyldighet tjänstgöra såsom vakthavande officerare å torpedbåtar och i fartygschefens frånvaro föra befälet över fartyget, varvid de erhålla grundlig och omfattande övning såväl i navigering under olika förhållanden som i fartygsmanövrering och taktiska föreskrifters tillämpning. Detta gällde i avsevärd utsträckning jämväl styrmän och minkonstaplar under tjänstgöring såsom vakthavande officerare å torpedkryssare, kanonbåtar, undervattensbåtar och andra mindre fartyg samt i egenskap av fartygschefer å vedettbåtar.

Beträffande kustartilleriets sergeanter erinra personalrepresentanterna därom att sergeanterna vid artilleriavdelningen förrätta tjänst såsom batterichefer vid lätta batterier samt såsom plutonchefer vid medelsvåra och svåra batterier och att minavdelningens sergeanter tjänstgöra såsom befälhavare å minutläggare och vedettbåtar.

Även underofficerare av 2. graden, tillhörande övriga yrkesgrenar vid marinen, kunde bestrida sådan tjänst, som i allmänhet åligger fänrik respektive civilmilitär tjänsteman av fänriks tjänsteklass.

Inom området för örlogstjänstens praktiska utövning torde följaktligen, enligt personalrepresentanternas mening, underofficerarna av 2. graden i regel icke vara underlägsna utan i många avseenden överlägsna fänrikarna. Denna omständighet i förening med underofficerarnas av 2. graden under lång tjänstetid förvärvade erfarenhet och duglighet syntes väl motivera, att de såsom särskilda utskottet föreslagit erhålla fänriks tjänsteställning.

I fråga om bibehållandet av benämningen underofficer framhålla personalrepresentanterna, att denna benämning synes mindre lämplig, därest den ifrågasatta förbättringen av underofficerarnas tjänsteställning blir genomförd. "Det kan nämligen icke anses följdriktigt, att beställningshavare, vilka i fråga om tjänsteställning intaga plats jämsides med eller över vissa officersgrader, benämnas underofficerare. Svenska Underofficersförbundet har i sin V. P. M. till särskilda utskottet vid 1924 års riksdag före-

slagit benämningen *kompaniofficerare* för arméns och kustartilleriets underofficerare och benämningen *skeppsofficerare* för underofficerarna vid flottan. Då detta förslag enligt personalrepresentanternas uppfattning är fullt tillfredsställande och någon mera ändamålsenlig benämning icke föreslagits, anse vi oss böra biträda detsamma."

I anslutning till vad personalrepresentanterna anfört föreslogs:

1. att nuvarande underlöjtnants- och fänriksgraden uppdelas i två särskilda grader, åtskilda i såväl tjänsteställning som gradbeteckning;

2. att sergeanter efter erhållen fullmakt samt underofficerare av 2. graden å och över stat samt i reserven erhålla fänriks tjänstegrad med tjänsteställning i förhållande till fänrikar efter data för fullmakter (konstitutiorial);

3. att nuvarande högsta underofficersgraden (fanjunkare, styckjunkare, flaggunderofficerare och underofficerare av 1. graden) å och över stat samt i reserven erhålla underlöjtnants tjänstegrad med tjänsteställning i förhållande till underlöjtnanter efter data för fullmakter, dock att sådan tjänsteställning ej tilldelas till högsta underofficersgraden befordrade officers- och reservofficersaspiranter samt sjö- och kustartillerikadetter och icke heller musiken tillhörande fanjunkare (styckjunkare) med mindre de antingen avlagt musikdirektörsexamen eller ock avlagt underofficersexamen och därefter fullgjort viss trupptjänst;

4. att förrådsförvaltare vid armén och innehavare av uppördsmannebefattningar vid marinen, vilka kunna komma att förklarar jämställda med förrådsförvaltare vid armén, samt ett visst antal flaggunderofficerare och underofficerare av 1. graden på stat efter uppnådda 50 års ålder böra kunna befordras till löjtnanter i regementet resp. flottan och kustartilleriet;

5. att befordran till löjtnant i regementets resp. flottans och kustartilleriets reserv bör kunna äga rum av pensionerade underofficerare, varjämte befordran till kapten i armén, resp. marinen bör kunna ske av pensionerade underofficerare, vilka genom sitt arbete i försvarsväsendets tjänst gjort sig särskilt förtjänta av ytterligare befordran; samt

6. att för underofficerarna vid armén och kustartilleriet fastställas benämningen kompaniofficerare och för underofficerarna vid flottan benämningen skeppsofficerare.

1925 års riksdag.

Kungl. Maj:ts proposition n:r 50.

Efter återgivande av förslaget angående underofficerarnas tjänsteställning i 1924 års försvarsproposition, försvarsutskottets i anledning därav avgivna utlåtande och förslag samt underofficerssakkunnigas betänkande och förslag, yttrar departementschefen:

”Vad de sakkunniga i förevarande hänseende föreslagit synes i stort sett både tillgodose den militära tjänstens krav och utgöra en med hänsyn till ifrågavarande personals befattningar, ålder och kvalifikationer tillfredsställande anordning.

Skäl synes visserligen kunna föreligga att, i enlighet med vad personalrepresentanterna föreslagit, tilldela sergeanterna tjänstegrad i likhet med fänrik. Frånsett den omständigheten, att vissa svårigheter genom en sådan åtgärd skulle uppkomma att ordna från krigsskolan utexaminerade fänrikars tjänstgöringsförhållanden på ett för deras utbildning tillfredsställande sätt synes emellertid en sådan åtgärd olämplig med hänsyn till vad jag i det föregående föreslagit i fråga om underbefäls befordran till officer. Furir skulle nämligen, såsom de sakkunniga framhållit, genom befordran till underofficer i vanlig ordning kunna nå tjänsteställning lika med fänrik tidigare, än om han, på sätt ovan föreslagits, efter genomgången krigsskola befordrats till fänrik.

I enlighet med vad personalrepresentanterna föreslagit, finner jag, att fanjunkare (likställd personal) bör erhålla tjänsteställning lika med underlöjtnant efter fullmaktsdatum.

I enlighet med vad jag ovan anfört, synas bestämmelser böra utfärdas om:

att den nuvarande fänriks- och underlöjtnantsgraden uppdelas i två grader, en lägre, fänrik, och en högre, underlöjtnant;

att fanjunkare (likställd personal) erhåller tjänstegrad i likhet med underlöjtnant efter datum för fullmakt, dock att sådan tjänsteställning icke tilldelas till högsta underofficersgraden befordrade officers- och reservofficersaspiranter; samt

att förvaltare och därmed jämförlig personal efter uppnådda 50 års ålder kunna erhålla tjänstegrad i likhet med löjtnant med tjänsteställning efter löjtnant.

Vid avskedstagandet bör fanjunkare (likställd personal), vilken visat synnerligen framstående duglighet, kunna erhålla löjtnants tjänsteställning i enlighet med vad ovan sagts beträffande förvaltare. Likaså bör vid avskedstagandet förvaltare, därest han ådagalagt synnerligen framstående duglighet, kunna erhålla tjänsteställning i likhet med kapten i armén. Sistnämnda tjänsteställning bör även kunna tilldelas andra pensionerade underofficerare, vilka genom sitt arbete i försvarsväsendets tjänst efter uppnådd pensionsålder därav gjort sig särskilt förtjänta.

Härutöver fordras vissa reglerande bestämmelser i fråga om musikpersonals tjänsteställning, rätten att taga befäl m. m.”

Beträffande tjänsteställningen för marinens underofficerare anslöt sig departementschefen därvid i huvudsak till vad som i berörda hänseende blivit föreslaget för underofficerarna vid armén med tillägg av att ett visst antal flaggunderofficerare och underofficerare av 1. graden efter

uppnådda 50 års ålder kunna erhålla tjänstegrad i likhet med löjtnant, med tjänsteställning efter löjtnanter.

Utöver vissa reglerande bestämmelser i fråga om sjökadetter och kustartillerikadetter samt reservofficersaspiranters tjänsteställning, rätten att taga befäl m. m., förutsattes därjämte utredning rörande vilka befattningar vid marinen, som kunna jämfästas med förrådsförvaltare vid armén.

Första särskilda utskottets utlåtande.

Efter att hava erinrat om en av herr Jeppson i andra kammaren avlåten motion n:r 336, vari hemställes, att sergeanter efter erhållen fullmakt skola erhålla fänriks tjänsteställning, samt likaledes om en av hrr Osberg och Röing avlåten motion i andra kammaren, n:r 351, vari föreslås, att förvaltare vid intendenturkåren erhålla tjänstegrad i likhet med löjtnant med tjänsteställning efter löjtnant, utlåter sig utskottet:

”De i Kungl. Maj:ts proposition framlagda skälen för sergeants bibehållande vid sin nuvarande tjänsteställning synas så starka, att herr Jeppsons motion icke kan av utskottet tillstyrkas. I fråga om förvaltarnas tjänsteställning, synes den av herrar Osberg och Röing väckta motionens syfte böra såtillvida tillmötesgå, att förvaltare vid intendenturkåren (därmed jämställd personal) må kunna efter 6 års tjänstetid i förvaltare- eller därmed jämförlig beställning eller efter uppnådda 50 levnadsår tilldelas tjänsteställning i likhet med löjtnant i armén. I övrigt har utskottet icke funnit anledning till erinran mot vad i detta ämne anförts i Kungl. Maj:ts proposition.”

Genom generalorder den 18. december 1925 n:r 1806 och nådigt brev nämnda dag utfärdade slutligen Kungl. Maj:t nu gällande närmare bestämmelser beträffande tjänsteställning och befälsrätt för underlöjtnanter, fänrikar och vissa underofficerare (likställd personal) vid armén och marinen.

I sagda generalorder n:r 1806/1925 stadgas:

I. Tjänsteställning.

1. Nuvarande underlöjtnants och fänriks tjänstegrad uppdelas i två tjänstegrader, en högre, underlöjtnant, och en lägre, fänrik.

2. Fan-(styck-)junkare (musikfan-[styck-]junkare, förvaltare vid intendenturkåren) — utom till nämnda grad i regementet befordrad officers-(reservofficers-)aspirant — innehar *tjänsteställning i likhet med underlöjtnant*. Tjänsteåldern för sådan underofficer i förhållande till underlöjtnant såväl inom som utom samma regemente beräknas på sätt

stadgas i TjR., § 5:4, dock att vid samma anställningsdatum inom fanjunkare- (o. s. v.), respektive underlöjtnantsgraden underlöjtnanten räknar tjänsteålder före underofficeren.

3. Tygförvaltare av 2. kl., besiktningsrustmästare, tygverkmästare, verk-mästare av 1. kl. och tygunderofficer ävensom överkonstapel vid fästnings-polisen tillhöra *tjänsteklass motsvarande underlöjtnant*. Tygförvaltare av 1. kl., fabriksförvaltare av 1. kl., öververkmästare, departementsskrivare och fortifikationskassör samt fästningspoliskommissarien i Boden tillhöra *tjänsteklass motsvarande löjtnant*. Tjänsteåldern för sagda personal i för-hållande till annan civilmilitär personal av motsvarande tjänsteklass be-räknas i tillämpliga delar på sätt stadgas i TjR., § 5:9.

4. Ut i mom. 2 och 3 ovan omförd personal, vilken innehar (tillhör) fanjunkares tjänstegrad (-klass), respektive underlöjtnants tjänsteklass den 31. december innevarande år, räknar tjänsteställning motsvarande den högre tjänstegraden (-klassen) från och med den 1. januari 1926. I övrigt räknas sådan tjänsteställning för sagda personal från och med dagen för anställningen i fanjunkares tjänstegrad (dagen för inträde i vederbörlig tjänsteklass).

5. Förvaltare vid intendenturkåren, vilken under minst 6 år tjänst-gjort i förvaltarbeställning eller som uppnått 50 levnadsår, och som därav gjort sig förtjänt, må kunna erhålla *tjänsteställning i likhet med löjtnant i armén*. Förvaltare, som erhållit sådan tjänsteställning och som ådaga-lagt synnerligen framstående duglighet, kan *befordras till kapten i armén*, dock tidigast i samband med beviljandet av avsked.

Förslag till erhållande av här ovan omnämnd tjänsteställning och be-fordran får avgivas av chefen för intendenturkåren efter samråd i erforder-liga fall med vederbörande arméfördelningschef (likställd chef).

6. Ut i mom. 2 ovan omnämnd fan-(styck-)junkare (musikfan-[styck-]junkare), vilken ådagalagt synnerligen framstående duglighet, må kunna erhålla *tjänsteställning i likhet med löjtnant i armén*, dock tidigast i sam-band med beviljandet av avsked. Fan-(styck-)junkare (musikfan-[styck-]junkare), som erhållit sådan tjänsteställning och som genom mångårigt arbete i försvarsväsendets tjänst *efter* beviljat avsked därav gjort sig särskilt förtjänt, kan *befordras till kapten i armén*, dock tidigast i sam-band med avgången från med tjänstgöring förenad anställning vid krigs-makten.

Förslag till erhållande av här ovan omnämnd tjänsteställning och be-fordran får avgivas av arméfördelningschef (likställd chef) på framställ-ning av eller efter meddelande med vederbörande regementschef (likställd chef).

7. Gevärs-(vapen-)hantverkare må, därest regementschef (likställd chef) så prövar lämpligt, efter väl vitsordad tjänstgöring uppflyttas i *fanjunkares tjänsteklass*, då samtliga sergeanter vid samma regemente

(kår) med äldre eller samma fullmaktsdatum, och mot vilkas befordran anledning till erinran icke förefunnits, blivit befordrade till fanjunkare.

8. Verkmästare av 2. kl., tygskrivare, fabrikksskrivare, tyghantverkare, fortmaskinist och hantverkare vid trängen må, därest den chef (myndighet), som äger tillsätta vederbörlig befattning, så prövar lämpligt, efter 20 års väl vitsordad tjänstgöring i sådan egenskap uppflyttas i *fanjunkares (styckjunkares) tjänstklass*, dock beträffande personal placerad vid regemente (kår) under förutsättning, att samtliga sergeanter vid samma regemente (kår) med äldre eller samma fullmaktsdatum och mot vilkas befordran anledning till erinran icke förefunnits då blivit befordrade till fanjunkare.

9. Konstapel och extra konstapel vid fästningspolisen tillhöra *sergeants tjänstklass*; dock att vederbörande kommandant må, därest så prövas lämpligt, i *fanjunkares tjänstklass* uppflytta konstapel, vilken fullgjort 20 års väl vitsordad tjänstgöring såsom konstapel och extra konstapel.

II. Befälsrätt.

10. Under fälttjänstövningar och i fält äger underlöjtnant, oavsett tjänsteålder, *befälsrätt* över i mom. 2 ovan omförmäld underofficer.

11. Beträffande förvaltares och fanjunkares vid intendenturkåren befälsrätt gäller i tillämpliga delar vad som stadgas i TjR., § 4: 3, 4 och 5, i fråga om intendenturofficer.

12. Därest tjänstens krav så erfordra, må vederbörande kommandant ställa fästningspolispersonalen under befäl av militär personal utan hänsyn till tjänsteställning.

Beträffande tjänsteställning vid marinen gälla för närvarande bl. a. följande bestämmelser, grundade på kungl. brevet den 18. december 1925.

Reglemente för marinen, del I § 18 och del III § 18.

1. — — —. Tjänstegraderna äro, med iakttagande av vad nedan i mom. 3 och 4 sägs, i förhållande till varandra högre eller lägre efter den ordning, vari de i tabellen äro nämnda.

Tabell över tjänstegraderna.
Officerare.

<p>— — —</p> <p>Löjtnant Underlöjtnant Fänrik</p>	<p>}</p>	<p>Subal- ternoffi- cerare</p>	<p>{</p>	<p>Underofficerare.</p> <p>Flaggunderofficer (förrådsförvaltare)</p> <p>— — —</p> <p>Underofficer av 2. graden</p>
---	----------	--	----------	--

Anm. 2. — — — — — Flaggekadett räknar tjänstegrad mellan fänrik och underofficer av 2. graden.

3. Flaggunderofficer (förrådsförvaltare) tillhörande flottans (kustartilleriets) underofficerskår skall, så framt ej annat följer av mom. 4 här nedan, i fråga om tjänsteställning vara likställd med underlöjtnant med beräkning av tjänsteåldern efter datum för fullmakt i innehavande grad, med iakttagande att vid samma anställningsdatum såsom underlöjtnant respektive flaggunderofficer (förrådsförvaltare) officeren räknar tjänsteålder före underofficeren.

För flaggunderofficer, som befordrats till denna tjänstegrad före 1925 års utgång, räknas nu nämnd tjänsteställning från och med den 1. januari 1926. I övrigt räknas sådan tjänsteställning för personal i sagda tjänstegrad från och med dagen för anställningen i flaggunderofficers tjänstegrad.

4. I mom. 3 ovan omförmäld underofficer, vilken visat synnerligen framstående duglighet och såväl i som utom tjänsten utmärkt sig genom hedrande uppförande, må kunna erhålla tjänsteställning i likhet med löjtnant i marinen, förrådsförvaltare efter 6 års tjänst i denna egenskap eller efter uppnådda 50 levnadsår, av övriga ett begränsat i kommandoväg bestämt antal efter fyllda 50 levnadsår, samt återstoden tidigast i samband med beviljande av avsked med pension.

Reglemente för marinen, del I § 19:5.

Marinunderintendent tillhör under de två första åren fänriks tjänsteklass och tilldelas därefter underlöjtnants tjänsteklass.

Reglemente för marinen, del I § 28 och del III § 25.

3. (7.) Underofficer (förrådsförvaltare) med löjtnants i marinen tjänsteställning, vilken därav gjort sig särskilt förtjänt, må i samband med beviljandet av avsked med pension utnämnas till kapten i marinen. Dylig befordran må jämväl meddelas underofficer (förrådsförvaltare) med löjtnants i marinen tjänsteställning, vilken efter beviljat avsked genom mångårigt arbete i försvarsväsendets tjänst därav gjort sig särskilt förtjänt.

4. (7 1/2.) Underdånigt förslag till i § 18:4 omförmäلت tilldelande av högre tjänsteställning och i mom. 3 (7) ovan nämnd befordran avgives av vederbörande stationsbefälhavare (chefen för kustartilleriet) efter framställning eller hörande av vederbörande chef för underofficers- och sjömanskårerna (regementschef).

Genom ovannämnda kungl. brev förordnades ävenledes, att i reglemente för marinen del I, § 62 andra stycket och del III, § 23 1/2 mom. 1 omnämnt befordringsförslag till underlöjtnant i marinen icke vidare skall avgivas.

I fråga om gällande bestämmelser rörande befälsrätt vid marinen hänvisas till II. Allmän motivering. Befälsrätt m. m. b) Marinen.

Den sammanfattning av tjänsteställningsfrågans uppkomst och utveckling, som de sakkunniga i det föregående framlagt, omfattande tiden från 1901 års försvarsorganisation till 1925, giver vid handen, att sagda spörsmål delvis kommit att utvecklas i en annan riktning än vad som från början synes hava varit förslagsställarnas avsikt. I det föregående berörda motioner i befordringsfrågorna av E. Wavrinsky och S. Palme synas sålunda hava åsyftat ett tillämpande i praktiken av den förefintliga teoretiska möjligheten för en underofficer att jämlikt stadgandet i då gällande tjänstgöringsreglemente för armén vinna officersbefordran. 1909 års sakkunniga utgingo vid avgivandet av sitt betänkande ävenledes från förefintligheten av nämnda stadgande men övergingo därpå till en undersökning i första hand av de förutsättningar, under vilka äldre underofficerare skulle kunna vinna befordran till officerare. Vägen härför ansågo de sakkunniga vara att söka i nyskapandet av vissa befattningar — huvudsakligast inom förvaltningen — för personal i officers tjänsteställning. Men därjämte upptogo 1909 års sakkunniga jämväl frågan om beredandet av möjligheter för yngre underofficerare och underbefäl att vinna officersbefordran, för vilket ändamål vissa grundläggande riktlinjer framlades, vilka sedermera förblivit de bärande även i efterföljande förslag. De sakkunniga framhålla nämligen, att lämpligaste vägen för vinnande av sådan befordran vore särskilda studier för inhämtandet av det mått av allmänbildning, som stadgas för vinnande av inträde i krigsskolan, där sedermera samma utbildning skulle bibringas som för vanliga officersaspiranter.

Den med anledning av 1914 års senare riksdags beslut verkställda sakkunnigutredningen (den s. k. Bouvengska kommittén) begränsades till utredning av de förutsättningar, under vilka yngre underofficer och underbefäl skulle kunna nå officersbefordran. Den samtidigt härmed pågående utredningen av motsvarande ärenden inom marinen (genom de s. k. Officerssakkunniga) omfattade däremot även utredning av de omständigheter, under vilka även äldre underofficer skulle kunna vinna officersbefordran.

Vidarebefordringsfrågan för underofficerarna uppdelades därmed på tvenne linjer:

- yngre underofficerares vidarebefordran och
- äldre underofficerares vidarebefordran.

Vad det förstnämnda av dessa spörsmål beträffar, så är numera genom den nya underofficersskolan vid armén med därpå lagd påbyggnad, som leder fram till studentexamen, samt motsvarande skolor vid marinen i förening med studiestipendiars tilldelande, den väg anvisad, på vilken underbefäl och yngre underofficer kan vinna befordran till officer, även om åldersförhållandena för underofficeren därvid göra möjligheterna för sagda vägs beträdande problematiska.

Beredandet för äldre underofficerare av vidarebefordringsmöjlighet upp-
togs som förut nämnts icke till undersökning av den s. k. "Bouvenska
kommittén". Tidigare sakkunnigeförslag, syftande till att genom ska-
pandet av vissa befattningar inom förvaltningen bereda befordringsmöj-
ligheter även för äldre underofficerare, torde få betraktas ur synpunkten
av ett såsom välbefogat ansett önskemål att vissa befordringsmöjligheter
även borde förefinnas för dessa.

Underofficerssakkunniga förutsatte likväl såsom i det föregående om-
nämnts, att en utredning angående ett vidgat utnyttjande av underoffi-
cerarnas förutsättningar för förvaltningstjänst i mera kvalificerade befatt-
ningar kommer att äga rum i samband med frågan om förvaltningens
blivande organisation. 1925 års förvaltningssakkunniga hemställde, att
pensionerade underofficerare skulle göras till *regementskassörer* med full
ansvarighet för kassaärenden. Beträffande tjänsteställning föreslog de
sakkunniga att regementskassören skulle jämföras med förrådsförval-
tare. I likhet med frågan om en omorganisation av förvaltningen vid de
lägre truppförbanden enligt de sakkunnigas förslag vilar emellertid även
ärendet om tillsättandet av regementskassörerna.

Tjänsteställningssakkunniga vilja icke hålla för osannolikt, att en
närmare utredning i enlighet med underofficerssakkunnigas förslag an-
gående ett vidgat användande av underofficerarnas förutsättningar för
förvaltningstjänst i mera kvalificerade befattningar skulle komma att
utöver befattningar såsom regementskassörer framvisa ytterligare befatt-
ningar inom förvaltningstjänsten, vilka med fördel skulle kunna bestridas
av underofficerare. Till jämförelse med förhållandena i detta hänseende
inom andra länder må erinras om att regementsintendentsbefattningarna
i Norge delvis redan nu och efter år 1930 helt och hållet skola bestridas
av till sagda befattningar befordrade underofficerare ävensom att räkens-
kapsförarebefattningarna vid danska arméns truppförband likaledes
bestridas av härtill befordrade officianter (underofficerare).

Dessa räkenskapsförarebefattningar torde i fråga om arbetsuppgiften
närmast kunna jämföras med de av 1925 års förvaltningssakkunniga
föreslagna regementskassörerna under det att regementsintendentsbefatt-
ningarna inom norska armén på grund av förvaltningsorganisatoriska
skiljaktigheter icke låta sig jämföra med regementsintendenterna i vår
egen härorganisation.

1909 års sakkunniga rörande underofficers befordran till officer fram-
hålla,

"att utsikterna för underofficerarna att vinna ytterligare befordran,
särskilt med vidgade befordringsmöjligheter för kårens äldre medlem-
mar, torde komma att öka deras intresse och arbete i tjänsten. Givet är
ju, att den, som genom ådagaläggande av nit och duglighet i sin verk-
samhet kan vinna ytterligare befordran, skall med större omsorg och in-

tresse ägna sig åt fyllandet av sina tjänsteplikter än den, som vet med sig, att han redan nått slutmålet på sin militära bana. Detta torde komma hela försvaret till godo och blir sålunda ett försvarsintresse.”

Marinens Officerssakkunniga yttra härom i sitt betänkande, del II, ”Underofficers befordran till officer”, följande:

”Det torde vara tydligt, att den, som genom ådagalagd nit och duglighet sättes i tillfälle att nå såväl en högre samhällsställning som bättre inkomster, i allmänhet skall med större omsorg och intresse ägna sig åt fyllandet av sina tjänsteplikter, än den som vet med sig, att han redan nått slutmålet på sin militära bana. Detta bör framför allt bliva förhållandet, då det såsom här gäller till mogen ålder komna män, av vilka de flesta hava att sträva utom för sig själva ävenledes för sin familj. Ett sådant ökat intresse torde med de förbättrade befordringsutsikterna kunna påräknas att mera allmänt göra sig gällande inom underofficerskåren och skulle därigenom otvivelaktigt höja denna kårs tjänsteduglighet samt sålunda komma försvaret i dess helhet till godo. Denna omständighet förorsakar därför i och för sig att, såvida icke andra faktorer ställa sig hindrande i vägen, det ur försvarssynpunkt sett kunde anses önskligt att bereda möjlighet för äldre underofficerare att vinna befordran till officers tjänsteställning.”

I såväl före år 1909 gjorda framställningar i avsikt att bereda möjlighet för underofficerare till vidarebefordran som i de sakkunnigas yttrande och förslag från år 1909, 1914—1920, hävdas sålunda åsikten, att befordringsmöjligheter för äldre underofficerare vore till verkligt gagn för försvaret. Till denna åsikt anslöt sig, såsom i det föregående redan blivit nämnt, även försvarsrevisionen, varjämte underofficerssakkunnigas förutsatta utredning angående ett vidgat utnyttjande av underofficerarnas förutsättningar för förvaltningstjänst i mera kvalificerade befattningar jämväl torde kunna betraktas såsom uttryck för åsikten om det lämpliga i beredandet av befordringsmöjligheter för äldre underofficerare.

Om sålunda några principiella invändningar mot beredandet av vissa befordringsmöjligheter åt därav förtjänta underofficerare icke blivit resta, hava däremot starka betänkligheter framförts, så snart frågan uppstått om det sätt, på vilket sagda befordran borde ordnas. Såväl de i det föregående omnämnda särskilda sakkunniga som de militära myndigheterna hava i avlåtna förslag och yttranden med skärpa framhållit vikten av att en dylik befordran icke får göra intrång på eller ske på bekostnad av officerskårens tjänsteduglighet eller enhetlighet i bildnings- och utbildningshänseende. Även inom underofficerskåren hava åsikter framförts om det för kåren mindre fördelaktiga i ett befordringssystem, som skulle komma att beröva kåren dess bästa element. Gent emot denna senare åsikt har emellertid anförts den sporre till ökat nit och intresse för tjänsten utsikten till vidarebefordran skulle komma att utgöra för

kåren i dess helhet, och varigenom den sålunda befarade olägenheten av vidarebefordran skulle förtagas.

Inför hänsynen till de skäl, som anförts mot intrång på officerskårens homogenitet och tjänsteduglighet, återstod endast utvägen av en påbyggnad av kåren genom tillsättandet av särskilda officersbefattningar, avsedda för ditbefordrade underofficerare, i avsikt att på detta sätt lösa vidarebefordringsfrågan för äldre underofficerare. Denna väg stötte emellertid på hinder av finansiella skäl, enär en dylik påbyggnad, liktydig med en avsevärd kaderökning, medförde betydande kostnader, varför den också huvudsakligast med anledning härav avstyrktes av förvaltningsmyndigheterna.

Under intrycket av de stora svårigheter, som visat sig vara förenade med försöken att på någon av nyssnämnda vägar lösa det redan då över tjugoåriga vidarebefordringsproblemet för underofficerarna ingick Svenska Underofficersförbundet den 29. november 1922 till försvarsrevisionen med sitt förut omnämnda förslag till vidarebefordringsfrågans ordnande på så sätt, att kåren med bibehållande av sin hävdvunna särställning i förhållande till officerskåren uppflyttades i tjänsteställning, sidoordnad med vissa av de lägsta officersgraderna.

Därmed hade, såsom tjänsteställningssakkunniga här till en början framhållit, frågan om underofficerarnas vidarebefordran utvecklats till frågan om underofficerarnas tjänsteställning.

II. Allmän motivering.

Inledning.

De sakkunniga hava till en början tagit under övervägande vilken omfattning en förnyad utredning av underofficerarnas tjänsteställningsfråga lämpligen borde givas. Vissa skäl kunna nämligen anses föreligga, talande för att frågan om underofficerarnas såväl vidarebefordran som tjänsteställning upptages till förnyad prövning i hela dess vidd, under det att å andra sidan skäl kunna anföras för ett begränsande av utredningen till att omfatta vad som erfordras för ett ändamålsenligare ordnande av tjänsteställningen m. m. på grund av de erfarenheter, som vunnits under den tid nuvarande bestämmelser tillämpats.

Innan de sakkunniga fattat ståndpunkt till dessa frågor, har det visat sig lämpligt att taga kännedom icke blott om de närmare bestämmelser efter vilka underofficerarnas tjänsteställning utformats, utan jämväl om till tjänsteställningsfrågan anslutna tidigare vidarebefordringsförslag för underofficerarna samt i anledning därav avlåtna framställningar och gjorda utredningar genom sakkunniga. De sakkunniga hava sedermera utarbetat föreliggande historik, vilken ansetts kunna begränsas tillbaka i tiden till år 1902, då frågan om underofficerarnas vidarebefordran mera påfallande synes hava aktualiserats.

Av denna historik framgår, att åtskilliga förslag till vidarebefordran för underofficerarna framlagts efter senaste sekelskiftet, av vilka dock intet föranlett någon statsmakternas åtgärd, innan förslaget om en på vissa grunder fotad tjänsteställningsordning framlades. I åtskilliga av berörda förslag till vidarebefordran har en bestämd gräns varit dragen mellan sådan befordran för yngre och för äldre underofficer. Genom den väg den nya underofficersskolan för armén numera anvisar för underbefäl och yngre underofficer att vinna officersbefordran kan möjligen den uppfattningen bibringas, att yngre underofficers befordran till officer därmed slutgiltigt blivit löst, då det i själva verket härmed förhåller sig så, att sagda befordran, på grund av den sena tidpunkt och därmed följande höga levnadsålder, vid vilken numera befordran till underofficer i allmänhet vinnes, praktiskt taget är utesluten för underofficerarna, även om dessa hänföres till "yngre".

Tjänsteställnings- och därmed sammanhängande frågor kunna alltså sägas i lika mån beröra hela underofficerskåren, oavsett indelningen i äldre och yngre. För definiering av sagda uttryck framhålla för övrigt 1909 års sakkunniga rörande underofficers befordran till officer, att med uttrycket "äldre" underofficerare avse de sakkunniga fanjunkare.

Bland de skäl, vilka möjligen kunna tagas till intäkt för yrkandet på ett återupptagande av tjänsteställnings- och vidarebefordringsspörsmålet i vidgad omfattning, må nämnas den i föreliggande historik berörda av 1924 års underofficerssakkunniga förutsatta utredningen angående ett ökat utnyttjande av underofficerarnas förutsättningar för förvaltningstjänst i mera kvalificerade befattningar, vilken utredning borde äga rum i samband med frågan om förvaltningens blivande organisation. 1925 års förvaltningssakkunnigas förslag i förevarande hänseende synes dock icke nöjaktigt fylla önskemålen härutinnan även om förslaget om regementskassörsbefattningarnas tillsättande må anses såsom ett steg i önskvärd riktning.

Ytterligare få de sakkunniga i samband härmed erinra om de i tidigare utredningar framlagda förslagen till beredande av vidarebefordringsmöjligheter åt äldre underofficerare genom en påbyggnad av officerskåren med specialbefattningar, avsedda för till officerare befordrade underofficerare. Även om de sakkunniga för sin del hålla före, att en dylik utväg av kostnadsskäl ägt ringa utsikt att vinna beaktande, må emellertid framhållas, att något verkligt försök till beträdande av en dylik väg för vidarebefordran utöver själva förslagets framläggande ej blivit gjort. Slutligen må framhållas, att de sakkunniga även tagit del av vissa, på annat sätt framlagda förslag till en lösning av vidarebefordringsfrågan för underofficerarna, av vilka må nämnas förslag om tillsättandet av s. k. "förvaltningsofficerare", avsedda att bestrida befattningar, som nu påvåla vissa uppborädsmän bland underofficerarna, samt förslag om att underofficerarna i viss utsträckning genom vad förslagsställarna kallat "saxning" med officerarna inom kompaniofficersgraderna skulle befordras till officerare och bekläda befattningar, vilka nu bestridas av kompaniofficerare.

En omläggning av det nuvarande befälssystemet i någondera av de riktningar, de i den föregående redogörelsen berörda förslagen avse, skulle emellertid enligt de sakkunnigas mening innebära en fullständig rubbning av de principer, på vilka befälssystemet bygger i vår nuvarande försvarsorganisation. Men att i den bestående organisationen rubba en av dess fundamentala delar, sådan som befälssystemet, utan att detta sker i samband med en allmän omorganisation av försvarsväsendet, därvid hänsyn kan tagas till alla på en så viktig detalj inverkan faktorer, anse de sakkunniga icke lämpligen böra äga rum.

Utgående från denna synpunkt hava de sakkunniga sålunda ansett sig böra begränsa den dem förelagda uppgiften till att omfatta allenast av-

givande av förslag till ett ändamålsenligare ordnande av tjänsteställningen för underofficerarna på grundvalen av de erfarenheter, som vunnits under den tid nuvarande bestämmelser varit gällande. Därvid vilja emellertid de sakkunniga framhålla, att ett fullföljande av den av 1924 års underofficerssakkunniga föreslagna utredningen rörande de förutsättningar, under vilka underofficerare kunna avses för förvaltningstjänst i mera kvalificerade befattningar, icke föregripes, utan synes det de sakkunniga, att en dylik undersökning bör fullföljas och slutföras i samband med det slutliga ordnandet av förvaltningsorganisationen.

Särskiljande av begreppen tjänstegrad och tjänsteställning.

Även om den tid, varunder de nuvarande tjänsteställningsbestämmelserna för underofficerarna tillämpats, möjligen skulle kunna anses kort för vinnande av tillräcklig erfarenhet om deras inverkan, synes detta förhållande icke behöva utgöra tillräcklig anledning för ett uppskov med de åtgärder, som synas de sakkunniga erforderliga för åstadkommande av den reda i befälsförhållandena, vilka redan i Kungl. Maj:ts förslag till riksdagen år 1924 förutsattes vara ett villkor för den förbättrade tjänsteställningens genomförande. Hittills kunna erfarenheter om den förbättrade tjänsteställningens inverkan vederlägga nämligen icke, att vissa brister i fråga om reda och klarhet i befälsförhållandena alltjämt föreligga. Självfallet göra sig dessa brister företrädesvis märkbara inom trupptjänsten och med denna tjänst jämförliga förhållanden, men även i andra avseenden kunna de nuvarande bestämmelserna icke anses på ett tillfredsställande sätt fylla den därmed åsyftade uppgiften.

Den personalgrupp tjänsteställningsfrågan närmast berör — underofficerarna — har heller icke funnit bestämmelserna tillfredsställande, och Svenska Underofficersförbundet ingick också redan i oktober 1926, innan de ännu hunnit vara i tillämpning ett år, med en underdånig framställning till Konungen, vari hemställdes om vissa förändringar i de utfärdade bestämmelserna.

Vid jämförelse mellan de angivna förslagen till bestämmelser för förbättrande av underofficerarnas tjänsteställning hava de sakkunniga uppmärksammat en bristande överensstämmelse mellan begreppen *tjänstegrad* och *tjänsteställning*, vilken i vissa fall kommit till synes och sannolikt icke undgått att öva inflytande på tjänsteställningsfrågans avgörande. Med anledning härav hava de sakkunniga utarbetat en sammanställning av de olika förslagen och utlåtandena samt de i anledning härav utfärdade slutliga bestämmelserna i generalorder och kungl. brev.

Olika förslag samt slutliga bestämmelser i fråga

Underofficerssakkunniga 1924	Personalrepresentanterna i underofficerssakkunniga 1924	Kungl. Maj:ts proposition n:r 50 år 1925
<p>Underlöjtnants- och fänriksgraden uppdelas i två särskilda grader, åtskilda i såväl tjänsteställning som gradbeteckning.</p>	<p>Lika med underofficerssakkunnigas förslag.</p>	<p>Nuvarande fänriks- och underlöjtnantsgraden uppdelas i två grader, en lägre, fänrik, och en högre, underlöjtnant.</p>
<p>Högsta underofficersgraden å och över stat samt i reserven erhåller tjänsteställning, motsvarande den, som tillkommer underlöjtnant i armén resp. före år 1917 tillkom underlöjtnant i marinen.</p>	<p>Nuvarande högsta underofficersgraden å och över stat samt i reserven erhåller underlöjtnants tjänstegrad med tjänsteställning i förhållande till underlöjtnanter efter data för fullmakter.</p>	<p>Fanjunkare och flaggunderofficerare (likställd personal) erhålla tjänstegrad i likhet med underlöjtnant med tjänsteställning i förhållande till underlöjtnant efter datum för fullmakt.</p>
<p>Förrådsförvaltare vid armén och innehavare av uppborðsmannabefattningar vid marinen, jämställda med förrådsförvaltares vid armén, samt ett visst antal flaggunderofficerare (underofficerare av 1. graden) på stat efter uppnådda 50 års ålder böra kunna befordras till löjtnanter i armén resp. marinen.</p>	<p>Lika med underofficerssakkunnigas förslag med den skillnad att personalrepresentanterna föreslå befordran till löjtnanter i regementet resp. flottan och kustartilleriet.</p>	<p>Förvaltare och därmed jämförlig personal ävensom ett visst antal flaggunderofficerare kunna efter uppnådda 50 års ålder erhålla tjänstegrad i likhet med löjtnant med tjänsteställning efter löjtnant.</p>
<p>Befordran till löjtnant i armén resp. marinen bör kunna äga rum av pensionerade underofficerare, varjämte i undantagsfall befordran till kapten i armén resp. marinen bör kunna ske av pensionerade underofficerare, vilka genom sitt arbete i försvarsväsendets tjänst efter uppnådd pensionsålder gjort sig särskilt förtjänta av ytterligare befordran.</p>	<p>Befordran till löjtnant i regementets resp. flottans och kustartilleriets reserv bör kunna äga rum av pensionerade underofficerare, varjämte befordran till kapten i armén resp. marinen bör kunna ske av pensionerade underofficerare, vilka genom sitt arbete i försvarsväsendets tjänst gjort sig särskilt förtjänta av ytterligare befordran.</p>	<p>Vid avskedstagandet böra fanjunkare och flaggunderofficerare (likställd personal), vilka visat synnerligen framstående duglighet, kunna erhålla löjtnants tjänsteställning i likhet med vad ovan sagts beträffande förvaltare. Likaså böra vid avskedstagandet förvaltare och flaggunderofficerare med löjtnants tjänsteställning, där-est de ådagalagt synnerligen framstående duglighet, kunna erhålla tjänsteställning i likhet med kapten i armén (marinen). Sistnämnda tjänsteställning må även kunna tilldelas andra pensionerade underofficerare, vilka genom sitt arbete i försvarsväsendets tjänst efter uppnådd pensionsålder därav gjort sig särskilt förtjänta.</p>
	<p>Sergeanter efter erhållen fullmakt samt underofficerare av 2. gr. å och över stat samt i reserven erhålla fänriks tjänstegrad med tjänsteställning efter data för fullmakter (konstitutorial).</p>	

om förbättrad tjänsteställning för underofficerare.

Första särskilda utskottet år 1925	G. o. n:r 1806/1925	Kungl. brev den 18. dec. 1925 RM I § 18:3, 4; § 28:3. RM III § 18:3, 4; § 25:7.
Lika med Kungl. Maj:ts proposition.	Nuvarande underlöjtnants och fänriks tjänstegrad uppdelas i två tjänstegrader, en högre, underlöjtnant, och en lägre, fänrik.	Lika med g. o. n:r 1806/1925.
Lika med Kungl. Maj:ts proposition.	Fanjunkare innehar tjänsteställning i likhet med underlöjtnant. Tjänsteåldern för sådan underofficer i förhållande till underlöjtnant såväl inom som utom samma regemente beräknas på sätt stadgas i TjR. § 5:4, dock att vid samma anställningsdatum inom resp. grader underlöjtnanten räknar tjänsteålder före underofficeren.	Flaggunderofficer (förrådsförvaltare) skall i fråga om tjänsteställning vara likställd med underlöjtnant med beräkning av tjänsteåldern efter datum för fullmakt i innehavande grad, med iakttagande att vid samma anställningsdatum såsom flaggunderofficer resp. underlöjtnant officeren räknar tjänsteålder före underofficeren.
Förvaltare vid intendenturkåren (därmed jämställd personal) må kunna efter 6 års tjänstetid i förvaltare- eller därmed jämförlig beställning eller efter uppnådda 50 levnadsår tilldelas tjänsteställning i likhet med löjtnant i armén (marinen).	Förvaltare vid intendenturkåren, vilken under minst 6 år tjänstgjort i förvaltarebeställning, eller som uppnått 50 levnadsår, och som därav gjort sig förtjänt, må kunna erhålla tjänsteställning i likhet med löjtnant i armén. Förvaltare, som erhållit sådan tjänsteställning och som ådagalagt synnerligen framstående duglighet, kan befordras till kapten i armén, dock tidigast i samband med beviljandet av avsked.	Flaggunderofficer, vilken visat synnerligen framstående duglighet och såväl i som utom tjänsten utmärkt sig genom ett hedrande uppförande, må kunna erhålla tjänsteställning i likhet med löjtnant i marinen, förrådsförvaltare efter 6 års tjänst i denna egenskap eller efter uppnådda 50 levnadsår, av övriga ett begränsat i kommandoväg bestämt antal efter fyllda 50 levnadsår, samt återstoden tidigast i samband med avsked med pension.
Lika med Kungl. Maj:ts proposition.	Fanjunkare (likställd), vilken ådagalagt synnerligen framstående duglighet, må kunna erhålla tjänsteställning i likhet med löjtnant i armén. Fanjunkare (likställd), som erhållit sådan tjänsteställning och som genom mångårigt arbete i försvarsväsendets tjänst efter beviljat avsked därav gjort sig särskilt förtjänt, kan befordras till kapten i armén, dock tidigast i förening med avgången från med tjänstgöring förenad anställning vid krigsmakten.	Flaggunderofficer (förrådsförvaltare) med löjtnants i marinen tjänsteställning, vilken därav gjort sig särskilt förtjänt, må i samband med beviljandet av avsked med pension utnämnas till kapten i marinen. Dylik utnämning må jämväl meddelas flaggunderofficer (förrådsförvaltare) med löjtnants i marinen tjänsteställning, vilken efter beviljat avsked genom mångårigt arbete i försvarsväsendets tjänst därav gjort sig särskilt förtjänt.

I sin ovannämnda underdåniga skrivelse den 21. oktober 1926 framhåller Svenska Underofficersförbundet, att tjänsteställningsbestämmelserna torde med den formulering desamma erhållit, "att fanjunkare respektive flaggunderofficer skall i fråga om *tjänsteställning vara likställd* med underlöjtnant, i förekommande fall kunna giva anledning till tvekan vid tillämpningen av föreskrifterna angående förmanskap och ställning såsom överordnad. Full tydlighet härutinnan lämnar emellertid riksdagens beslut, fattat i överensstämmelse med Eders Kungl. Maj:ts proposition n:r 50/1925 (sid. 157 och 269), att fanjunkare och flaggunderofficer (likställd personal) erhåller *tjänstegrad* i likhet med underlöjtnant med tjänsteställning i förhållande till underlöjtnanter efter datum för fullmakt. Önskvärt är fördenskull att ovanstående bestämmelse angående fanjunkares, respektive flaggunderofficers likställighet med underlöjtnant ändras i överensstämmelse med ordalydelsen i riksdagens i enlighet med nyssnämnda Eders Kungl. Maj:ts proposition fattade beslut."

I anslutning till det anförda hemställde förbundet, att Kungl. Maj:t täcktes föreskriva, "att fanjunkare (styckjunkare, förvaltare) och flaggunderofficer (underofficer av 1. graden) tillhörande arméns, marínens eller flygvapnets underofficerskår skall, så framt ej annat följer av bestämmelsen här nedan, *innehava underlöjtnants tjänstegrad* med beräkning av tjänsteåldern efter datum för fullmakt i innehavande grad, med iakttagande att vid samma anställningsdatum såsom fanjunkare eller flaggunderofficer respektive underlöjtnant officeren räknar tjänsteålder före underofficeren."

Beträffande den tjänsteställning i likhet med löjtnant i armén, resp. marinen, som i överensstämmelse med vad härom stadgas i g. o. n:r 1806/1925 och kungl. brevet den 18. december sedermera tillagts vissa fanjunkare och flaggunderofficerare, så hava de av dessa bestämmelser närmast berörda — underofficerarna — icke heller funnit desamma förmå fylla det ändamål ett dylikt tilläggande av tjänsteställning avsåg. De synpunkter härutinnan, som Svenska Underofficersförbundet framlagt i sin förutnämnda skrivelse den 21. oktober 1926, torde giva ett tydligt uttryck för uppfattningen bland underofficerarna själva om den praktiska betydelsen och värdet av en på dylikt sätt tillagd tjänsteställning i jämförelse med den tidigare skedda utnämningen till underlöjtnant och löjtnant i armén respektive marinen.

Svenska Underofficersförbundet anför nämligen härom följande:

"Den ovan anförda bestämmelsen beträffande tjänsteställning i likhet med löjtnant i armén respektive marinen för vissa fanjunkare, flaggunderofficerare (o. s. v.) innebär visserligen en avsevärd förbättring beträffande ifrågavarande underofficerares ställning i tjänsten men torde praktiskt sett icke medföra de fördelar, som tidigare kommit pensionerade

fanjunkare och flaggunderofficerare till godo på grund av de numera upphävida föreskrifterna i TjR för armén § 75:5 samt i RM I, § 62 andra stycket och RM III, § 23 1/2:1 angående förslag å utnämning till underlöjtnant i armén respektive marinen. Den, som blivit tillagd tjänsteställning i likhet med löjtnant, bibehåller nämligen det oaktat sin förutvarande titel, fanjunkare, styckjunkare, flaggkonstapel, flaggmaskinist etc. och är fortfarande underofficer, under det att den, som blivit utnämnd till underlöjtnant i armén eller marinen, är officer och åtnjuter de med denna ställning förenade förmåner och företrädesrättigheter. Befordran till officers tjänsteställning i armén eller marinen av äldre underofficerare är för dessa av väsentlig betydelse, icke minst ur social synpunkt. Enligt vad erfarenheten hittills givit vid handen, anses officersgraden såsom en betydande merit för en pensionerad underofficer vid sökande av civil anställning. Motsvarande företrädare torde säkerligen ej kunna påräknas av underofficerare med löjtnants tjänsteställning men med fanjunkares eller flaggunderofficers titel, enär deras likställighet med officer sällan om ens någonsin kommer till synes i det allmänna livet. Då tillägget av löjtnants tjänsteställning torde vara avsett att utgöra ett erkännande och en belöning för synnerligen framstående duglighet och hedrande uppförande, är önskvärt, att denna belöning gives en sådan form att den bliver till verkligt gagn för den därav förtjänte. Denna uppfattning synes hava delats av 1924 års underofficerssakkunniga, vilka föreslagit bland annat, att förrådsförvaltare vid armén och innehavare av vissa uppborrdsmannabefattningar vid marinen samt ett visst antal flaggunderofficerare och underofficerare av 1. graden på stat efter uppnådda 50 års ålder böra kunna befordras till löjtnanter i armén respektive marinen; ävensom att befordran till löjtnant i armén respektive marinen bör kunna äga rum av pensionerade underofficerare."

Förbundet hemställer i anslutning härtill

"att ovan omnämnd underofficer, vilken visat synnerligen framstående duglighet och såväl i som utom tjänsten utmärkt sig genom ett hedrande uppförande, må utnämnas till *löjtnant i respektive armén, marinen och flygvapnet*, förvaltare efter 6 års tjänst i denna egenskap eller efter uppnådda 50 levnadsår och övriga efter fyllda 50 levnadsår eller i samband med beviljandet av avsked med pension."

På grund av vunna erfarenheter och genom vad som i det föregående för övrigt anförts, hava icke heller de sakkunniga kunnat finna de nuvarande bestämmelserna om en förbättrad tjänsteställning för underofficerarna i alla avseenden vara ägnade att på ett fullt tillfredsställande sätt tillgodose tjänstens berättigade krav och personalens intressen. Av denna anledning hava de sakkunniga funnit vissa förslag till förändrade bestämmelser om en förbättrad tjänsteställning för underofficerarna alltså av behovet påkallade.

Emellertid synas dessa förändringar i nu gällande bestämmelser icke behöva göras mera omfattande än att desamma i väsentliga delar kunna bygga på det beslut rörande en förbättrad tjänsteställning för underofficerare, som fattades av 1925 års riksdag i samband med antagandet av nu gällande försvarsordning.

För vinnande av en eftersträvansvärd reda och klarhet i befälsförhållandena synes det lämpligt, att tjänstegrads- och tjänsteställningsbegreppen på ett otvetydigt sätt särskiljas i bestämmelserna om en förbättrad tjänsteställning. Ett samtidigt innehavande av en viss tjänstegrad, gemensamt med en annan tjänsteställning, vållar oreda och oklarhet i befälsförhållandena.

Ny tjänstegrad inom underofficerskåren.

På Kungl. Maj:ts förslag beslöt riksdagen år 1925, att fanjunkare skulle erhålla tjänstegrad i likhet med underlöjtnant. Ett konsekvent fullföljande av detta riksdagens beslut borde hava inneburit, att fanjunkare vid erhållandet av underlöjtnants tjänstegrad *även erhållit titel av underlöjtnant*.

En dylik åtgärd skulle dock hava medfört den olägenheten, att underlöjtnantsgraden kommit att innehavas av såväl officer som underofficer. Denna olägenhet anse de sakkunniga kunna upphävas därigenom, *att underlöjtnantsgraden överföres till högsta underofficersgrad*.

Underlöjtnantsgradens införande såsom en högsta underofficersgrad påkallar emellertid en samtidig förändring av titeln för nuvarande underlöjtnanter inom officerskåren. Härför kunna olika utvägar stå till buds. Därvid erinra de sakkunniga att i proposition n:r 20 till 1924 års riksdag angående försvarsväsendets ordnande, Kungl. Maj:t i anslutning till förslag om införandet av benämningen sekundofficerare för underofficerarna föreslog, att underlöjtnantsgraden skulle avskaffas och utnämning till löjtnant ske från fänrik. Riksdagen biträdde emellertid icke detta Kungl. Maj:ts förslag utan vidhöll, att underlöjtnantsgraden skulle bibehållas. Det synes dels på grund härav och dels på grund av de sakkunnigas i det föregående omnämnda åsikt, att de blivande förändringarna i tjänsteställningsbestämmelserna böra bygga på riksdagens beslut av år 1925, samt slutligen också med hänsyn till konsekvenserna i lönehänseende lämpligt, att en mot underlöjtnantsgraden svarande officersgrad alltjämt bibehålles.

I proposition n:r 50 till 1925 års riksdag föreslog Kungl. Maj:t beträffande den dittillsvarande sammanslagna fänriks- och underlöjtnantsgraden, att

”den nuvarande fänriks- och underlöjtnantsgraden uppdelas i två

grader, en lägre, fänrik, och en högre, underlöjtnant", vilket förslag jämväl blev av riksdagen antaget.

Innan förenämnda uppdelning av de två sammanslagna graderna vidtogs, var åtskillnaden dem emellan högst oväsentlig och egentligen begränsad till skillnad i löneklass samt mellan fullmakt och konstitutorial. Emellertid synes den skedda uppdelningen av de två graderna jämlikt 1925 års riksdags beslut icke större eller i avseende å tjänstens krav icke mera framträdande än att fänrikstiteln skulle kunna behållas intill den tid, då löjtnantsbefordran vinnes, allenast med den mindre förändring, som betingas av uppflyttningen i tjänsteställning motsvarande den förra underlöjtnantsgraden inom officerskåren.

I detta sistnämnda hänseende föreslå de sakkunniga, att benämningen underlöjtnant ersättes med benämningen *förste fänrik*.

Underlöjtnantsgraden försvinner därmed som redan förut framhållits såsom officersgrad samt överflyttas till underofficerskåren såsom en högsta underofficersgrad.

Uppenbart är, att sakkunniga härmed icke avse, att någon förändring i till underofficerarna nu utgående löner kommer att äga rum. Dels på grund härav och dels på grund av att befordran till underlöjtnant avses att äga rum efter samma grunder, som gälla för befordran inom underofficerskåren, synes befordran till underlöjtnant lämpligen böra ske *i regementet, flottan, kustartilleriet, flygvapnet* o. s. v. Då emellertid en dylik befordran i regementet (o. s. v.) icke kommer att grundas på förefintligt antal beställningar på stat inom graden, uppstår frågan i vilken omfattning sådan befordran till underlöjtnant skall äga rum. Enligt nu gällande bestämmelser erhåller sergeant vid befordran till fanjunkare (likställd) tjänsteställning i likhet med underlöjtnant. Ett tillämpande av liknande bestämmelser för befordran till underlöjtnant i regementet (o. s. v.) skulle innebära, att fanjunkargraden (flaggunterofficersgraden) komme att försvinna. Detta kunna emellertid de sakkunniga av flera skäl icke anse lämpligt.

I jämförelse med förhållandena inom åtskilliga andra länders försvarsorganisationer räknar den svenska ett påfallande ringa antal tjänstegrader inom underofficerskåren, sålunda efter borttagandet av underofficerare av 3. graden endast två. Anledningen till denna skillnad i antalet tjänstegrader synes emellertid vara att söka däruti att underofficerarna i dessa länders försvarsorganisationer i avsevärd omfattning bekläda tjänsteuppgifter, som hos oss påvila underbefälet. Tjänstegradernas avpassning inom vår försvarsorganisation efter de uppgifter, som där åligga underofficerarna, torde sålunda kunna anses såsom anledningen till det jämförelsevis ringa antalet tjänstegrader för underofficerarna hos oss. Emellertid kan det icke bestridas, att den, som vid relativt unga år når den högsta underofficersgraden och därmed också

sett möjligheterna till vidare befordran stängda, lättare förlorar nit och intresse för tjänsten än den, som vet sig hava ytterligare en eller flera grader att vinna. Å andra sidan verkar en alltför sent inträdande befordran likaledes till förfång för tjänsteintresset och tjänstenitet. Ett väl avvägt befordringssystem är med hänsyn härtill av väsentlig betydelse för bibehållandet av en god anda inom befälskadern.

Genom underofficersskårens reducering samt även på grund av sättet för överföringarnas ordnande vid övergången till den nya försvarsorganisationen försämrades i avsevärd grad underofficerarnas befordringsmöjligheter. Ehuru denna försämring kommer att kännbarast inverka i löneavseende, kan dess verkan även i avseende på försenad befordran till högre tjänstegrad icke förbises. Åtgärder i syfte att förtaga de svåraste olägenheterna i detta hänseende äro visserligen vidtagna genom föreskriften om befordran i regementet (o. s. v.), men dessa åtgärder kunna med hänsyn till tjänstens krav och förhållanden i övrigt inom de enskilda förbanden icke bliva tillfyllest. Intill dess normala förhållanden i detta hänseende ånyo inträda, bör emellertid enligt de sakkunnigas mening denna fråga beaktas och den hänsyn, som är möjlig, tagas för vinnande av lättnader härutinnan.

Enligt bestämmelserna i TjR. för armén § 74: 5 1/2 gäller, att sergeant för att kunna befordras till fanjunkare i regementet skall hava uppnått en tjänsteålder av sammanlagt minst 17 år såsom underofficer och furir. Motsvarande bestämmelser för marinen jämlikt RM I, § 28 mom. 1 samt RM III, § 25 mom. 1 stadga 19 år sammanlagt såsom underofficer, flaggkorpral (underofficerskorpral) och korpral. Av ifrågavarande bestämmelser, vilka torde hava tillkommit i avsikt att åstadkomma önskvärd enhetlighet i avseende på grunderna för befordran till fanjunkare respektive flaggunderofficer över stat, framgår emellertid, att befordran till nuvarande högsta underofficersgraden icke kan nås förrän vid en jämförelsevis hög levnadsålder, teoretiskt sett i allmänhet icke före uppnådda 37 levnadsår vid armén och 40 vid marinen. I verkligheten sker emellertid sagda befordran vid en avsevärt högre levnadsålder. Sålunda uppgår befordringsåldern för i 1929 års rulla upptagna flaggunderofficerare i flottan och i kustartilleriet till i medeltal 45% år. Levnadsåldern för befordran till högsta underofficersgraden på stat kommer även att ställa sig åtskilligt högre.

Under beaktande av här berörda synpunkter hava de sakkunniga tagit under övervägande, vid vilken tidpunkt ifrågasatt befordran till underlöjtnant i regementet, flottan, kustartilleriet, flygvapnet o. s. v. må äga rum. Under förutsättning att befordran på eller över stat till högsta underofficersgraden kommer att ske enligt nu gällande bestämmelser anse de sakkunniga, att befordran av fanjunkare till underlöjtnant i regementet (o. s. v.) *skall* äga rum efter det han kvarstått två år i graden,

så framt skäl till anmärkning icke föreligger. Då de sakkunniga för sin del icke kunna biträda den kollektiva befordringsformen, hava de genom förslaget att befordran till underlöjtnant skall äga rum, så *fram t skäl till anmärkning icke föreligger*, sökt vinna garanti mot tillämpning av en dylik befordringsform. Enär de sakkunniga förutsätta, att de fall, då befordran till underlöjtnant icke anses böra äga rum på den grund, att skäl till anmärkning föreligga, sannolikt komma att bliva sällsynta, och därför också böra tagas under noggrann omprövning, hava de sakkunniga i detta hänseende ansett lämpligt föreslå införandet av bestämmelse om att vid dylika fall härom skall ingivas underdånig anmälan.

Vad tjänsteställning för förste fänrik i förhållande till underlöjtnant i regementet o. s. v. beträffar, hava de sakkunniga ansett lämpligt, att samma bestämmelser, som hittills reglerat tjänsteställningen mellan underlöjtnant och fanjunkare med underlöjtnants tjänsteställning, förbliva gällande i oförändrad form.

Fanjunkare- och flaggunderofficersgraden såsom mellangrad.

Såsom de sakkunniga i det föregående anført, avses fanjunkare-(flaggunderofficers-[o. s. v.])graden komma att bibehållas såsom en tjänstegrad mellan underlöjtnant och sergeant. Ett överhoppande av fanjunkares (flaggunderofficers) tjänstegrad genom att direkt till underlöjtnant befordra sergeanter (underofficerare av 2. graden) skulle endast innebära, att underlöjtnantsgraden i realiteten flyttades ned och ersatte den nuvarande fanjunkaregraden. För tjänsteintressets vidmakthållande och till uppmuntran av arbetsglädjen är det enligt alla erfarenheter av värde, att möjligheter till befordran förefinnas inom icke alltför långt sinsemellan liggande tidsintervaller. De sakkunniga hava i det föregående erinrat om den olägenhet, som i detta avseende är rådande inom underofficerskåren. Genom bibehållandet av fanjunkare-(flaggunderofficers-) graden synes denna olägenhet i någon mån kunna motverkas. Möjligen skulle därvid kunna ifrågasättas, huruvida icke den tid av allenast två år, varunder vederbörande enligt det föreliggande förslaget avses komma att kvarstå i mellangraden, är för kort i jämförelse med den tid, varunder han kommer att kvarstå i lägsta respektive högsta underofficersgraden. Första underofficersbefordran inträffar emellertid, såsom i det föregående redan blivit nämnt, vid en jämförelsevis hög levnadsålder, något som i sin tur återverkar på tidpunkten för fanjunkarebefordran (befordran till flaggunderofficer). Härigenom kommer den till fanjunkare (flaggunderofficer) befordrade att redan tidigt bekläda sådana kvalificerade befattningar, för vilka underlöjtnantsgraden enligt de sakkunnigas förslag i regeln vore beräknad. Även sergeanter och underofficerare av 2. graden

komma i avsevärd utsträckning att bekläda dylika befattningar. Enligt de sakkunnigas mening skulle underlöjtnantsbefordran visserligen komma större delen av fanjunkarna (flaggunderofficerarna) till del, men från sagda befordran skulle dock uteslutas de uppenbart olämpliga. Då underlöjtnantsgraden avses för äldre underofficerare, vilka genom sin tjänstgöring böra beredas tillfälle att bevisa sin lämplighet för befordran till graden, kunna jämväl förutsättningarna för denna befordran hinna att prövas under den för detta ändamål också tillräckliga tiden av två år, varunder vederbörande kommer att kvarstå i fanjunkare-(flaggunderofficers-)graden. En på dylikt sätt ordnad väg för befordran inom underofficersgraden synes tvivelsutan vara av värde för tjänsten.

Enligt nu gällande bestämmelser innehar fanjunkaregraden (o. s. v.) tjänsteställning före lägsta officersgraden — fänrik. Till fanjunkare i regementet befordrade officers-(reservofficers-)aspiranter samt flaggkadetter räkna dock tjänsteställning efter fänrik. Någon ändring uti ifrågakarande bestämmelser anse de sakkunniga icke böra äga rum. Likaledes bör sergeant (o. s. v.) enligt de sakkunnigas åsikt alltfört räkna tjänsteställning efter fänrik.

Befordran av underofficer till löjtnant i armén, marinen och flygvapnet.

Sakkunniga hava i det föregående erinrat om den bristande överensstämmelse mellan tjänstegrader och tjänsteställning, vilken i vissa fall kommit till synes under tjänsteställningens förberedande behandling och utformning, ävensom påvisat hurusom denna bristande överensstämmelse inverkat mindre fördelaktigt på den eftersträfvade enkelheten och redan i befälsförhållandena, i vad dessa avse underlöjtnanter å ena sidan samt fanjunkare och flaggunderofficerare, vilka erhållit underlöjtnants tjänsteställning, å den andra. Samma invecklade förhållanden göra sig gällande även i de fall, där vissa fanjunkare (likställda) och flaggunderofficerare tillagts löjtnants tjänsteställning med bibehållande av vederbörandes förutvarande titlar. Sakkunniga hava för sin del icke kunnat finna dessa bestämmelser vara ägnade att främja vare sig tjänstens eller den enskildes intressen.

I nu gällande bestämmelser om tjänsteställning för vissa underofficerare återfinnas inom armén tre olika grupper fanjunkare, samtliga med olika tjänsteställning men med samma titlar, nämligen 1) fanjunkare med tjänsteställning i likhet med löjtnant i armén, 2) fanjunkare med tjänsteställning i likhet med underlöjtnant samt 3) till fanjunkare i regementet befordrade officers- och reservofficersaspiranter. Inom marinen finnas i motsvarande hänseende två olika grupper av flaggunderofficerare, nämligen 1) flaggunderofficerare med löjtnants samt 2) flaggunderofficerare med underlöjtnants tjänsteställning. Härtill komma flaggkadetter, vilka

utan att i likhet med arméns officers- och reservofficersaspiranter bära den högsta underofficersgradens titel innehava tjänsteställning mellan fänrik och underofficer av 2. graden.

Uppenbart är, att ett dylikt förhållande icke kan vara ägnat att skapa vare sig enkelhet eller reda i tjänstegrads- och tjänsteställningsbegreppen.

Såsom de sakkunniga i det föregående redan framhållit, föreslog Kungl. Maj:t genom proposition n:r 50/1925 angående försvarsväsendets ordnande, att förvaltare efter uppnådda 50 levnadsår skulle erhålla *tjänstegrad i likhet med löjtnant med tjänsteställning* efter löjtnant. Vidare föreslogs, att vid avskedstagandet borde fanjunkare (likställd), vilken visat synnerligen framstående duglighet, kunna erhålla löjtnants *tjänsteställning* i enlighet med vad ovan sagts beträffande förvaltare. I förstnämnda hänseendet föreslogs i propositionen löjtnants tjänstegrad, varpå tjänsteställningen i anledning därav angavs. I senare fallet angavs endast tjänsteställningen i enlighet med vad ovan sagts beträffande förvaltare.

I anledning av vad i den kungl. propositionen sålunda blivit anfört, föreslog riksdagens första särskilda utskott, att förvaltare vid intendenturkåren (därmed jämställd personal) måtte kunna efter 6 års tjänstetid i förvaltare- eller därmed jämförlig beställning eller efter uppnådda 50 levnadsår tilldelas *tjänsteställning* i likhet med löjtnant i armén. I övrigt hade utskottet icke funnit anledning till erinran mot vad i detta ämne anförts i Kungl. Maj:ts proposition.

Beträffande marinen föreslog Kungl. Maj:t i ovannämnda proposition n:r 50/1925, att förrådsförvaltare och med dem jämförlig personal ävensom ett visst antal flaggunderofficerare och underofficerare av 1. graden efter uppnådda 50 års ålder skulle kunna erhålla *tjänstegrad i likhet med löjtnant med tjänsteställning* efter löjtnant. Första särskilda utskottet yttrade med anledning härav, att "i fråga om förbättrande av underofficerarnas tjänsteställning torde motsvarande bestämmelser böra utfärdas, som utskottet föreslagit beträffande armén".

Genom generalorder n:r 1806/1925 och kungl. brev den 18. december 1925 jämfört med RM I § 18:4 och RM III § 18:4, på grundvalen av riksdagens beslut utfärdade bestämmelser om tilläggandet av sagda tjänsteställning i likhet med löjtnant i armén åt vissa underofficerare stadgas

vid armén:

att förvaltare vid intendenturkåren, vilken under minst 6 år tjänstgjort i förvaltarbeställning eller som uppnått 50 levnadsår, och som gjort sig därav förtjänt, må kunna erhålla *tjänsteställning i likhet med löjtnant i armén;*

att fanjunkare (o. s. v.), vilken ådagalagt synnerligen framstående duglighet, må kunna erhålla *tjänsteställning i likhet med löjtnant i armén,* dock tidigast i samband med beviljandet av avsked;

vid marinen:

att flaggunderofficer, vilken visat synnerligen framstående duglighet och såväl i som utom tjänsten utmärkt sig genom ett hedrande uppförande, må kunna erhålla *tjänsteställning i likhet med löjtnant i marinen*, förrådsförvaltare efter 6 års tjänst i denna egenskap eller efter uppnådda 50 levnadsår, av övriga ett begränsat, i kommandoväg bestämt antal efter fyllda 50 levnadsår samt återstoden tidigast i samband med beviljandet av avsked med pension.

Övannämnda föreskrift, att ett begränsat i kommandoväg bestämt antal flaggunderofficerare må kunna tilläggas tjänsteställning i likhet med löjtnant i marinen, grundas enligt de sakkunnigas åsikt dels därpå att vid marinen en del flaggunderofficerare innehava uppbördsmannabefattningar, vilka äro jämställda med förrådsförvaltares, dels på det förhållandet, att då pensionsåldern för sagda underofficerare vid marinen inträder först vid 55 års ålder, under det att pensionsåldern för arméns underofficerare inträder vid 50 års ålder, vissa möjligheter till vinnande av likställighet i vad avser erhållandet av en högre tjänsteställning vid inträffad viss levnadsålder böra förefinnas även för marinens flaggunderofficerare.

I vad Svenska Underofficersförbundet i sin av de sakkunniga i det föregående berörda skrivelse av den 21. oktober 1926 anfört beträffande såsom önskvärda ansedda förändringar i gällande bestämmelser för tilläggandet av tjänsteställning i likhet med löjtnant för vissa förvaltare, fanjunkare (o. s. v.) och flaggunderofficerare (underofficerare av 1. graden) vilja de sakkunniga i huvudsak instämma.

Den befordran till underlöjtnant eller löjtnant i armén och underlöjtnant i marinen, vilken före utfärdandet av tjänsteställningsbestämmelserna av år 1925 ägde rum för äldre, förtjänta fanjunkare, förvaltare (o. s. v.) och flaggunderofficerare (underofficerare av 1. graden) i samband med beviljandet av avsked med pension, betraktades såsom ett synligt uttryck för den befordrades under föregående lång tjänstetid ådagalagda nit och duglighet i tjänsten samt välförhållande i och utom densamma. Av en dylik befordran kunde vidare den pensionsavgångne vid sökandet av anställning förvänta sig verkligt gagn, alldenstund denna befordran räknades och åberopades såsom merit. Den alltmer ökade omfattning, i vilken sagda befordran av pensionerade underofficerare ägt rum under åren före tjänsteställningsbestämmelserna av år 1925, torde jämväl kunna betraktas såsom uttryck för ett allmänt erkännande av det principiellt berättigade i denna åtgärd.

Även i de fall, där betänkligheter i övrigt mot vidarebefordran av underofficerare uttalats, har mot nu nämnd form för befordran av förtjänta underofficerare vid avskedet med pension icke några invändningar blivit gjorda. Sålunda anföres av en reservant bland de sakkunniga för utred-

ning angående officersskårens vid flottan rekrytering och utbildning (betänkandet del II, sid. 159) härom följande:

— — — "Om jag alltså ur ovanberörda synpunkter icke finner, att några starka skäl kunna framföras för öppnandet av möjlighet för äldre underofficer att utan vidare utbildning bliva befördrad till officer på stat, vill jag därmed icke hava förnekat, att det i och för sig är önskvärt, att någon anordning förefinnes varigenom särskilt de äldre underofficerarnas intresse för tjänsten vidmakthålles och varigenom tillfälle är berett att i de fall, där så kan anses välförtjänt, giva belöning för plikttrohet och framstående skicklighet. Emellertid kan jag icke i samma mån som övriga sakkunniga känna mig övertygad, att sistnämnda syften bäst komma att främjas genom av dem i ämnet avgivet förslag.

Omförmälda önskemål, höjandet av arbetsintresset hos äldre underofficerare, torde enligt min mening på lämpligt sätt redan nu vara tillgodosett genom gällande bestämmelser att flaggunderofficer, som erhållit avsked ur tjänsten med fyllnadspension och som gjort sig känd för synnerligen framstående duglighet och hedrande vandel, må av vederbörande stationsbefälhavare föreslås att utnännas till underlöjtnant i marinen. Då det från samtliga underofficerssammanslutningar inom flottan bland annat framhållits såsom önskvärt att erhålla en bättre social ställning, torde en sådan befordran böra anses mycket eftersträvansvärd och flaggunderofficerarnas intresse för sitt arbete därigenom intill tjänstetidens slut vara vidmakthållet. Sistnämnda befordringssätt medför heller icke den med det föreslagna befordringssystemet förknippade ovan framhållna olägenheten, att skapa en kategori till officersbefordran förbi-gångna underofficerare."

Förutom de olägenheter, som uppstå i fråga om klarhet och reda i befälsförhållandena genom ett tilläggande av högre tjänsteställning men med bibehållande av förutvarande titlar, vilja de sakkunniga dessutom såsom sin mening framhålla, att detta förfarande äger för individen ett ganska ringa värde. I sådant hänseende hava tjänsteställningsbestämmelserna, i vad de avse tillägget av löjtnants tjänsteställning utan tillägget av motsvarande titel, medfört en försämring i underofficerarnas ställning, särskilt vad beträffar de pensionsavgångna. Förfarandet har ej heller tidigare varit tillämpat inom försvarsväsendet för den rent militära personalen. Visserligen uppflyttas musikdirektörerna i högre tjänstegrad och militärläkare tilläggas tjänsteställning med bibehållande av sina förutvarande titlar, men detta torde för dem äga en betydelse, begränsad huvudsakligast till respektive tjänstegrensområden. En vidgad betydelse erhåller dock nämnda uppflyttning för sagda personal därigenom, att denna äger rum under tiden för aktiv tjänst, varemot flertalet fanjunkare och flaggunderofficerare tilläggas den högre tjänsteställningen med bibehållande av sina titlar *efter* avgången från aktiv tjänst, då i vanliga

fall ingenting i yttre avseende tillkännager den högre tjänsteställningen.

Av i det föregående lämnade redogörelser för verkställda utredningar och avgivna förslag framgår, att några andra befordringsmöjligheter än genom befordran i armén respektive marinen till underlöjtnant och löjtnant i samband med beviljandet av avsked icke kunnat beredas därav förtjänta underofficerare. Även om en sådan form för befordran i och för sig icke kan anses såsom en lösning av vad som i allmänhet innefattas i begreppet vidarebefordran av underofficerare, synes dock denna väg, i vad den avser de äldre underofficerarna, äga så uppenbara fördelar både för tjänsten och för den enskilde i jämförelse med tillägget av enbart en tjänsteställning utan därmed följande förändring av vederbörandes titlar och utan någon förändring i ställningen såsom underofficer, att den bestämt är att förorda.

Såsom de sakkunniga förut framhållit, bör en reglering av nu gällande tjänsteställningsbestämmelser för underofficerare i allt väsentligt grundas på riksdagens år 1925 fattade beslut. Av de sakkunniga föreslagna bestämmelser för befordran till löjtnant i armén (marinen, flygvapnet) äro även i huvudsak överensstämmande med sagda beslut. En mindre modifiering av bestämmelserna för befordran av förvaltare till löjtnant i armén har emellertid föreslagits i avsikt att bringa denna i närmare överensstämmelse med tidpunkten för motsvarande befordran vid marinen, dels för att reglera förvaltares tjänsteställning i förhållande till övriga äldre underofficerare inom vederbörligt truppförband.

I fråga om befordran för marinens flaggunderofficerare till löjtnant i marinen har icke upptagits bestämmelsen att det antal underofficerare, som må kunna befordras före uppnådd pensionsålder men efter fyllda 50 levnadsår, skall vara i kommandoväg bestämt. Då det är Kungl. Maj:t, som verkställer befordran, föreligger däri erforderlig regulator, och torde det tillkomma vederbörande myndigheter att avgiva befordringsförslag under hänsynstagande till mobiliseringsförhållandena och till tjänsten ombord och i land.

Befordran till kapten i armén, marinen och flygvapnet.

I fråga om befordran till kapten i armén (marinen, flygvapnet) av till löjtnant i armén (o. s. v.) utnämnd underofficer förutsätta de sakkunniga ingen ändring av nu gällande bestämmelser i sagda hänseende i annan mån än att dessa utsträckas att gälla även flygvapnet.

Sergeantens och underofficerares av 2. graden tjänsteställning.

Innan de sakkunniga, efter att i det föregående hava framlagt motiveringen för en omläggning av nu gällande tjänsteställningsbestämmelser,

övergå att behandla spörsmålen rörande musik- och civilmilitära personals tjänsteställning jämte vissa andra frågor, stående i samband med övergången till den av de sakkunniga sålunda föreslagna förändrade tjänsteställningen för underofficerare, torde även frågan om sergeanternas och underofficerarnas av 2. graden tjänsteställning böra närmare beröras.

Därvid vilja de sakkunniga till en början ånyo erinra om den för dem grundläggande principen, att under omarbetandet av nu gällande bestämmelser i berört avseende bygga på den grund riksdagen angivit i sitt beslut år 1925.

I till riksdagen avlåtna propositioner angående försvarsväsendets ordnande åren 1924 och 1925 har Kungl. Maj:t icke ansett sig kunna biträda förslaget om en förbättring av tjänsteställningen för sergeanter och underofficerare av 2. graden. Icke heller underofficerssakkunniga av år 1924 kunde biträda av personalrepresentanterna framlagt yrkande härom. I ovanberörda Kungl. Maj:ts proposition n:r 50/1925 framhåller dåvarande departementschefen, att skäl kunde visserligen synas föreligga att, i enlighet med vad personalrepresentanterna föreslagit, tilldela sergeanternas och underofficerarna av 2. graden tjänstegrad i likhet med fänrik. Frånsett den omständigheten, att vissa svårigheter genom en sådan åtgärd skulle uppkomma att ordna från krigsskolan och från sjökrigsskolan utexaminerade fänrikars och fänrikars i reserven tjänstgöringsförhållanden på ett tillfredsställande sätt, syntes emellertid en sådan åtgärd departementschefen olämplig med hänsyn till vad i det föregående blivit föreslaget i fråga om underbefäls befordran till officer. Furir och vid marinen korpral skulle nämligen, såsom underofficerssakkunniga framhållit, genom befordran till underofficer i vanlig ordning kunna nå fänriks tjänsteställning tidigare än om han, på sätt i det föregående föreslagits, efter genomgången krigsskola (sjökrigsskola) befordrats till fänrik.

Första särskilda utskottet fann de framlagda skälen för sergeants bibehållande vid nuvarande tjänsteställning så starka, att någon förändring icke kunde av utskottet tillstyrkas.

Sakkunniga hava redan i det föregående framhållit, att på grund av den starka personalreducering underofficerskårerna inom armén och marinen fått vidkännas i samband med genomförandet av försvarsväsendets omorganisation samt i viss omfattning även på grund av sättet för överföringarnas ordnande i samband med övergången till den nya organisationen, hava befodringsförhållandena för sergeanter och underofficerare av 2. och 3. graden högst väsentligt försämrats. Sålunda utgör medelbefodringsåldern för sergeanter på stat inom armén för närvarande omkring 31 år och medelbefodringsåldern vid flottan för befordran till underofficer av 2. graden omkring 41, vid kustartilleriet omkring 41 1/2 år. Befordran till högsta underofficersgraden kommer under nämnda förutsättningar för befordran till den lägre att inträffa vid en förhållande-

vis hög levnadsålder. I någon mån motverkas visserligen denna olägenhet av medgivandet om överstatsbefordran, men då sådan av hänsyn till antalet beställningar på stat i högsta underofficersgraden samt till tjänstens krav i övrigt icke alltid kan äga rum i den omfattning, föreskrivna ålders- och tjänsteårsvillkor medgiva, kunna icke härigenom befordringsförhållandena för underofficerarna i nämnvärd grad förbättras. Visserligen kunna ändringar till det bättre framdeles, i nu berört hänseende förväntas, då normala befordringsförhållanden inträda, men denna tidpunkt ligger så långt avlägsen, att verkningarna sannolikt icke hinna göra sig märkbara för den nuvarande generationen av underofficerare.

Även om de sakkunniga under beaktande av nu anförda omständigheter funnit önskemålen beträffande en förbättrad tjänsteställning för sergeanter och underofficerare av 2. graden i förhållande till fänrik värda beaktande, hava de dock, dels med hänsyn till förut framhållen princip om byggande av tjänsteställningsbestämmelserna på riksdagens beslut, dels ock med hänsyn till vinnandet av reda och enkelhet i befälsförhållandena, icke ansett sig kunna framlägga förslag till förändring av tjänsteställningen för sagda personal.

Från underofficerarnas egen sida har såsom ett skäl för önskemålet om förbättring av sergeanternas (underofficerarnas av 2. graden) tjänsteställning i förhållande till fänrik framhållits den betydande skillnad i levnadsålder, som är tillfinnandes mellan ifrågavarande två befälsgrupper och som gjorde den så avsevärt äldre sergeantens och underofficerens av 2. graden ställande under fänriken av många skäl mindre lämpligt, särskilt som denne sistnämnde såsom varande tillsatt endast genom konstitutorial egentligen blott förrättar provtjänstgöring före den kommande fasta anställningen medelst fullmakt.

Sakkunniga anse även att den rutin och truppvana, sergeanterna genom mångårig tjänst vid trupp förvärvat, i allmänhet ställa dem över de ännu icke fullt utbildade officers- och reservofficersaspiranterna, vilka vid tiden för deras trupptjänstgöring i egenskap av fanjunkare i regementet ännu icke hunnit förvärva motsvarande rutin och truppvana. Även om de sakkunniga hålla före, att hänsyn härtill i allmänhet kan tagas vid placering till tjänstgöring, kan det å andra sidan understundom icke undvikas, att en gammal sergeant ställes under befäl av en till fanjunkare befordrad officers- och reservofficersaspirant.

Med hänsyn härtill torde det böra tagas under omprövning, huruvida icke en förändring i sättet för officersaspiranternas ifrågavarande utnämning till fanjunkare i regementet borde vidtagas. Utan att i detta avseende vilja framlägga något direkt förslag anse de sakkunniga sig böra framhålla, att en lösning möjligen torde vara att finna genom att framskjuta utnämningen av officersaspiranterna till fanjunkare i regementet till tiden efter avslutad tjänstgöring vid vederbörligt truppförband under repeti-

tionsövningen, tredje året. Ehuru icke stående i samband med den fråga de sakkunniga nu handlägga, må emellertid erinras om det aktuella spörs-målet på vad sätt från arméns underofficersskola utgångna elevers ställning vid eventuell återgång till truppförbandet från krigsskolan skall ordnas. Det torde nämligen vara med rättvisa förenat, att elev från arméns underofficersskola, vilken beordras till krigsskolan men som nödgas avgå därifrån av annan anledning än dåligt uppförande, berättigas att i mån av vakans återfå förut innehavd fast anställning. En dylik återgång skulle nämligen underlättas högst väsentligt, därest vederbörande vid sagda tidpunkt icke hade vunnit befordran till fanjunkare i regementet. Det synes de sakkunniga lämpligt, att med hänsyn härtill befordran av officersaspirant till fanjunkare icke äger rum förrän tidigast den 1. januari det år officersexamen avlägges, vid vilken tid det torde vara skäligen avgjort, huruvida elev skall skiljas från krigsskolan eller icke.

Musikunderofficerare.

I fråga om musikunderofficerarnas tjänsteställning förutsätta de sakkunniga ingen avvikelse från vad som i detta hänseende blivit föreslaget för truppunderofficerare. Visserligen kan det ifrågasättas, huruvida icke avlagd underofficersexamen borde öva inflytande på avgörandet av tjänsteställningen för musikunderofficerarna inom armén, enär dessa, till skillnad från musikunderofficerarna vid marinen, i allmänhet icke avlagt sådan examen. Vid marinen stadgas nämligen såsom villkor för befordran till musikunderofficer avlagd underofficersexamen i likhet med vad som föreskrives för befordran till underofficer vid annan yrkesgren inom marinen. Att under dessa omständigheter göra tjänsteställningen för musikunderofficerarna beroende av avlagd underofficersskoleexamen skulle emellertid kräva olika bestämmelser för de två vapnens musikunderofficerare i fråga om tjänsteställning, något som de sakkunniga, på grund av den därigenom uppstående bristande överensstämmelsen inom musikunderofficerskåren vid försvarsväsendet i dess helhet, funnit mindre lämpligt.

Vad åter musikdirektörerna beträffar hava de sakkunniga såsom en konsekvens av den föreslagna befordran av musikfanjunkare till musikunderlöjtnant ansett sig böra föreslå en mindre ändring i gällande bestämmelser rörande tjänstegrad för musikdirektör vid armén m. m.

Musikpersonalen är inom armén organiserad på musikkårer av olika typer, alltefter storleken växlande mellan I—IV.

Vid musikkår typ I—III tillsättes musikdirektör, utnämnd av Konungen, vid musikkår typ IV tillsättes såsom musikledare musikfanjunkare, utnämnd av vederbörande truppförbandschef.

I kungl. brev den 22. december 1927 äro utfärdade närmare bestämmelser angående organisation och tillsättande m. m. av arméns musik-

personal. Däri stadgas, under föreskrifterna rörande musikpersonalens anställning, att musikdirektör vid sökandet av ledig musikdirektörsbeställning skall förete betyg från musikkonservatorium om avlagd militär musikdirektörsexamen. Enahanda kompetens fordras även för sökande av musikfanjunkarebeställning vid musikkår, organiserad enligt typ IV.

Musikdirektör innehar jämlikt bestämmelserna i kungl. brev den 20. januari 1928 löjtnants tjänstegrad samt må efter långvarig, synnerligen väl vitsordad tjänstgöring såsom musikledare och såsom ett erkännande av särskilda förtjänster på militärmusikens område kunna föreslås till erhållande av kaptens tjänstegrad. Musikfanjunkare, vilken är innehavare av beställning såsom sådan vid regemente (kår inom armén med musikkår, organiserad enligt typ IV) och som innehar för erhållande av sådan beställning föreskriven kompetens enligt föreskrifterna i kungl. brev den 22. december 1927, må efter 5 års väl vitsordad tjänstgöring såsom musikledare föreslås till musikdirektör med underlöjtnants tjänstegrad.

Med hänsyn därtill att vid musikkår av här nämnd typ IV framdeles, enligt de sakkunnigas avgivna förslag, kommer att finnas ett visst antal musikunderlöjtnanter i regementet, vilja de sakkunniga föreslå, att ifrågavarande musikfanjunkare (musikledare) vid musikkår av typ IV må, efter i övrigt samma grunder som ovan stadgas, föreslås till musikdirektör med *löjtnants tjänstegrad*.

Underofficerare på övergångsstat, på reservstat och i reserven.

Beträffande nu föreslagna tjänstegrads- och tjänsteställningsbestämmelsers tillämplighet på annan personal än den aktiva, hava de sakkunniga ansett vissa modifieringar betingade i avseende på dylik personals befordran till underlöjtnanter. Med hänsyn till den jämförelsevis långa tid, varunder försvarsväsendet för framtiden har att räkna med personal på övergångsstat, hava de sakkunniga ansett erforderligt att närmare beröra även sagda personal i sammanhang med övriga icke aktiva underofficerare.

De sakkunniga hava därvid ansett, att sådan personal på övergångsstat, som bestrider arvodesbefattning eller eljest tages i anspråk för ständig tjänstgöring, hör i nu ifrågavarande hänseende vara likställd med personal på aktiv stat. Annan underofficer på övergångsstat likställes med underofficer på reservstat.

Då enligt de sakkunnigas mening nu föreslagna nya tjänstegrads- och tjänsteställningsbestämmelser ävensom viss officersbefordran i armén, marinen och flygvapnet i främsta rummet avse att vara ett erkännande av skicklighet och förtjänst hos den militära, aktiva underofficerspersonalen och med dem i tjänstgöringshänseende likställda, hava de sakkunniga endast med tvekan ansett sig böra föreslå, att befordran under vissa villkor till underlöjtnant även *må* ifrågakomma för sådana underofficerare, som

vunnit sin första anställning i reserven. I nådiga förordningen angående befäl och civilmilitär personal i arméns reserver stadgas såsom villkor för befordran till fanjunkare (o. s. v.), att härtill "må befordras underofficer, som uppfyllt för befordran till sergeant på aktiv stat stadgade villkor och såsom underofficer i reserven fullgjort minst fyra befäls- och fyra repetitionsövningar, varvid i fråga om förtidsavgången underofficer varje års tjänst såsom underofficer på aktiv stat tillgodoräknas såsom en befäls- och en repetitionsövning".

Någon förändring i sagda stadgande hava de sakkunniga icke funnit påkallad i annan mån än att i de fall, där vederbörande gjort sig särskilt väl förtjänt, befordran till underlöjtnant må kunna äga rum.

De underofficerare, vilka för närvarande tillhöra flottans (kustartilleriets) reserv och i reserven vunnit sin första underofficersfullmakt, hava samtliga i enlighet med för dem gällande föreskrifter avlagt fullständig underofficersexamen. Möjlighet att efter enahanda grunder bliva anställd i reserven finnes fortfarande. Emellertid har genom kungl. brevet den 30. september 1926 med bestämmelser angående antagning och utbildning m. m. av reservunderofficersaspiranter vid flottan öppnats en väg för anställning såsom underofficer i reserven utan fordran på fullständig sådan examen. Enligt nämnda bestämmelser fordras för att kunna antagas till reservunderofficersaspirant, bland annat, att vara korpral vid flottan och att hava avlagt godkänd examen i underofficersskolans lägre klass ävensom att hava blivit godkänd vid prövning i den yrkesutbildning, som enligt gällande skolreglemente för flottans manskap skall föregå underofficersskolans högre klass. Efter genomgången ettårig utbildning under praktisk tjänstgöring ombord befordras reservunderofficersaspirant till flaggkorpral i flottans reserv. Befordran till underofficer av 2. graden eller flaggunderofficer i flottans reserv må, såvitt föreskrivna villkor beträffande tjänstetid och repetitionsövningar blivit uppfyllda, äga rum tidigast vid den tidpunkt, då den föreslagne, därest han kvarstått på aktiv stat, kunnat vinna motsvarande befordran (S. F. S. n:r 365/27 § 10).

Med tillämpning av ovanstående bestämmelser kommer det — under förutsättning att denna anställningsform vinner avsedd tillslutning — att i framtiden finnas flaggunderofficerare i flottans reserv, vilka endast genomgått den lägre av underofficersskolans tvenne klasser. Då den teoretiska utbildning, som meddelas i lägre klassen, emellertid icke synes fylla betingelserna för befordran till den föreslagna högsta underofficersgraden, hava de sakkunniga ansett sig böra i föreliggande förslag begränsa möjligheten för befordran till underlöjtnant i flottans (kustartilleriets) reserv till att omfatta allenast de flaggunderofficerare, vilka avlagt fullständig underofficersexamen.

I detta sammanhang må erinras om bestämmelsen i kungl. förordningen den 23. september 1927 (S. F. S. n:r 365/27 § 12), enligt vilken "under-

officer i flottans reserv, som innehar sjökaptensbrev och under minst ett år tjänstgjort såsom befälhavare i handelssjöfart, kan, efter därom av vederbörande stationsbefälhavare avgivet förslag, utnännas till löjtnant i marinen, därest han därav gjort sig särskilt förtjänt”.

Vapenhantverkare.

I skrivelser till Konungen av den 17. april 1926 samt den 23. april 1927 har Gevärshantverkarkåren vid Svenska arméns truppförband på anförda skäl i underdånighet hemställt:

dels i skrivelsen av den 17. april 1926, att gevärshantverkare, samtidigt med att han uppflyttas i fanjunkares tjänsteklass, även uppflyttas i underlöjtnants tjänsteställning;

dels i skrivelsen av den 23. april 1927, att vapenhantverkare i fanjunkares tjänsteklass antingen erhåller tjänsteställning i likhet med underlöjtnant eller ock tillstånd att bära samma gradbeteckning som för fanjunkare (likställd personal) är föreskriven från och med ingången av år 1926.

Sagda skrivelser hava varit remitterade till de militära myndigheterna för avgivande av yttrande.

Chefen för generalstaben har därvid framhållit, att frågan om personalens vid försvarsväsendet tjänsteställning måste bedömas med hänsyn till försvarets krav och regleras med hänsyn till samtliga personalgruppers plats inom organisationen. Efter att intill år 1920 hava hänförts till sergeants tjänsteklass bestämdes genom generalorder n:r 928/1920, att gevärshantverkare, därest regementschef så prövade lämpligt, kunde efter 20 års väl vitsordad tjänstgöring i sådan egenskap uppflyttas i fanjunkares tjänsteklass. I händelse av bifall till ifrågavarande framställning skulle gevärshantverkare på grund av sin i förhållande till fanjunkare väsentligt högre pensionsålder (60 respektive 50 år) under avsevärda tidsperioder t. o. m. inneha högre tjänsteålder än samtliga fanjunkare vid regementet. Av principiella skäl ansåg sig *chefen för generalstaben* böra bestämt avstyrka framställningen.

Inspektören för infanteriet framhåller den otillräckliga allmänbildning, vilken i allmänhet vore tillfinnandes hos vapenhantverkarna, vilkas utbildning begränsades till ensidig yrkesutbildning. Ett uppflyttande av denna personalgrupp till officers tjänsteställning vore liktydigt med officerens jämställande i tjänsteställningsavseende med hantverksarbetarna och ett bifall till framställningen skulle dessutom kunna få vittgående konsekvenser med hänsyn till motsvarande personalgrupper.

Generalfälttygmästaren har ansett, att en nödvändig följd av vapenhantverkarnas uppflyttning i underlöjtnants tjänsteställning kommer att bli motsvarande uppflyttning även för viss personal vid artilleriets tyganstalter, såsom verkmästarna av 2. klass, tyghantverkare och fortmaskinister, vilka äro jämställda med vapenhantverkarna beträffande utbild-

ning och arbete. Men dessa hade i likhet med vapenhantverkarna icke vare sig den militära eller allmänbildning, som bör kunna krävas av personal i avsedd tjänsteställning.

Chefen för fortifikationen finner, att gevärshantverkarna i formellt avseende och med hänsyn till deras tjänsteställning vid tiden för 1925 års riksdags beslut otvivelaktigt äro berättigade till den högre tjänsteställningen, ehuru sakligt sett inga skäl för en uppflyttning kunde anses föreligga.

Samtliga arméfördelningschefer avstyrka den gjorda framställningen med undantag för en, vilken mot densamma intet har att erinra, samt en, vilken — under framhållande av att det skäl, som förelåg för fanjunkarnas uppflyttning till underlöjtnants tjänsteställning, nämligen att i befälshänseende ställa dem över viss personal, med vilken de hava gemensamma tjänsteåligganden, ej föreligger här — anser, att frågan om vapenhantverkarnas uppflyttning i högre tjänsteställning bör helt skiljas från motsvarande spörsmål beträffande fanjunkare och att vapenteknikens utveckling har framkallat ett så ökat krav på vapenhantverkarnas yrkesskicklighet, att däri ligger ett tillräckligt skäl för bifall till framställningen.

De sakkunnigas yttrande.

Före år 1920 tillhörde gevärshantverkare, vilkens titel vid omorganisationen av försvarsväsendet år 1925 förändrades till vapenhantverkare, sergeants tjänsteklass.

Genom generalorder n:r 928/1920 bestämdes:

”Gevärshantverkare må, därest regementschef så prövar lämpligt, efter 20 års väl vitsordad tjänstgöring i sådan egenskap, uppflyttas i fanjunkares tjänsteklass under förutsättning, att samtliga sergeanter vid samma regemente med äldre eller samma fullmaktsdatum, och mot vilkas befordran anledning till erinran icke förefunnits, då blivit befordrade till fanjunkare.”

Genom generalorder n:r 1806/1925 bestämmes i mom. 7:

”Gevärs-(vapen-)hantverkare må, därest regementschef (likställd chef) så prövar lämpligt, efter väl vitsordad tjänstgöring uppflyttas i *fanjunkares tjänsteklass*, då samtliga sergeanter vid samma regemente (kår) med äldre eller samma fullmaktsdatum, och mot vilkas befordran anledning till erinran icke förefunnits, blivit befordrade till fanjunkare.”

I TjR för armén, § 78:1, stadgas, att vapenhantverkare tillsättes av regementschef. Beställningen besättes med vapenhantverkarunderbefäl, som uppfyller härför stadgade särskilda villkor.

I generalorder n:r 1044/1902 föreskrives vidare, ”att till gevärshantverkare kan befordras (antagas) gevärshantverkarkorporal eller -vicekorporal, vilken med goda vitsord tjänstgjort i sådan beställning under minst tre rekrytskolor, somt besitter den allmänbildning, som fordras av underbefäl av manskapet”.

En jämförelse mellan här ovan angivna kompetensvillkor för befordran till vapenhantverkare och de bestämmelser, som gälla för befordran till underofficer, giver otvetydigt vid handen, att vapenhantverkarna i allmänhet måste anses underofficerarna underlägsna. Ännu påtagligare blir denna underlägsenhet efter tillkomsten av den två-åriga underofficersskolan. Men även under förutsättning att genomgången fullständig underofficersutbildning skulle berättiga vapenhantverkaren till den högsta tjänsteställning, som underofficerare kunna vinna, synas dock i ingen mån de skäl, som varit avgörande för tillerkännandet av en högre tjänsteställning åt vissa underofficerare, kunna tillämpas på vapenhantverkaren. Vapenteknikens utveckling har visserligen utvidgat vapenhantverkarpersonalens arbetsuppgift, dock utan att därmed vapenhantverkarens ställning såsom fackutbildad hantverkare och arbetsförman för personalen förändrats. Ej heller har vapenhantverkaren därmed ålagts något uppbördsmannaansvar. Detta påvilar alltjämt vapenunderofficeren. Vapenhantverkarens ställning i förhållande till övrigt befäl inom truppförbandet är ej heller i något avseende jämförbart med en fanjunkares.

För övrigt vilja de sakkunniga erinra om de vittgående konsekvenser en uppflyttning av vapenhantverkarna i högre tjänsteställning skulle komma att få för vissa andra yrkesgrupper inom försvarsväsendet.

I anslutning till här ovan framhållna synpunkter anse de sakkunniga, att vapenhantverkarekårens i ovanberörda skrivelser gjorda framställningar icke böra föranleda till någon åtgärd, utan att hittills gällande bestämmelser i avseende på tjänsteställning för sagda personal böra bibehållas.

Övrig civilmilitär personal.

I kungl. brevet till krigskollegium den 2. augusti 1842 förordnade Kungl. Maj:t, att tygvaktarna vid artilleriförråden i Stockholm och landsorten, vilkas tillagda benämning av tygvaktare icke kunde anses motsvara beskaffenheten av deras tjänstegöromål och vilkas tjänstebefattningar ej heller vore upptagna till sådan värdighet, som, efter vikten och ansvaret av samma befattningar, syntes böra innehavarna därav tillkomma, skulle benämnas tyg-, bevärings-, ammunitions- eller utredningsförvaltare, alltefter beskaffenheten och benämningen av den uppbörd, för vilken var och en av dem är såsom redogörare förordnad.

Vidkommande den värdighet, som med ifrågavarande uppbördsmannabefattningar må anses vara förenad, förordnades i nämnda kungl. brev, att sagda förvaltare skulle, ehuru av krigskollegium tillsatta, anses innehava lika värdighet med underlöjtnanter vid artilleriet.

I utfärdad nådig instruktion för personalen vid artilleriets fabriker och tygstater av den 8. oktober 1915 (S. F. S. n:r 511) stadgas närmare angående innehavares av civilmilitära beställningar hänförlighet till vissa militära

tjänsteklasser, så ock om fordringarna för vinnande av anställning vid artilleriets fabriker och tygstater.

I samband med utfärdandet av nya tjänsteställningsbestämmelser för underofficerarna den 18. december 1925 utfärdades sagda dag jämväl kungl. kungörelse om ändrad lydelse av § 2 i förutnämnda instruktion den 8. oktober 1915 för personalen vid artilleriets fabriker och tygstater, berörande innehavares av civilmilitära beställningar hänförlighet till militära tjänsteklasser.

Nämnda civilmilitära beställningar jämte deras hänförande till militär tjänsteklass år 1915 och år 1925 framgår av följande sammanställning:

Civilmilitär beställning	T j ä n s t e k l a s s	
	år 1915	år 1925
Tyg- eller fabriksingenjör	kaptens eller löjtnants	kaptens eller löjtnants
Tyg- eller fabriksförvaltare av första klassen.....	underlöjtnants	löjtnants
Departementsskrivare	underlöjtnants	löjtnants
Tygförvaltare av andra klassen	styckjunkares	underlöjtnants
Besiktningrustmästare eller tygverkmästare.....	styckjunkares	underlöjtnants
Verkmästare av första klassen...	styckjunkares	underlöjtnants
Verkmästare av andra klassen...	sergeants	sergeants
Tyg- eller fabrikskrivare	sergeants	sergeants
Tyghantverkare	sergeants	sergeants
Fortmaskinist	sergeants	sergeants

I ovan berörda kungl. kungörelse stadgas vidare, att närmare bestämmelser rörande personalens tjänsteställning m. m. samt föreskrifter beträffande viss uppflyttning i tjänsteklass meddelas i kommandoväg. Bestämmelser härutinnan äro utfärdade genom generalorder n:r 1806/1925, återgivna i här föreliggande historik.

Beträffande anställning i ovan angivna befattningar stadgas i förutnämnda kungl. kungörelsen den 8. oktober 1915, att annan civilmilitär beställning vid artilleriets fabriker och tygverkstäder än tyg- och fabriksingenjörbeställning tillsättes av generalfälttygmästaren. Företråde bör givas den, som redan innehaft anställning på stat vid artilleriets fabriker och tygstater eller är anställd vid artilleriet såsom underofficer, furir av första klassen eller hantverksartillerist. Sökande till beställning såsom besiktningrustmästare eller tygverkmästare, verkmästare av första eller andra klassen, tyghantverkare eller fortmaskinist skall jämväl förete intyg om erforderlig fackkunskap eller yrkesskicklighet.

Såsom varande i viss mån med tyg- och fabriksförvaltare samt departementsskrivare vid artilleriets tygverkstäder jämförliga, må i detta sammanhang även beställningarna såsom fortifikationskassör och förrådsförval-

tare samt departementsskrivare på fortifikationens stat beröras. Ifrågavarande beställningar besättas, där ej transport dem emellan äger rum, med underofficerare vid eller i fortifikationen.

Den som av chefen för fortifikationen förordnas till sådan beställning skall vara kunnig i räkenskapsföring, där tillsättandet gäller fortifikationskassör och förrådsförvaltare, samt i ritning och avvägning där tillsättandet gäller departementsskrivare. Fortifikationskassör och förrådsförvaltare samt departementsskrivare vid fortifikationen äro i avseende på tjänsteklass jämställda med tyg- och fabrikskrivare av första klassen samt departementsskrivare vid artilleriets fabriker och tygstater.

I skrivelse till Konungen den 30. juni 1926 hava tyg- och fabriksförvaltarna av första klassen samt departementsskrivarna vid artilleriets fabriker och tygstater på anförda skäl i underdånighet anhållit, att bestämmelserna i generalorder n:r 1806/1925 måtte ändras därhän, att tygförvaltare av första klass, fabriksförvaltare och departementsskrivare, som ådagalagt duglighet och nit i tjänsten och som under minst 10 år tjänstgjort i någon av sagda beställningar, må kunna uppflyttas i tjänsteklass motsvarande kapten.

I skrivelsen erinras därom, att förrådsförvaltare och underofficerare givas möjlighet att uppnå kaptens tjänstegrad, under det att tyg- och fabriksförvaltare av första klassen samt departementsskrivare, som jämlikt nådiga kungörelsen av den 18. december 1925 äro löjtnants vederlikar, icke kunna uppflyttas i kaptens tjänsteklass, samt att vissa musikdirektörer kunna vinna uppflyttning i kaptens tjänstegrad. En möjlighet till vinnande av här avsedd uppflyttning i kaptens tjänsteklass syntes de sökande jämväl motiverad av den anledningen, att 1918 års militära avlöningssakkunniga jämfört här ifrågavarande befattningshavares tjänsteuppgifter med regementsintendentens, vartill också hänsyn blivit tagen vid placering i lönegrad.

Över denna framställning hava sedermera arméförvaltningens artilleri-, fortifikations- och intendentsdepartement avgivit underdånigt yttrande.

Därvid framhålles till en början, att då man torde kunna förutsätta att till ifrågavarande befattningar komma att antagas personer, vilkas duglighet och nit i tjänsten icke kunde ifrågasättas, skulle utfärdandet av de föreslagna bestämmelserna i realiteten innebära, att samtliga beställningshavarna i regel efter 10 års tjänst skulle hänföras till kaptens tjänsteklass. För ordnandet av tjänstgöringsförhållandena skulle dock detta i vissa fall kunna komma att medföra mindre lämpliga konsekvenser, särskilt med hänsyn till tyg- och fabriksingenjörer i löjtnants tjänsteklass samt till att vid artilleridepartementet tjänstgörande officerare ävensom arbets- och besiktningsofficerarna vid fabriker ofta kunna vara löjtnanter med en tjänsteålder såsom officerare av mer än 10 år.

Då emellertid underofficerare kunna erhålla befordran till kapten i

armén, syntes det billigt, att icke blott tyg- och fabriksförvaltare av första klassen samt departementsskrivare utan även fortifikationskassörer och förrådsförvaltare samt fästningspoliskommissarie kunna erhålla motsvarande ställning, dock borde därvid iakttagas motsvarande bestämmelser, som jämlikt TjR § 74: 7 äro utfärdade beträffande musikdirektörs erhållande av kaptens tjänstegrad, d. v. s. att dylikt befordringsförslag icke får avgivas förrän samtliga på (över) aktiv stat inom armén, som innehava högre tjänsteålder, räknat efter första anställningsdatum i officers tjänstegrad, och mot vilkas befordran anledning till erinran icke förefunnits, dessförinnan blivit befordrade till kaptener.

Ehuru de sakkunniga finna en uppflyttning i högre tjänsteklass av den civilmilitära personalen i allmänhet icke vara betingad av samma skäl, som anförts för uppflyttning i högre tjänsteställning av äldre underofficerare hava sakkunniga liksom de militära myndigheter, som över nu ifrågavarande framställning avgivit yttrande, funnit densamma böra beaktas och i sådant hänseende ansett lämpligt föreslå ett införande i tjänsteställningsbestämmelserna av ett stadgande, att uppflyttning för här ifrågavarande personal i kaptens tjänsteklass må efter prövning i varje särskilt fall kunna ske efter 10 års synnerligen väl vitsordad tjänstgöring i beställningen. Då det torde kunna inträffa, att vederbörande på grund av sent skeende befordran avgår med pension, innan han hunnit uppnå stadgade 10 år i beställningen för uppflyttning i kaptens tjänsteklass men i övrigt gjort sig för sådan uppflyttning förtjänt, hava de sakkunniga dessutom föreslagit, att sådan uppflyttning det oavsett må kunna äga rum i förening med beviljandet av avsked.

Med hänsyn till särskilda tjänstgöringsförhållanden för poliskommissarie vid fästningspolisen hava de sakkunniga icke ansett sig kunna föreslå uppflyttning i kaptens tjänsteklass även för denne.

Rörande uppflyttning i högre tjänsteklass för övrigt av civilmilitär personal, hänförlig till underofficers eller förste fänriks tjänsteklass, hava de sakkunniga, efter att hava tagit under övertvägande de på detta spörsmål inverkan de olika omständigheter, funnit lämpligt föreslå, att uppflyttning i högre tjänsteklass göres villkorlig såtillvida, att tyg- och fabriksförvaltare av första klassen, departementsskrivare, fortifikationskassörer och poliskommissarie vid fästningspolisen, vilka vid sin utnämning placeras i *förste fänriks tjänsteklass*, efter två år må kunna uppflyttas i löjtnants tjänsteklass; samt att tygförvaltare av andra klassen, besiktningrustmästare, tygverkmästare, verkmästare av första klassen, tygunderofficer och överkonstapel vid fästningspolisen, vilka vid sin utnämning placeras i *fanjunkares tjänsteklass*, skola efter två år uppflyttas i underlöjtnants tjänsteklass.

En uppflyttning i den högre tjänsteklassen redan vid utnämningen skulle, enligt de sakkunnigas åsikt, sannolikt föranleda nya framställ-

ningar från den personal, som nu vid utnämningen placeras i denna högre tjänsteklass, om uppflyttning för deras del i närmast högre o. s. v., varigenom ändamålet med och värdet av en uppflyttning för tygförvaltarnas (o. s. v.) del skulle komma att förfelas. Under de sakkunnigas överläggning har ifrågasatts, huruvida icke tygförvaltare av andra klassen och med dem i tjänsteklass jämförlig personal skulle, i likhet med vad som stadgats för intendenturkårens förvaltare, vid 50 års ålder kunna uppflyttas i tjänsteklass lika med löjtnant. Då det därvid skulle kunna inträffa, att en på dylikt sätt i löjtnants tjänsteklass uppflyttad tygförvaltare av andra klassen kan komma att uppflyttas före en till tygförvaltare av första klassen utnämnd och såsom sådan under två år i förste fänriks tjänsteklass kvarstående, hava de sakkunniga icke funnit en dylik uppflyttning av tygförvaltare av andra klassen i löjtnants tjänsteklass lämplig. Däremot hava de sakkunniga ansett sig böra föreslå införande av ett stadgande om att styckjunkare, vilken vunnit transport till artilleriets fabriker och tygstater såsom fabriks- eller tygskrivare, skall räkna tjänsteklass i enlighet med sin tidigare innehavda militära tjänstegrad.

Vad beträffar viss annan fabriks- och tygstatspersonal i sergeants tjänsteklass givet medgivande, att under vissa villkor vinna uppflyttning i fanjunkares tjänsteklass, förutsätta de sakkunniga härutinnan ingen förändring.

Ej heller förutsättes någon förändring av nu gällande bestämmelser rörande tjänsteklass för den civilmilitära personalen vid marinen.

Övergångsbestämmelser.

Med hänsyn därtill, att de av sakkunniga nu föreslagna förändrade tjänstegrads- och tjänsteställningsbestämmelserna i vissa delar avsevärt avvika från nu gällande dylika bestämmelser, hava de sakkunniga även funnit lämpligt föreslå vissa föreskrifter rörande sättet för övergången till de föreslagna nya bestämmelserna. Enär denna övergång synes kunna ordnas jämförelsevis enkelt, hava de nämnda övergångsbestämmelserna också utarbetats med hänsyn härtill och synas de ej heller kräva någon närmare motivering.

I sammanhang härmed hava de sakkunniga även funnit lämpligt föreslå, att bestämmelser utfärdas rörande tjänsteställning och befordran av till underlöjtnanter i armén och marinen före utfärdad generalorder n:r 1806/1925 respektive kungl. brev den 18. december 1925 utnämnda underofficerare.

Befälsrätt m. m.

I Kungl. Maj:ts proposition n:r 50/1925 angående försvarsväsendets ordnande yttrar departementschefen i anslutning till förslaget om underofficerarnas tjänsteställning,

att "härutöver fordras vissa reglerande bestämmelser i fråga om musikpersonals tjänsteställning, rätten att taga befäl m. m.", samt, i fråga om marinen,

att "härutöver fordras vissa reglerande bestämmelser i fråga om sjökadetter samt reservofficersaspiranternas tjänsteställning, rätten att taga befäl m. m."

I överensstämmelse härmed utfärdades vissa reglerande bestämmelser i nu nämnt avseende i generalorder n:r 1806/1925 för armén samt i kungl. brev den 18. december 1925 för marinen. Sagda bestämmelser äro återgivna i sakkunnigas föreliggande historik.

a) *Armén.*

Föreliggande förslag till tjänstegrads- och tjänsteställningsbestämmelser synas de sakkunniga icke behöva föranleda framläggande av förslag till förändrade bestämmelser för befälsrätt vad armén beträffar, med undantag för sådana i formellt hänseende.

Med hänsyn till särskilda förhållanden i avseende på tjänsten inom Bodens fästning, där det stundom icke kan undvikas att såsom fortchef (fortbefälhavare) måste placeras förste fänrik eller löjtnant, hava de sakkunniga för reglering av befälsrätten i sådana fall funnit sig, under framhållande av hänsynstagande till förekommande särskilda omständigheter vid personalplacering, böra föreslå ett mindre tillägg till bestämmelserna i TjR, § 4: 1 1/2.

I fråga om stadgat medgivande för vederbörande kommandant, att, därest tjänstens krav så erfordra, utan hänsyn till tjänsteställning ställa fästningspolispersonal under befäl av militär personal, förutsätta de sakkunniga ingen ändring.

De sakkunniga förutse, att det även i vissa andra undantagsfall kan visa sig erforderligt att genom särskilda bestämmelser ordna befälsförhållandena, men då dessa fall icke kunna av sakkunniga fullt överskådas, hava de sakkunniga icke ansett sig böra avgiva förslag till mera allmänt hållna bestämmelser utan förutsätta, att det hör tillkomma vederbörande myndigheter att härutinnan avgiva underdåniga förslag.

b) *Marinen.*

Beträffande befälsrätt stadgas i Reglemente för marinen, del I (flottan), § 177 bl. a. följande.

"1. Befälsrätt grundar sig på reglementen, instruktioner eller särskilt utfärdade föreskrifter.

2. Befälhavare kan för viss tjänsteförrättning åt krigsman, som står under hans befäl, tillfälligt uppdraga befälsrätt över varje annan sådan krigsman av lägre tjänsteställning än denne ävensom över truppavdel-

ning, vid vilken ingen krigsman av högre tjänsteställning än denne finnes tjänstgörande.

Åt krigsman kan tillfälligt uppdragas befälsrätt över civilmilitär person, oberoende av dennes tjänsteställning.

3. Då krigsmän eller civilmilitära personer beordras till tjänstgöring vid truppavdelning eller sjukvårdsanstalt, förråd e. d., som står under befäl av civilmilitär person, eller att deltaga i övning eller annan tjänsteförrättning, som ledes av sådan person, träda de under befäl av den, under vilken de sålunda tjänstgöra.

Reglemente för marinen, del III (kustartilleriet), § 222 innehåller motsvarande bestämmelser.

Såsom allmän regel gäller, att den, som utövar befäl, skall innehava högre tjänsteställning än honom underställd personal. Undantag härifrån äro i huvudsak nedanstående, i det följande återgivna bestämmelser, nämligen

RM II § 5 angående övertagande av befäl vid förfall;

RM II § 214 angående vakthavande officers befälsrätt; samt (i överensstämmelse med kungl. brevet den 18. december 1925)

RM I § 177 mom. 1 1/2 och RM III § 222 mom. 1 1/2 angående befälsrätt för personal av underlöjtnants eller fänriks tjänstegrad eller tjänsteklass över flaggunderofficer ävensom stationsbefälhavarens i Stockholm och högste befälhavarens över kustflottan med stöd härav utfärdade föreskrifter.

Reglemente för marinen, del II § 5.

"1. Befäl, som här nedan nämnes, skall vid förfall för dess innehavare att detsamma utöva, och intill dess annorlunda varder förordnat, övertagas:

a) *befälhavares över flera fartyg*: av den till tjänsteställning främste bland de å dessa fartyg tjänstgörande sjöofficerarna;

b) *fartygschefs*: av sekonden eller, där sekond ej finnes, av den till tjänsteställning främste bland fartygets sjöofficerare eller, om dessa samtliga äro urståndsatta att föra befälet, i följande ordning av,

flaggunderofficer: styrman, minkonstapel, artillerikonstapel;

underofficer av 2. graden: styrman, minkonstapel, artillerikonstapel;

underofficer av 3. graden (underofficerskorpral): styrman, minkonstapel, artillerikonstapel;

korpral: signalmatros, torpedmatros, undervattensbåtmatros, radiomatros, minmatros, artillerimatros; och

menig: signalmatros, torpedmatros, undervattensbåtmatros, radiomatros, minmatros, artillerimatros;

varvid, då inom nu nämnd befattning, grad eller yrkesgren eller inom samma sjömansklass finnas flera ombord kommenderade, ålder i tjänsten inom graden eller sjömansklassen bestämmer ordningen; dock att å undervattensbåt, undervattensbåtmatros tager befäl före signal- eller torpedmatros av samma grad eller sjömansklass, som må vara kommenderad å sådant fartyg;

c) befälhavares över sjöposition eller dithörande fartyg: enligt punkt b, varvid dock minkonstapel tager ordning framför övriga underofficerare och underofficerskorpraler av samma grad, och minmatros framför övrigt manskap av samma grad eller sjömansklass.

2. — — — — — ”

Anm. Minkonstapel benämnes numera minstyrman.”

Reglemente för marinen, del II § 214.

”1. Under iakttagande av föreskrifterna i:

§§ 125 e, 127 och 134: 1, i vad angår befogenhet för flaggkapten och flottilj-(divisions-)adjutant samt, då flaggkapten icke är kommenderad,

1. flaggadjutant att meddela vakthavande officern order.

§ 202 om sekondens befäl,

§ 210: 1 om sekondens ställning till vakthavande officern, och

§ 228:2 f och g om navigeringsofficers befogenhet att ändra kurs eller giva order om manöver m. m.,

förer vakthavande officern befålet över fartyget å fartygschefens vägnar och är honom ansvarig för sin vakt; ägande vakthavande officern att vid tillfällen, då förhållningsorder saknas och ej lämpligen kunna avvaktas, meddela erforderliga befallningar.

2—5. — — — — — ’

Reglemente för marinen, del I § 177.

”1. — — — — —

1 1/2 a) Underlöjtnant tillhörande flottan ävensom civilmilitär tjänsteman av motsvarande tjänsteklass äga vid tjänstgöring ombord befälsrätt över å samma fartyg tjänstgörande flaggunderofficer, oberoende av dennes tjänsteställning.

b) Stationsbefälhavare (chef för örlogsdepå), högste befälhavare över flotta, eskader- och avdelningschef samt chef å enkelt fartyg äga därjämte att i de särskilda fall, då så för tjänstens behöriga upprätthållande erfordras, åt dem underlydande personal av underlöjtnants eller fänriks tjänstegrad ävensom åt civilmilitär tjänsteman av motsvarande tjänsteklass uppdraga befälsrätt över flaggunderofficer oberoende av dennes tjänsteställning.

(K. Br. 18/12 1925; g. o. 599/26.)

2. — — — — — ”

Utdrag ur stationsorder den 24 mars 1927.

(Stockholms station.)

”1—9. — — — — —

10. Med stöd av RM I Bil. 48 § 2:3 uppdrages befälsrätt åt såsom veckohavande officer å Skepps- och Kastellholmarna tjänstgörande underlöjtnant eller fänrik över till kaserntjänst kommenderade samt i kasern och matinrättning tjänstgörande flaggunderofficerare.

11—13. — — — — —”

Utdrag ur Kustflottans ständiga militära order.

”Denna order träder i kraft den 23. november 1927.

H. M. Sverige den 15. november 1927.

Harald Akermark.

/ Cl. Lindsström.

I. Tjänsten i allmänhet.

A. Allmänna föreskrifter.

1—12. — — — — —

13. Med stöd av bestämmelserna i § 2 mom. 3 av Nådigt brev den 18. december 1925 rörande tjänsteställning och befälsrätt vid marinen uppdrages åt person av fänriks tjänsteklass utöver sådan befälsrätt, som följer av stadgandena i RM rörande befäl vid förfall och rörande vakthavande officers befälsrätt, jämväl vid klart skepp, halv stridsberedskap, landstigning och i samband därmed stående övningar befälsrätt över flaggunderofficer, som tjänstgör vid under ovannämnd person ställd drabningsstation eller landstigningsstyrka.

14—26. — — — — —”

Reglemente för marinen, del III § 222.

”1. — — — — —

1 1/2 a) Underlöjtnant tillhörande kustartilleriet ävensom civilmilitär tjänsteman av motsvarande tjänsteklass äga för deras tjänsteutövning erforderlig befälsrätt över inom samma kustfästning tjänstgörande flaggunderofficer tillhörande kustartilleriet oberoende av dennes tjänsteställning dels vid övning, som avser personalens taktiska utbildning eller utrönande av truppförbands krigsduglighet, dels ock efter utfärdad order om försvarsberedskaps intagande vid kustfästningen eller efter det densamma förklarats i belägringstillstånd.

b) Chef för kustartilleriregemente äger därjämte att i de särskilda fall, då så för tjänstens behöriga upprätthållande erfordras, åt underlydande personal av underlöjtnants eller fänriks tjänstegrad ävensom åt civilmilitär tjänsteman av motsvarande tjänsteklass uppdraga befälsrätt över flaggunderofficer oberoende av dennes tjänsteställning.

(K. Br. 18/12 1925; g. o. 599/26.)

2. — — — — —

Vad beträffar bestämmelsen i RM I § 177 mom. 1 1/2 synes det som om förste fänriks befälsrätt över i tjänsten äldre underlöjtnant i flottan kunde utan olägenhet för tjänsten begränsas till de särskilda fall, som angivas i kustflottans ständiga militära order den 15. november 1927, nämligen klart skepp, halv stridsberedskap, landstigning och i samband därmed stående övningar.

Till följd av personalkommendering och drabbningsfördelning ombord torde förhållanden kunna inträffa, då det erfordras, att även fänrik vid klart skepp, halv stridsberedskap och i samband därmed stående övningar äger befälsrätt över underlöjtnant eller flaggunderofficer, vilken tjänstgör vid under honom ställd drabbningsstation.

Med iakttagande av föreskrifterna i RM II rörande befäl vid förfall och rörande vakthavande officers befälsrätt torde det ej vid andra tillfällen än de här ovan nämnda vara för tjänstens behöriga upprätthållande erforderligt, att förste fänrik tager befäl över äldre underlöjtnant i flottan eller att fänrik tager befäl över underlöjtnant och flaggunderofficer.

Skulle svårigheter ur befälsförings synpunkt likväl någon gång mot förmodan framträda, torde dessa säkerligen kunna undvikas genom lämpligt hänsynstagande vid kommendering av personalen.

Bestämmelserna i RM II § 177 mom. 1 1/2 b) och RM III § 222 mom. 1 1/2 b) angående vissa befälhavares rätt att i särskilda fall åt underlöjtnant eller fänrik m. fl. uppdraga befälsrätt över flaggunderofficer synas giva rum för olika tillämpning av olika befälhavare. För undvikande härav och för åstadkommande av klarhet och reda i befälsförhållandena torde befälsrätten böra regleras uteslutande av i Reglemente för marinen intagna föreskrifter.

Då bestämmelserna i RM I § 177 mom. 3 och RM III § 222 mom. 3 torde vara tillräckliga för att tillförsäkra civilmilitär tjänsteman den befälsrätt, som erfordras för utövningen av hans tjänst, synas föreskrifterna i samma paragrafer mom. 1 1/2 a) och b) om civilmilitär tjänstemans befälsrätt över flaggunderofficer icke behövlige.

Med hänsyn till svårigheten att fullständigt överblicka de olika fall i fråga om befälsrätt, som kunna förekomma vid marinen, hava de sakkunniga icke ansett sig böra framlägga förslag till särskilda bestämmelser härutinnan utan inskränkt sig till ovanstående allmänna uttalanden.

c) Flygvapnet.

Annan ändring i fråga om befälsrätt vid flygvapnet än i formellt hänseende hava de sakkunniga icke funnit anledning föreslå.

I anslutning till av 1925 års riksdag uppdragna riktlinjer i fråga om förbättrad tjänsteställning för underofficerarna hava de sakkunniga i sitt nu föreliggande förslag i första hand eftersträvat att vinna enkelhet och reda i befälsförhållandena samtidigt som den åt underofficerarna genom nämnda riksdags beslut tillerkända förbättrade tjänsteställningen givits en mera reell innebörd, uttryckt i förslaget om befordran i armén respektive marinen och flygvapnet till de officersgrader, där tidigare endast motsvarande tjänsteställning tillagts med bibehållandet av förutvarande titlar såsom underofficerare.

I de fall återigen, där enligt här föreliggande förslag tjänstegraden såsom underofficer likställts med vissa av de lägsta officersgraderna, förutsätta de sakkunniga, att behörig hänsyn till tjänstegradernas likvärdighet skall vid bestämmelsernas praktiska tillämpning komma till uttryck såväl i som utom tjänsten. Endast därigenom kan nämligen, enligt de sakkunnigas mening, tjänsteställningen förbättras och samtidigt för underofficerarnas del fylla sitt ändamål att vara en befordringsform, ägnad att bidra till vidmakthållande av intresse för tjänsten och bliva en belöning för inom denna ådagalagd duglighet och visat nit.

Det rättmätiga i denna uppfattning är grundad på gammal erfarenhet och bestyrkes även nu senast av den betydelse ifrågavarande synpunkter tillmätts vid nyligen utformade tjänstegrads- och tjänsteställningsbestämmelser för vissa frivilliga försvarsorganisationer.

De sakkunniga hava icke ansett nödigt att närmare exemplifiera de fall, där likvärdighet i tjänsteställningshänseende för närvarande icke kommer till uttryck.

För örlogsvarven gällande ordningsföreskrifter, Reglemente för marinen, del I § 382, innehålla vissa äldre bestämmelser, som ställa underofficerarna i en mindre gynnsam undantagsställning i förhållande till officerare av motsvarande eller lägre tjänsteställning. Av ifrågavarande bestämmelser, som torde böra undergå revision för att bringas i överensstämmelse med här föreliggande förslag, vilja de sakkunniga särskilt framhålla föreskrifterna berörande tillträde till varv för underofficer samt utläggning från varv av fartyg eller båt, som föres av underofficer.

III. De sakkunnigas förslag.

1. Tjänstegrader och tjänsteställning.

a) Armén.

1. Benämningen å *nuvarande* underlöjtnantsgraden ändras till förste fänrik.

Beträffande konstitutorial för fänrik samt fullmakt och villkor för befordran till förste fänrik och löjtnant från respektive fänrik och förste fänrik skall gälla vad som finnes stadgat för fänrik respektive underlöjtnant enligt hittills gällande bestämmelser.

2. Ordningen mellan tjänstegraderna för kompaniofficerare och underofficerare framgår av nedanstående tabell:

Kompaniofficerare	Underofficerare
Kapten Löjtnant Förste fänrik	Underlöjtnant Fanjunkare ¹
Fänrik	Sergeant

3. Tjänsteåldern för underlöjtnant i förhållande till förste fänrik beräknas efter dagen för anställning uti innehavande grad med iakttagande att vid samma anställningsdatum inom förste fänriks- respektive underlöjtnantsgraden förste fänriken räknar tjänsteålder före underlöjtnanten.

4. Fanjunkare (styckjunkare, musikfanjunkare, musikstyckjunkare, förvaltare vid intendenturkåren) på aktiv stat eller på övergångsstat med ständig tjänstgöring, som innehaft denna tjänstegrad under två år och mot vilken skäl till anmärkning icke föreligger, *skall* utnämnas till underlöjtnant (musikunderlöjtnant) i regementet (kåren) medelst fullmakt. Förekommer anledning att från sådan befordran utesluta fanjunkare (o. s. v.) skall därom ingivas underdånig anmälan.

5. Annan fanjunkare (o. s. v.) på övergångsstat än i mom. 4 avsedd

¹ Till fanjunkare utnämnd officers-(reservofficers-)aspirant räknar dock tjänsteställning efter fänrik men före sergeant.

eller fanjunkare (o. s. v.) på reservstat, vilken innehaft denna tjänstegrad under två år och mot vilken skäl till anmärkning icke föreligger, må kunna utnämnas till underlöjtnant i regementet (kåren). Efter enahanda grunder må till sådan befordran i reserven jämväl ifrågakomma förtidsavgången fanjunkare i regementets (kårens) reserv samt fanjunkare, vilken inom reserven vunnit sin första utnämning till underofficer och som av sådan befordran gjort sig särskilt väl förtjänt.

6. Underlöjtnant (musikunderlöjtnant) i regemente (kår), vilken ådagalagt synnerligen framstående duglighet, må i samband med beviljandet av avsked med pension eller efter uppnådda 50 levnadsår utnämnas till löjtnant i armén. I fråga om förvaltare vid intendenturkåren må dylik befordran jämväl äga rum efter minst 6 års tjänstgöring i förvaltarbeställning, dock med villkor beträffande personal, placerad vid truppförband, att icke någon underlöjtnant vid samma regemente (kår), som anses böra ifrågakomma till befordran, härigenom blir förbigången.

7. I mom. 6 avsedd löjtnant i armén, vilken genom mångårigt arbete i försvarsväsendets tjänst efter beviljat avsked därav gjort sig särskilt förtjänt, må befordras till kapten i armén, dock tidigast i samband med avgången från med tjänstgöring förenad anställning vid krigsmakten. I fråga om förvaltare, befordrad till löjtnant i armén, vilken ådagalagt synnerligen framstående duglighet, må dylik befordran äga rum i samband med beviljandet av avsked.

8. Tygförvaltare av 2. klass, besiktningrustmästare, tygverkmästare, verkmästare av 1. klass och tygunderofficer ävensom överkonstapel vid fästningspolisen tillhöra fanjunkares tjänsteklass. Ifrågavarande personal skall, efter att hava kvarstått två år i beställningen och därest skäl till anmärkning icke föreligger, uppflyttas i underlöjtnants tjänsteklass.

Förekommer anledning att från här ovan föreskriven uppflyttning i högre tjänsteklass utesluta civilmilitär beställningshavare, skall härom ingivas underdånig anmälan.

Tygförvaltare av 1. klass, fabriksförvaltare av 1. klass, departements-skrivare och fortifikationskassörer samt fästningspoliskommissarie i Boden tillhöra förste fänriks tjänsteklass. Ifrågavarande personal må efter att ha kvarstått två år i beställningen kunna uppflyttas i löjtnants tjänsteklass.

Tygförvaltare av 1. klass, fabriksförvaltare av 1. klass, departements-skrivare och fortifikationskassörer må, efter prövning i varje särskilt fall, efter minst 10 års synnerligen väl vitsordad tjänstgöring i beställningen eller eljest i samband med beviljandet av avsked kunna uppflyttas i kapstens tjänsteklass, dock att förslag därom icke får avgivas, förrän samtliga officerare på (över) aktiv stat inom armén, som innehava högre tjänsteålder — räknad efter första anställningsdatum i officers tjänstegrad — och mot vilkas befordran anledning till erinran icke förefunnits, dessförrinnan blivit befordrade till kaptener.

9. Underdånigt förslag till utnämning till löjtnant i armén (musiklöjtnant i armén), kapten i armén och förslag till uppflyttning i häremot svarande tjänsteklass för här ifrågavarande personal avgives av arméfördelningschef (likställd chef) på framställning av eller efter meddelande med vederbörande regementschef (likställd chef).

10. Musikunderlöjtnant i regementet, med musikfanjunkares beställning, vilken är musikledare vid musikkår inom regemente (kår), organiserad enligt typ IV, må efter 5 års väl vitsordad tjänstgöring såsom musikledare föreslås till musikdirektör med löjtnants tjänstegrad i regemente (kår) inom armén.

11. Vapenhantverkare må, därest regementschef (likställd chef) så prövar lämpligt, efter väl vitsordad tjänstgöring uppflyttas i fanjunkares tjänsteklass, då samtliga sergeanter vid samma regemente (kår) med äldre eller samma fullmaktsdatum och mot vilkas befordran anledning till erinran icke föreligger blivit befordrade till fanjunkare.

12. Verkmästare av 2. klass, tygskrivare, fabrikskrivare, tyghantverkare, fortmaskinister och hantverkare vid trängen må, därest den chef (myndighet), som äger att tillsätta vederbörlig befattning, så prövar lämpligt, efter 20 års väl vitsordad tjänstgöring uppflyttas i fanjunkares (o. s. v.) tjänsteklass, dock beträffande personal, placerad vid truppförband, under förutsättning att samtliga sergeanter vid samma regemente (kår), med samma eller äldre fullmaktsdatum och mot vilkas befordran anledning till erinran icke föreligger, då blivit befordrade till fanjunkare. Styckjunkare, vilken avgått såsom sådan för att tillträda beställning såsom tyg- eller fabrikskrivare, tillhör dock tjänsteklass motsvarande den tidigare innehavda militära tjänstegraden.

13. Konstapel och extra konstapel vid fästningspolisen tillhöra sergeants tjänsteklass; dock att vederbörande kommandant må, därest så prövas lämpligt, i fanjunkares tjänsteklass uppflytta konstapel, vilken fullgjort 20 års väl vitsordad tjänstgöring såsom konstapel och extra konstapel.

Övergångsbestämmelser.

Från och med dagen för ovanstående bestämmelsers ikraftträdande skola följande övergångsbestämmelser tillämpas:

1. Fanjunkare (o. s. v.) på aktiv stat, på övergångsstat, på reservstat och i reserven, vilken jämlikt g. o. n:r 1806/1925 innehar tjänsteställning i likhet med underlöjtnant, utnämnes till underlöjtnant i regementet (kåren), respektive regementets (kårens) reserv.

2. Fanjunkare (o. s. v.), vilken jämlikt g. o. n:r 1806/1925 tillagts tjänsteställning i likhet med löjtnant i armén, utnämnes till löjtnant i armén.

3. Nuvarande tygförvaltare av 2. klass, besiktningsrustmästare, tygverk-

mästare, verkmästare av 1. klass och tygunderofficer, ävensom överkonstapel vid fästningspolisen uppflyttas i underlöjtnants tjänsteklass.

4. Nuvarande tygförvaltare av 1. klass, fabriksförvaltare av 1. klass, departementsskrivare, fortifikationskassörer samt fästningspoliskommissarien i Boden uppflyttas i löjtnants tjänsteklass.

5. Underlöjtnant i armén, utnämnd före g. o. n:r 1806/1925, räknar tjänsteställning före förste fänrik och underlöjtnant utnämnd enligt här föreslagna bestämmelser.

Oavsett här ovan avgivet förslag synes omedelbart böra bestämmas, att nuvarande underlöjtnanter i armén räkna tjänsteställning före fanjunkare (o. s. v.), vilka innehava tjänsteställning i likhet med underlöjtnant.

Ävenledes böra nuvarande underlöjtnanter i armén, vilka gjort sig förtjänta av befordran, utnämnas till löjtnanter i armén.

b) Marinen.

1. Benämningen å *nuvarande* underlöjtnantsgraden ändras till *förste fänrik*.

Beträffande konstitutorial för fänrik samt fullmakt och villkor för befordran till förste fänrik och löjtnant från respektive fänrik och förste fänrik skall gälla vad som finnes stadgat för fänrik respektive underlöjtnant enligt hittills gällande bestämmelser.

2. Ordningen mellan tjänstegraderna för kompaniofficerare och underofficerare framgår av nedanstående tabell:

Kompaniofficerare	Underofficerare
Kapten Löjtnant Förste fänrik	Underlöjtnant Flaggunderofficer
Fänrik	Underofficer av 2. graden

3. Tjänsteåldern för underlöjtnant i förhållande till förste fänrik beräknas efter dagen för anställning uti innehavande grad med iakttagande att vid samma anställningsdatum inom förste fänriks- respektive underlöjtnantsgraden förste fänrik räknar tjänsteålder före underlöjtnant.

4. Flaggunderofficer (förrådsförvaltare) på aktiv stat eller på övergångsstat med ständigt tjänstgöring, vilken innehaft denna tjänstegrad under två år och mot vilken skäl till anmärkning icke föreligger, *skall* utnämnas till underlöjtnant i flottan (kustartilleriet) medelst fullmakt.

Förekommer anledning att från sådan befordran utesluta flaggunderofficer, skall därom ingivas underdånig anmälan.

5. Annan flaggunderofficer på övergångsstat än i mom. 4 avsedd eller flaggunderofficer på reservstat, vilken innehaft denna tjänstegrad under två år och mot vilken skäl till anmärkning icke föreligger, må kunna utnämnas till underlöjtnant i flottan (kustartilleriet). Efter enahanda grunder må till sådan befordran i reserven jämväl ifrågakomma förtidsavgången flaggunderofficer i flottans (kustartilleriets) reserv samt flaggunderofficer, vilken i reserven vunnit sin första underofficersfullmakt efter att hava avlagt fullständig underofficersexamen och som av nu nämnd befordran gjort sig särskilt väl förtjänt.

6 a) Underlöjtnant i flottan (kustartilleriet), vilken ådagalagt synnerligen framstående duglighet, må efter fyllda 50 levnadsår utnämnas till löjtnant i marinen. Dylik befordran må jämväl meddelas underlöjtnant i flottan (kustartilleriet) efter sex års tjänst i egenskap av förrådsförvaltare, även om han icke uppnått 50 års ålder, dock med villkor att icke någon underlöjtnant, som anses böra ifrågakomma till befordran, härigenom blir förbigången.

b) Underlöjtnant i flottan (kustartilleriet), vilken ådagalagt synnerligen framstående duglighet men icke förut vunnit i a) omnämnd befordran, må i samband med beviljandet av avsked med pension utnämnas till löjtnant i marinen.

7. I mom. 6 avsedd löjtnant i marinen, vilken därav gjort sig särskilt förtjänt, må i samband med beviljandet av avsked med pension utnämnas till kapten i marinen. Dylik befordran må jämväl meddelas löjtnant i marinen, vilken efter beviljat avsked genom mångårigt arbete i försvarsväsendets tjänst därav gjort sig särskilt förtjänt.

8. Underdånigt förslag till ovan omfördörd befordran till löjtnant respektive kapten i marinen avgives av vederbörande stationsbefälhavare (chefen för kustartilleriet) efter framställning eller hörande av vederbörande chef för underofficers- och sjömanskårerna (chef för kustartilleriregemente).

Övergångsbestämmelser.

Från och med dagen för ovanstående bestämmelsers ikraftträdande skola följande övergångsbestämmelser tillämpas.

1. Flaggunderofficer (förrådsförvaltare) på aktiv stat, på övergångsstat, på reservstat och i reserven, vilken jämlikt kungl. brevet den 18. december 1925 (RM I § 18 mom. 3) i fråga om tjänsteställning är likställd med underlöjtnant, utnämnes till underlöjtnant i flottan (kustartilleriet) respektive flottans (kustartilleriets) reserv.

2. Flaggunderofficer (förrådsförvaltare), vilken jämlikt kungl. brevet

den 18. december 1925 (RM I § 18 mom. 4) tillagts tjänsteställning i likhet med löjtnant i marinen, utnämnes till löjtnant i marinen.

3. Underlöjtnant i marinen, utnämnd enligt de bestämmelser, som voro gällande före den 18. december 1925, räknar tjänsteställning före förste fänrik och underlöjtnant i flottan (kustartilleriet), utnämnd enligt här föreslagna bestämmelser.

Oavsett här ovan avgivet förslag synes omedelbart böra bestämmas, att nuvarande underlöjtnanter i marinen räkna tjänsteställning före flaggunderofficerare (förrådsförvaltare), vilka innehava tjänsteställning i likhet med underlöjtnant.

Ävenledes böra nuvarande underlöjtnanter i marinen, vilka gjort sig förtjänta av befordran, utnämnas till löjtnanter i marinen.

c) Flygvapnet.

Vad ovan under a) stadgats rörande arméns personal gäller i tillämpliga delar även för motsvarande personal tillhörande flygvapnet.

2. Befälsrätt.

a) Armén.

Under fälttjänstövningar och i fält äger förste fänrik, oavsett tjänsteålder, befälsrätt över underlöjtnant i regementet (kåren).

Likaså äger löjtnant under enahanda förhållanden befälsrätt över löjtnant i armén.

Fortchef (fortbefälhavare) inom Bodens fästning med förste fänriks eller löjtnants tjänstegrad äger, oavsett tjänsteställning, befälsrätt över fortväbel i allt, som berör vederbörandes i egenskap av fortchef (fortbefälhavare), respektive fortväbel tillkommande tjänstgöring.

Därest tjänstens krav så erfordra, må vederbörande kommandant ställa fästningspolispersonalen under befäl av militär personal utan hänsyn till tjänsteställning.

b) Marinen.

I fråga om bestämmelser rörande befälsrätt vid marinen hänvisas till vad därom blivit anfört under II. Allmän motivering. Befälsrätt m. m. b) Marinen.

c) Flygvapnet.

Vad ovan under a) stadgas rörande befälsrätt vid armén gäller i tillämpliga delar även för flygvapnet.

Översikt av bestämmelserna rörande underofficerarnas tjänsteställning m. m. inom en del främmande arméer.

Belgien.

Uppgifter rörande underofficerspersonalen i Belgien enligt senaste, nyligen genomförda arméorganisation, föreligga ännu icke tillgängliga.

Enligt närmast föregående organisation indelades befälet inom belgiska armén i *officerare, underofficerare* och *underbefäl av manskapet*. Officersgraderna äro i det närmaste överensstämmande med de svenska.

Tjänstegraderna inom underofficersskåren samt deras ungefärliga likställighet med motsvarande svenska framgår av nedanstående sammanfattning:

Belgiska arméns underofficersgrader	Motsvarande svenska underofficersgrader
Adjutant	Fanjunkare
Premier sergent-major ¹	Sergeant av 1. klass
Premier maréchal des logis chef	
Sergent-major	Sergeant av 2. klass
Maréchal des logis chef.....	
Premier sergent	Furir av 1. klass
Premier maréchal des logis.....	
Sergent-fourrier	Furir av 2. klass
Maréchal des logis fourrier.....	
Sergent	Korpral
Maréchal des logis	

För rekrytering av underofficers- och underbefälskårerna antagas volontärer med en anställningstid av 4, 3 eller 2 år, alltefter åldern vid antagningen. Korpraler utväljas bland härför lämpliga meniga och någon särskild utbildning för erhållande av denna grad finnes icke föreskriven. Ett infanteriregementes stat upptager 122 korpraler.

Underofficerarna utnämnas av regementschefen och utväljas bland korpraler med minst 6 månaders tjänstetid i denna grad och vilka genomgått föreskriven utbildningskurs. Ett infanteriregementes stat upptager 111 underofficerare, alla anställda med kontrakt.

¹ Den första är benämningen vid infanteriet, den andra vid de beridna truppslagen.

Vidarebefordran av underofficerare.

Vinnande av befordran till lägsta officersgraden kan ske på två sätt, antingen "*par le cadre*" (ur ledet) eller "*par l'école militaire*". Det förstnämnda är det sätt, på vilket underofficerare kunna nå officersbefordran. Även inom reserven kunna underofficerare vinna befordran till reservofficerare efter avlagd reservofficersexamen eller efter viss tids tjänst.

Utbildning.

Korpraler, som skola utbildas till underofficerare, kommenderas till underofficersskolor, en vid varje infanterifördelning samt dessutom särskilda för specialvapnen. Skolornas längd 5 månader. Vidareutbildning för underofficerare meddelas i särskilda vapenslagsskolor med ändamål att bibringa undervisning rörande de modernaste tekniska och taktiska företeelserna inom det egna vapenslaget. Underofficerare kunna vidare kommenderas till utbildning vid Militära institutet för fysisk fostran.

Efter genomgång av Centrala förberedelseskolan till Militärskolan kan vinnas inträde i Militärskolan, där de blivande aktiva officerarna erhålla sin utbildning.

Danmark.

Befälet i danska armén utgöres av:

- 1) fast anställt *linjebefäl*:
 - a) officersgruppen,
 - b) officiantgruppen;
- 2) fast anställt *reservbefäl*:
 - a) officersgruppen,
 - b) underofficersgruppen;
- 3) *värnpliktigt befäl*.

Linjebefälets officiantgrupp har följande grader:

Korpsofficiant av 1. och 2. graden med rangordning närmast efter kapten i reserven.

Stabsofficiant,	jämställd med	premiärlöjtnant,
Overofficiant,	" "	löjtnant av reserven,
Officiant	" "	sekondlöjtnant.

Reservbefälets underofficersgrupp har en grad — Sergeant av reserven — närmast efter officiant.

Utbildningsskolor för arméns befäl äro:

Officersskolan,
Skjutskolan och
Artilleriskjutskolan, samt

vapenslagsvis anordnade:
 korpral- och kornettskolor,
 sergeantsskolor,
 löjtnantsskolor.

Officersskolan utbildar:
 befäl av officiantgruppen och
 fast anställda officerare av linjen.

Såsom elever i officiantklassen beordras sergeanter i reserven, vilka gjort trupptjänst i två år och anses lämpliga till officianter. Undervisningstiden är 11 månader och ämnena dels militära, dels allmänbildande. Ingen kan befordras till officiant efter det han fyllt 32 år.

Vidarebefordran.

Till löjtnanter av reserven kunna utnämnas sergeanter av reserven samt officianter, som genomgått en löjtnantsskola med tillfredsställande resultat. Till kaptener av reserven kunna utnämnas kårofficianter, som erhållit avsked från linjen samt stabsofficianter efter minst 4 års tjänst i graden.

Finland.

Underofficerarna i finska armén räknas till underbefälet. Underofficersgraderna äro:

Väbel,
 Sergeant och
 Undersergeant.

Underbefälet är antingen värnpliktigt eller tjänstgörande på grund av avtal (kapitulanter eller värvade).

Reservofficerare.

Enligt värnpliktslagen 1925—1926 kunna värnpliktiga, som avlagt avgångsexamen från läroverk, efter 3 månaders tjänstgöring vid trupp beordras till genomgående av kurs för utbildning till reservofficer. Även värnpliktiga med examen från III. ringen eller likställda beordras till kursen; likaså värnpliktiga, som under sin tjänstetid ådagalagt synnerlig fallenhet för officersyrket samt prövas inneha erforderliga kunskaper. Vid reservofficersskolan anordnas årligen två kurser om sex månader vardera. Efter kursen tjänstgöra eleverna såsom undersergeanter, sergeanter eller fältväblar, varefter befordran till reservofficer äger rum efter avslutad värnpliktstjänstgöring.

Underofficersutbildning och vidarebefordran

sker dels i truppförbandsskolor (3 månaders korpralskolor och 3 månaders underofficersskola), dels i fasta kapitulantskolor av 12 månaders varaktighet. Kapitulantunderofficerarna kunna sedermera, efter genomgåendet av särskilda skolor, vinna reservofficersbefordran (kursens längd 15 månader).

Italien.

Kompaniofficersgraderna i den italienska armén äro:

Kapten,
Löjtnant och
Underlöjtnant.

Officerarna *indelas* i:

reguljära officerare ...	{	1) på aktiv stat.
2) övertaliga.
3) väntande på avsked.
officerare på reservstat	{	1) genomgått reservofficerskurs.
2) officerare med provisoriskt avsked.
3) officerare i reserven.

Vidarebefordran.

Till officerselever kunna antagas:

a) de, som innehava avgångsbetyg från något av 2. gradens läroverk (motsvarande studentexamen) och som med godkända betyg utexaminerats från någon av krigsakademierna;

b) *underofficerare* med minst 3 års tjänstetid, vilka vid särskild examen visat sig innehava allmänbildning motsvarande studentexamen och med godkända betyg genomgått särskilt anordnade utbildningskurser.

Krigsakademierna äro två:

*en för officerselever och
en för officerselever och underofficerare.*

Utbildningstiden i krigsakademierna är 3 år, och efter genomgången godkänd kurs följer i regeln utnämning till underlöjtnant. Från akademierna utexaminerade elever beordras därefter till genomgående av vapenslagsvis anordnade skolor av 1 à 2 års varaktighet. Därefter sker utnämning till löjtnant.

Reservstatens officerare rekryteras av

1) meniga, som med godkända vitsord genomgått kurser vid armékårskolorna för officerare;

- 2) underofficerare, med examen från dessa nämnda skolor;
 3) underofficerare — elever vid krigsakademierna — vilka avgå godkända vid 2. årets slut.

Alla vapenföra studenter och likställda genomgå obligatorisk reservofficerskurs.

Underofficerare och manskap.

Underofficersgraderna äro:

Stabsfanjunkare,
 Överfanjunkare,
 Fanjunkare,
 Stabssergeant och
 Sergeant (motsvarande våra furirer).

Manskapsgraderna äro:

Stabskorpral,
 Korpral,
 Soldat.

Antagning och befordran.

Den, som antages till soldat, skall vara fyllda 18 år. Efter soldatutbildning kan soldat efter minst 3 månaders tjänstgöring med examen vinna befordran till korpral samt efter ytterligare minst 2 månaders tjänstgöring i graden till stabskorpral. Till sergeanter utnämnas officerselever, underofficerselever och stabskorpraler, som fullgjort minst 10 månaders tjänstgöring. Efter minst 3 års tjänst kan sergeant befordras till stabssergeant och efter ytterligare 3 års tjänst kan stabssergeant befordras till fanjunkare.

Fanjunkare kunna efter minst 4 års tjänst såsom sådana utnämnas till överfanjunkare och dessa senare i sin tur efter ytterligare 4 års tjänst till stabsfanjunkare. Korpraler och sergeanter avgå efter anställningstidens slut. Fanjunkare pensioneras vid 48 års ålder. Ett visst antal därtill lämpliga värnpliktiga beordras till kårvis anordnade underofficersskolor, där de erhålla underofficersutbildning.

Utbildning.

Den första utbildningen äger rum för all personal vid truppförband.

Det fast anställda befälet utbildas först till värnpliktigt befäl och tjänstgör i denna ställning

underofficerare omkring 3 år	} såsom befäl vid trupp.
officerare " 8 mån.	

Fast anställning såsom befäl uppnås sålunda icke förrän vederbörande först fått lämplighetsförklaring för tjänstgöring såsom befäl vid trupp.

Den fortsatta utbildningen sker därefter för dem, som skola vinna anställning såsom underofficerare, vid truppförbandet, för dem, som skola vinna anställning såsom officerare, vid krigsskolor.

Krigsskolornas lärokurser äro 4-åriga vid artilleriet och ingenjörtrupperna, vid övriga vapenslag 2-åriga. 25 % av krigsskolornas elever utgöras av fast anställda underofficerare, återstoden, 75 %, av värnpliktiga officerare. Utbildningen försiggår vid samma krigsskola ehuru på olika linjer.

Såsom elever i skolorna för utbildning av fast anställda officerare antagas olönade underlöjtnanter och *fast anställda underofficerare*. År 1925 uttogos för dylik utbildning 200 olönade underlöjtnanter och 70 fast anställda underofficerare. Officers- och underofficerslinjerna hava vardera 3 klasser, varje klass sin egen kurs. Ämnen: förutom militära och språk, geografi, krigshistoria, fysik, kemi, matematik.

Stor vikt lägges i den italienska armén vid den förberedande utbildningen. Denna är obligatorisk i alla skolor t. o. m. det 16. året, därefter frivillig. Den förberedande utbildningen kompenseras med ett avdrag av en sjättedel av den ordinarie tjänstgöringstiden såsom värnpliktig.

Norge.

Enligt den härorganisation, vilken träder i kraft i Norge år 1930, kommer av underofficerare i den norska hären endast att finnas värnpliktiga sergeanter. De tjänsteuppgifter, som nu bestridas av underofficerare, avses att från sagda tidpunkt bestridas av till officerare befordrade underofficerare.

Officerskåren indelas i *krigsskoleutbildade* och *befälsskoleutbildade* officerare.

De senare genomgå en tvåårig "militär forskole" (middelskole) samt därefter en vapenslagsvis anordnad "befälsskole", vilken vid fältartilleriet och ingenjörtrupperna är tvåårig, vid infanteriet och kavalleriet ettårig.

Genomgåendet av "befälsskolene" är obligatoriskt. Ingen, som ej genomgått någon av dessa skolor, kan bliva befäl. I dessa skolor kunna unga män med examen från civila högre skolor (studenter) beredas inträde i mån av platser. I "befälsskolene" läsas endast militära ämnen. I "forskolene" meddelas huvudsakligast endast allmänbildning.

De officerare, som avses för genomgående av krigsskola, inträda i denna efter genomgången befälsskola. Krigsskolan är tvåårig och elevantalet begränsat.

Befälsskoleutbildade officersaspiranter utnämnas efter avlagd examen i befälsskolan till olönte sergeanter och skola såsom sådana i regel göra trupptjänst i ett å två år vid garnisonerad avdelning, varefter de kunna konkurrera om anställning som "fenrik" i fastlönt ställning.

Befälsgraderna i förhållande till de nuvarande framgår av nedanstående översikt.

Nuvarande bestämmelser	1 9 2 7 å r s h ä r o r d n i n g			
	Skolutbildat befäl			Utskrivet befäl
	Krigsskoleutbildat	Befälsskoleutbildat	Värnpliktigt	
General	} General			
Generallöjtnant				
Generalmajor				
Överste	Överste			
Överstelöjtnant	Överstelöjtnant			
Major	Major			
Kapten	Kapten	Kapten	Kapten	
Premiärlöjtnant	} Löjtnant		} Löjtnant	
Sekondlöjtnant				
Fanjunkare			} Löjtnant	
Kommandersersjent				
Furer		Fenrik	Fenrik	Sersjent
Sersjent			Sersjent	
Korpral				

En mindre avvikelse i uniformsavseende kommer att särskilja de två officersgrupperna.

Beträffande befälsskoleutbildade officerare avses löjtnanterna huvudsakligast för administrativa befattningar (kompaniadjutanter). Ett fåtal löjtnanter kunna beräkna att avancera till kapten. Dessa placeras i administrativa befattningar — 1 vid varje regemente och 1 vid varje större fästning. *Det är härens intendentsbeställningar*, som på detta sätt komma att utslutande rekryteras av *befälsskoleutbildade* officerare. Dessutom kommer av befälsskoleutbildade officerare att befordras en kapten vid varje infanteriregemente och placeras såsom linjekompanichef i distrikts-tjänst.

Befälsskoleutbildade löjtnanter skola räkna rang efter de krigsskoleutbildade.

*Ryssland.**Befäl.*

Grupp	Kategori	Benämning (befattning)
Yngre	1	gruppchef, troppchef,
	2	plutonchefs ställföreträdare, kompaniadjutant.
Mellersta ..	3	plutonchef,
	4	kompanichefs ställföreträdare, chef för självständig pluton,
	5	kompanichef,
	6	bataljonchefs ställföreträdare, chef för självständigt kompani.
Äldre	7	bataljonchef,
	8	regementschefs ställföreträdare, chef för självständig bataljon,
	9	regementschef.
Högsta	10	divisionschefs ställföreträdare, chef för icke självständig brigad,
	11	divisionschef,
	12	kårchef,
	13	ställföreträdare hos befälhavare för militärdistrikt,
	14	befälhavare för militärdistrikt.

Utbildning av yngsta befälsgruppen.

Truppförbandsskolor. Till dessa utväljas de mest utvecklade, duktigaste och politiskt mogna, under iakttagande av klasskontroll. Utbildningstid omkring 8 månader.

Efter avslutad skola erhålles rätt att besätta befattningar i yngsta befälsgruppen och företrädesrätt att vinna inträde vid krigsskolorna.

Utbildning av mellersta befälsgruppen.

Förberedande krigsskolor (ålder 14—16 år).

Krigsskolor, vari såsom elever antagas a) meniga, b) medlemmar av yngsta befälsgruppen.

Fordringar på allmänbildning:

för inträde vid kavalleri- och infanteriskolorna kunskaper, motsvarande fullständig kurs vid civila skolor av 1. graden;

för inträde vid artilleri-, ingenjör- och specialtrupperna dessutom elementära kunskaper i algebra och geometri.

Tendensen visar en bestämd skärpning av kraven på allmänbildning hos den röda arméns officerare.

Fysiska förutsättningar prövas genom två månaders provtjänstgöring. Studenter och likställda intagas utan inträdesprövning och mot företrädesrätt men skola vid sina skolor hava erhållit förberedande högre militär utbildning.

Utbildningstiden är:

vid infanteri- och kavallerikrigsskolorna 3 år,

vid övriga 4 år,

vid förberedande krigsskolor 3 år.

Undervisningen omfattar militära och allmänbildande ämnen med praktiska tjänstgöring en månad andra och tredje året.

Efter genomgången krigsskola delas eleverna i tre kategorier:

1) fullt godkända — plutonchefer — med rätt till anställning i 3., 4. och 5. befälskategorierna;

2) i trupptjänst eller i två ämnen icke fullt godkända tjänstgöra i yngsta befälsgruppens 2. kategori. Efter ett års tjänstgöring kan därefter samma grad som 1) vinnas;

3) i mer än två ämnen icke fullt godkända kvarstanna ett år vid skolan eller kommenderas till tjänstgöring vid truppförband, i befattningar för yngsta befälsgruppen, utan rätt till befordran till mellersta befälsgruppen.

Särskilda fortsättningskurser av 8 månaders varaktighet ordnas dessutom för mellersta befälsgruppen.

Före genomgåendet av *högre militära skolor* finnes stipulerat minst två års trupptjänst (därav minst 6 mån. i graden). Kursen är 1-årig och till densamma beordras såsom elever befäl ur mellersta befälsgruppen samt regements-, bataljons- och artilleridivisionschefer.

Frankrike.

Tjänstegraderna i den franska armén äro:

Officerare,

Underofficerare och

Meniga.

Underofficersgraderna äro:

Adjutant-chef (göra officerstjänst)

Adjutant (komp.-motsv. adj.)

Aspirant (elever vid kadettskolorna).

Sergent-major.

Sergent (motsvarande våra furirer).

Caporal.

} en i två grader uppdelad fan-
junkaregrad.

Den aktiva officerskåren rekryteras i Frankrike dels från krigsskolorna, dels genom befordran av underofficerare (Sortis du rang). Enligt lag av år 1832 skola en tredjedel av arméns officerare rekryteras genom ditbefordrade underofficerare. Efter kriget var proportionen emellertid avsevärt större enär krigsskolorna under kriget icke fungerade och redan före kriget hade den, på grund av yppade svårigheter att på annat sätt rekrytera officerskåren, vuxit till $\frac{3}{5}$. Ibland dessa befunno sig emellertid ett stort antal utgångna från de bildade klasserna, vilka valt denna väg att vinna officersbefordran dels på grund av de minskade kostnaderna, dels därför att den var den enda, som under krigsåren stod öppen. Dessa officerares krigsvetenskapliga ståndpunkt anses vara avsevärt lägre än hos de från krigsskolorna utgångna officerarnas. Före kriget nådde i regel f. d. underofficerare icke högre än till kaptensgraden och 1912 utgjorde de, som blivit överstelöjtnanter och högre, endast 10 procent.

För att från underofficersgraden nå första officersgraden fordras

- a) genomgången militärskola eller
- b) 10-årig väl vitsordad tjänst.

Militärskolorna äro organiserade vapenslagsvis — sex till antalet. För att vinna inträde fordras att hava varit underofficer i minst två år och vara lämplig för vidare utbildning till officer samt att hava avlagt vederbörlig inträdesexamen, avsedd att visa att sökanden är i besittning av erforderliga förkunskaper både i allmänna och rent militära ämnen.

Kurserna hava en varaktighet av *ett år* och avslutas med en examen, efter vilken utnämning till underlöjtnant följer. Under vistelsen vid skolan bär eleven titeln "*aspirant*".

Inom underofficersgraderna sker utnämning till högre grad genom regementschefen med undantag för utnämning till högsta underofficersgraden (adjutant-chef). Denne erhåller sin grad genom utnämning av krigsministern. Inom alla underofficersgrader utom till adjutant sker befordran från närmast lägre grad efter val.

I senast fastställd härordning hava vissa förändringar i sättet för underofficerarnas vidarebefordran genomförts, varvid syftet att vinna ökat antal från krigsskolorna utexaminerade officerare eftersträvats. Genom i slutet av år 1927 utfärdade bestämmelser hava dessutom vissa förbättringar i underofficerarnas ställning genomförts. Närmare uppgifter beträffande innebörden av nämnda förändrade bestämmelser hava emellertid icke varit tillgängliga, varför redogörelse för desamma icke kan lämnas i detta sammanhang.

Översikt av bestämmelserna rörande underofficerarnas tjänsteställning m. m. inom en del främmande mariner.

Danmark.

Underofficerarnas ställning i danska flottan enligt Søværnsordningen 1909 var i stort sett densamma som underofficerarnas dåvarande ställning i svenska flottan. Dock befordrades ett mindre antal (14 platser upptagna i stat) äldre underofficerare till *løjtnanter*, med rang mellan søløjtnant av 1. och 2. grad samt med gradbeteckning bestående av 1 1/2 galon *med* ögla.

Enligt Søværnsordningen 1922 förvandlades underofficerarna till däcksofficerare. Befordringarna inom däcksofficerskåren ske enligt följande.

Efter godkänd avgångsexamen i däcksofficersskola utnämnas eleverna till *däcksofficersassistenter*, vilken grad de normalt uppnå vid 20—22 års ålder. De kommenderas därefter till officersskola (gemensam för officerare, däcksofficerare och däcksofficersassistenter). Efter minst 6 års tjänstetid sker befordran till *däcksofficer av 3. graden* och efter minst 4 års tjänst i denna grad till *däcksofficer av 2. graden* samt efter ytterligare 6 år till *däcksofficer av 1. graden*. Därifrån äger befordran rum till högsta däcksofficersgraden: *överartillerimästare, maskinmästare av 1. graden* o. s. v.

Den danska tjänsterangskalan för militärbefälet upptager nu 18 klasser. Ur denna skala återges här följande:

- Klass 5. Örlogskapten.
- " 7. Kaptenlöjtnant, *överartillerimästare, maskinmästare 1. gr.* o. s. v. (4).
- " 9. *Däcksofficer av 1. gr.* (10), intendent vid flottan.
- " 10. Sjölöjtnant av 1. gr., reservlöjtnant 1. gr.
- " 10½. *Däcksofficer av 2. gr.* (34).
- " 11. *Däcksofficer av 3. gr.* (46).
- " 12. Sjölöjtnant av 2. gr., reservlöjtnant av 2. gr.
- " 13. *Däcksofficersassistent* (60).
- " 14. Kadett av högsta årskurs.

Dagen för utnämningen är avgörande för ordningsföljden inom tjänsterangsklassen.

Däcksofficerare av 3. gr. och däcksofficersassistenter utnämnas av försvarsministern, däcksofficerare av högre grader av konungen.

Gradbeteckningarna inom däcksofficerskåren äro utan ögla samt med tjänstegrensemblem och passpoaler i tjänstegrensfärgen. Antalet galoner framgår av följande:

Överartillerimästare o. s. v.	2 ½	galoner.
Däckofficerare 1. gr.	1 ½	”
” 2. ”	2	”
” 3. ”	1 ½	”
Däckofficersassistenter	½	galon.

Överartillerimästare o. s. v. samt däckofficerare av 1. gr. mäsas i officersmäss, övriga i däckofficersmäss. Däckofficerare av dessa båda grader avses dock i regel ej för sjötjänst (undantag för maskinisterna).

Vid övertagandet av befäl gå samtliga sjöofficerare samt sjökadetter av äldsta årskursen före samtliga däckofficerare.

Norge.

Från underofficer av 2. gr. sker befordran till *takkelløitnant*, *arsenaløitnant*, *mineløitnant* o. s. v., med sekondlöjtnants grad. Så befordrad erhåller efter 5 år *premierløitnants* grad. Samtliga underofficersutbildade officerare, undantagandes maskinisterna, tjänstgöra uteslutande i land.

Uniformsbestämmelser: Underofficersutbildade officerare hava vanlig officersuniform i ifrågavarande grad, dock utan ärmgalonens ögla, som är förbehållen sjökrigsskoleutbildade officerare.

Tyskland.

Motsvarigheten till svenska flottans underofficerare hette i den kejserliga tyska marinen *Deckoffiziere*. Enligt 1921 års försvarsordning utnämnas icke vidare några däckofficerare. Graden är dömd att efter hand försvinna och skall ersättas med den nyinförda *Unteroffiziersgraden*. För närvarande hava vi sålunda att i tyska flottan räkna med *Deckoffiziere* och *Unteroffiziere*.

Dessutom finnas sedan kriget dels ett mindre antal från underofficer till officer på grund av krigsmeriter befordrade, dels även ett litet antal till "löjtnant (resp. underlöjtnant) i marinen" befordrade äldre underofficerare, samtliga tjänstgörande å expeditioner i land. Någon dylik uppflyttning till officerskåren förekommer numera ej.

Deckoffiziere.

Två tjänstegrader finnas:
Oberdeckoffiziere och
Deckoffiziere.

Däckofficerarna hava rang närmast under den lägsta officersgraden. De bära officersmössa. Gradbeteckning: 2 respektive 1 galon, hälften så bred som officersgalonen och med tjänstegrens-beteckning.

Däcksofficerarna bo i hytt och mätta i däcksofficersmäss. De torde inom svenska flottan i rang närmast motsvara flaggunderofficerare och underofficerare av 2. gr.

Unteroffiziere.

Unterofficerarna uppdelas i följande tjänstegrader:

Portepéeunteroffiziere:

Oberfeldwebel och
Feldwebel;

Unteroffiziere ohne Portepée:

Obermaat och
Maat.

Unterofficerarna hava rang närmast under den lägsta däcksofficersgraden.

Portepéeunteroffiziere hava officersmössa men ingen gradbeteckning runt underärmen. De erhålla hytt i mån av tillgång — Oberfeldwebeln i regel och Feldwebeln beroende på omständigheterna — och mätta företrädesvis i UO-mäss.

Unteroffiziere ohne Portepée bära manskapsuniform och manskapsmössa och hava ej egen mätta men vanligen ett avgränsat rum, där de intaga sina måltider och där de få serveringshjälp.

England.

Den militära personalen i engelska flottan uppdelas i "Officers" och "Men and boys". Inom dessa båda olika kategorier finnas nedanstående tjänstegrader.

Officers.

Admiral of the Fleet o. s. v.	Mate.
Commander.	Commissioned Warrant Officer.
Lieutenant-Commander.	Warrant Officer.
Lieutenant.	Midshipman.
Sub-Lieutenant.	Naval Cadet.

Men and boys.

Chief Petty Officer.	Petty Officer o. s. v.
----------------------	------------------------

För befordran till Chief Petty Officer och Petty Officer fordras icke genomgång av skola i land. För befordran till Warrant Officer fordras däremot att hava genomgått en skola i land, en motsvarighet till vår underofficersskola. De ungefärliga motsvarigheterna mellan här berörda tjänstegrader i engelska och svenska flottorna synas vara följande:

Engelska flottan:

Commissioned Warrant Officer.
 Warrant Officer.
 Chief Petty Officer.
 Petty Officer.

Svenska flottan:

Flaggunderofficer
 Underofficer av 2. gr.
 — — —
 Flaggkorpral.

Commissioned Warrant Officer motsvaras i engelska armén av Second Lieutenant.

Chief Petty Officers-graden är i regel en slutpunkt, enär befordran till Warrant Officer i allmänhet sker direkt från Petty Officer.

För befordran till Commissioned Warrant Officer fordras bl. a. tio års tjänstetid som Warrant Officer, därav fem års sjötjänst.

De egentliga underofficersgraderna i engelska flottan äro sålunda Commissioned Warrant Officer och Warrant Officer. Från dem kan emellertid befordran ske till de grader, som i vår flotta räknas till officersgraderna. Sådan befordran äger under fredstid rum enligt följande:

Commissioned Warrant Officer kan befordras till *Lieutenant* efter två vägar:

A) Efter utbildningskurs (föregången av inträdesprövning) och examen samt tre års sjötjänst som Commissioned Warrant Officer.

B) Som belöning för lång och nitisk (zealous) tjänst. Vidare befordran denna väg förekommer ej.

Enligt reglementet kunna 8 % av det sammanlagda antalet Commissioned Warrant Officers och Warrant Officers befordras till Lieutenant, därav 4 % enligt A och 4 % enligt B. Till Lieutenant befordrade underofficerare mässa i officersmäss.

Lieutenant, befordrad enligt A) här ovan, kan efter åtta års tjänst i graden, därav tre år till sjöss, utan examen befordras till *Lieutenant-Commander*.

Lieutenant-Commander, befordrad denna väg, kan befordras till *Commander*. Enligt reglementet kan högst 1 % av det sammanlagda antalet Commissioned Warrant Officers och Warrant Officers vinna sådan befordran. Vidare befordran kan denna väg icke vinnas.

Ovan beskrivna befordringsmöjligheter kunna på papperet synas mycket liberala. I verkligheten torde befordringsmöjligheten från underofficer till officer te sig väsentligt mindre ljus.

Emellertid finnes även en annan väg för underofficerares (Warrant Officers') och manskaps befordran till officer, nämligen över Mate-graden. Det synes som om denna befordringsväg skulle räkna sin tillkomst från 1912. Till Mate uttages redan vid unga år de, som anses hava obestridlig officersbegåvning. För uttagning till "Acting mate" fordras bl. a.:

att vara 21—25 år gammal;

att vara av minst Leading Seaman's (= korprals) tjänstegrad;

att hava uppfyllt vissa teoretiska och praktiska kompetensfordringar;
att hava rekommenderats av en av förbandschefen tillsatt granskningskommission.

Amiralitetet verkställer antagningen inom ramen för de förslag, som inkomma från de olika granskningskommissionerna.

De, som uttagits till Acting Mates, kommenderas till officerskurs om 11 månader. De, som godkännas i denna, befordras till Mates, och kommenderas såsom sådana till praktisk tjänst. För dem, som därvid erhålla tillfredsställande vitsord, sker befordran till Lieutenant, vanligen 2—3 år efter Mate-utnämningen. De från Mate befordrade äro i befodringshänseende fullkomligt jämställda med de officerare, som passerat genom kadettkåren. I genomsnitt lär den förstnämnda kategorien vara c:a tre år äldre än den senare.¹

Uniformsbestämmelser för underofficerare och från underofficer befordrade officerare:

Ärmgalon med ögla som för officer. Mate och Commissioned Warrant Officer hava en galon i likhet med Sub-Lieutenant; Warrant Officer har en smalare galon.

Mössa som för officer under Commanders grad.

Paraduniform av samma snitt som för officer men med enklare utstyrel (i fråga om krage, ärmdekoration m. m.).

Mate och Commissioned Warrant Officer hava epåletter som Sub-Lieutenant (d. v. s. utan fransar); Warrant Officer har ej epåletter. Mate har paradkoppel i likhet med officer; Commissioned Warrant Officer och Warrant Officer använda till parad läderkoppel. Mate och Commissioned Warrant Officer hava paradhatt som officer under Commanders grad; Warrant Officer har en liknande hatt men med enklare utstyrel.

Holland.

Högsta underofficersgraden motsvarar vår flaggunderofficersgrad. Överflyttning från underofficerskåren till officerskåren äger ej rum.

Uniformsbestämmelser:

Holländsk flaggunderofficers gradbeteckning och mössa äro ungefär motsvarande de nuvarande svenska.

Frankrike.

Franska flottans underofficerskår (officiers-mariniers) innefattar fem tjänstegrader, vilkas ungefärliga motsvarighet i svenska flottan framgår av nedanstående:

¹ Senaste Navy List (okt. 1928) upptager s:a 12 Mates och 7 Acting Mates.

Franska flottan:

Maitre principal	}
Premier-maitre	
Aspirant	}
Maitre	
Second-maitre	

Svenska flottan:

Flaggunderofficer
Underofficer 2. gr.
Flaggkorpral

Överflyttning från underofficerskåren (officiers-mariniers) till officerskåren (officiers de marine) kan icke äga rum annat än efter vanlig sjöofficersexamen.

De båda högsta underofficersgraderna inom *däcksavdelningen* kunna emellertid genom befordran till en särskild kår (officiers des équipages de la flotte) erhålla officers tjänsteställning. Tjänstegraderna inom denna kår och deras motsvarighet i rang inom sjöofficerskåren framgår av nedanstående:

Officiers des équipages.

Officier principal
» de 1:ère classe
» » 2:ème classe

Officiers de marine.

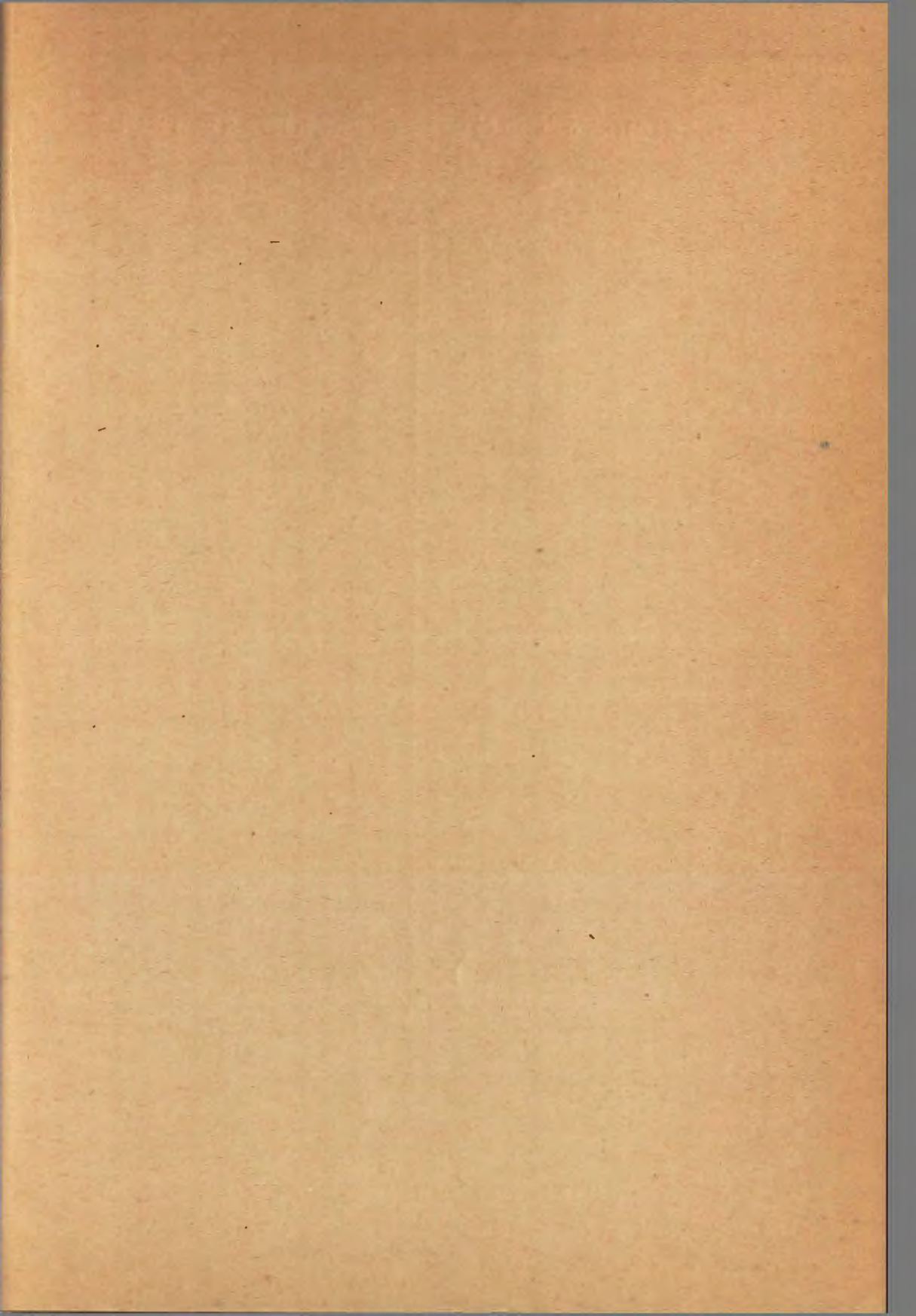
Capitaine de corvette
Lieutenant de vaisseau
Enseigne » » de 1:ère classe

Inom *maskinavdelningen* kunna de båda högsta underofficersgraderna efter examen utnämnas till "ingenieur mécaniciens de 2:ème classe" (näst lägsta graden inom ingenjörkåren).

Uniformsbestämmelser:

Underofficerarna bära mössa med gradbeteckning av samma typ som officerare. De båda högsta underofficersgraderna hava sålunda en smal galon om mössan. Ärmgalonerna avvika från officerarnas. Maitre principal har en smal guldgalon och under denna tvenne tränsar, den ena av silver, den andra av guld. Premier-maitre har samma gradbeteckning med undantag av att guldtränsen saknas.

Officiers des équipages bära sjöofficersuniform med endast en mindre skillnad i fråga om ärmgalonernas anbringande.

Statens offentliga utredningar 1929

Systematisk förteckning

(Siffrorna inom klammer beteckna utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen.)

Allmän lagstiftning. Rättskipning. Fångvård.	Vattenväsen. Skogsbruk. Bergsbruk.
Statsförfattning. Allmän statsförvaltning.	Industri.
Kommunalförvaltning.	Handel och sjöfart.
Statens och kommunernas finansväsen.	Kommunikationsväsen. Betänkande och förslag ang. vissa ekonomiska spörsmål berörande enskilda järnvägar. — [2]
Politi.	Bank-, kredit- och penningväsen.
Socialpolitik. Svenska aktiebolags balansräkningar åren 1911—1925. [4]	Försäkringsväsen. Betänkande och förslag ang. tryggande av hos enskild arbetsgivare anställd personals rätt till utfäst pension. [3]
Hälsa- och sjukvård. Berättelse rörande studier i vissa sinnessjukvårdsfrågor — särskilt arbetsterapi och hjälpverksamhet — i Danmark, Tyskland, Holland och Schweiz. [7]	Kyrkoväsen. Undervisningsväsen. Andlig odling i övrigt. Utredning och förslag rörande studieunderstöd åt lärjungar vid statens läroverk och med dem jämförliga läroanstal- ter. [6]
Allmänt näringsväsen.	Försvarsväsen. Förenkling av organisationen å flottans stationer m. m. Vissa byggnadsarbeten m. m. vid flottans station i Stock- holm. (Supplement till del 3. Lokalfrågor.) [1] 1928 års tjänstesakkunnigas utredning och förslag i fråga om underofficerarnas tjänsteställning. [8]
Fast egendom. Jordbruk med binärningar. Redogörelse för de ecklesiastika boställena. 6. Koppar- bergs län. [5]	Utrikes ärenden. Internationell rätt.